

A Magyar Solymász Egyesület Évkönyve

Magyar Solymász

2011

Este a vadászaton

Berkucsik (sasászok)

A borítón látható képek alkotója Jeszengali Szadirbajev kazah festőművész, grafikus, a kazah lovas nomád hagyományok megőrzésének elkötelezett támogatója. Az 1965-ben született alkotó az egyetem elvégzése után restaurátorként dolgozott, ami a történelem és a néphagyományok, a lovas nomád életmód felé fordította figyelmét. Így került művészete középpontjába a vadászat, és azon belül a solymászat. Jeszengali Szadirbajev történelmi ihletettséggű műveivel vált ismertté hazájában és külföldön. Munkái előkészítése során régi kéziratokat, tudományos leírásokat tanulmányoz, régészekkel konzultál és elmélyed a történelmi források tanulmányozásában. Festményeihez felhasználja az országjárása során a kazah tájakról készített vázlatait, tanulmányait. Képei számos múzeumban és magángyűjteményben megtalálhatóak. További művei láthatóak a művész saját honlapján, a www.esengaliart.kz címen.

Vadászat szajgára

MAGYAR
SOLYMÁSZ
2011

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET
ÉVKÖNYVE

TARTALOMJEGYZÉK

ELNÖKI ELŐSZÓ

Turcsányi Zoltán elnök: Kedves Tagtársaim! 8

TISZTELGÉS

Bagyura Pisti, Petrovics Gyuri, Pál Ödön és Kaló Bandi 12

SOLYMÁSZAT

Zátonyi László: Vadászati beszámoló 2011 26

Wrábel György: Fegyvernek 2010-2011 29

Zatureczki László: Szent Hubertus solymászverseny 34

Csáki Imre: A hinta alkalmazása vadonfogott héjánál 41

Kiss Róbert: Harris alkalmazása nyúlvadászatra 49

RAGADOZÓMADÁR-VÉDELEM

Dorogi Sándor: Madárgyűrűzés és solymászok 52

Tóth János: A 24 órán át működő halálos csapda 54

Duhay Gábor: Egy kabasólyom 21 éve 57

SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Wrábel György: Nimród Vadászérmes solymászok 64

Duhay Gábor: Mohács 79

Duhay Gábor: Kiskunhalas 82

Duhay Gábor: Szentendre 84

Duhay Gábor: Vadásznapi Gödöllőn 90

Duhay Gábor: SzKÖ-émlékkönyv bemutatása 94

Könyvismertetések 95

Duhay Gábor: Ragadozó madár és solymász ábrázolások magyar pénzekon 98

SOLYMÁSZFESZTIVÁL

Prágay István-Szapann László: III. Nemzetközi Solymász Fesztivál, Al Ain 106

Sági Oszkár: Sivatagi kalandozások 109

A SOLYMÁSZAT TÖRTÉNETE

Dorogi Fruzsina: Az arab solymászat története 118

M. Lezsák Gabriella: A nomádok és a Turul 126

TAGOK, TAGJELÖLTEK 133

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET VEZETŐSÉGE

Turcsányi Zoltán

elnök

Wrábel György

elnökhelyettes

Billege Balázs

titkár

Glavanovits Tamás

titkárhelyettes

Zátonyi László

fősolymász

Zatureczki László

solymázmester

Molnár Béla

pénztáros

Az egyesület elérhetősége: www.solymaszat.hu

A borítón Jeszengali Szadirbajev kazah festő Az első vadászat című festménye látható.

IMPRESSZUM

Magyar Solymász 2011.

A Magyar Solymász Egyesület szakfolyóirata

Főszerkesztő: Dorogi Sándor

Nyomdai előkészítés: Mónus Anita - Marker Reklámstúdió Kft.

Nyomás: Tiszapress Nyomda Kft.

Megjelenik évente.

ISSN 1587-9593

ELNÖKI ELŐSZÓ

KEDVES TAGTÁRSAIM!

Mint tudjátok a Magyar Solymász Egyesületben a tavalyi évben vezetőségváltás történt. A jelenlegi vezetőség elismeri és folytatni kívánja elődeink munkáját, amelyet a magyar solymászat és a Magyar Solymász Egyesület érdekében tettek. Az elmúlt év munkája számomra nagy kihívást és nagy feladatokat jelentett. Bízva és látva vezetőségi tagtársaim munkáját tudom azt, hogy egy tenni akaró, nagyon ambiciózus csapat állt össze. Őszintén köszönöm áldozatos munkájukat, amely sokuktól a családtól és a solymásztól elvett időt, energiát emésztett fel. Köszönöm továbbá azon tagtársaink munkáját is, akik Egyesületünk jobbításáért dolgoztak az elmúlt év során.

Miből is állt az elmúlt évünk? Felvettem a kapcsolatot a Vidékfejlesztési Minisztériummal, ahonnan egy állásfoglalást kértem. Az állásfoglalást megelőzte egy személyes megbeszélés is, ahol sajnos azt kellett látnom, hogy a solymászat megítélése az elmúlt évtizedekhez hasonlóan nem változott. Ezt tükrözte a kiadott állásfoglalás is. Számomra érthetetlen ez a világon egyedülálló reguláció, amely korlátozza solymászatunkat. Sajnos be kellett látnom, hogy érdekérvényesítő képességünk nem megfelelő. Ebben a kérdésben még nagy feladatok előtt állunk.

Többek között ezért és a magyar solymászat megfelelő pozicionálása miatt elkezdtem egy munkát a vadászati érdekképviseleti szerveknél. Ebben a törekvésben a Magyar Vadász-kamaránál találtam partnerre Pechtol János főtitkár úr személyében. Egy elég hosszú tárgyalássorozat után, amelyben Zátanyi László fősolymászunk segített, egy megállapodást írtam alá Feiszt Ottó úrral, az Országos Magyar Vadászkamara elnökével 2012. február 17-én a FeHoVa Nemzetközi Kiállítás keretében. A megállapodás teljes szövegét a web-oldalon tettük közzé. Ide kapcsolódik, hogy a 2012-es évben először jelentünk meg a FeHoVán, mint önálló kiállítók, amely azon túl, hogy rengeteg érdeklődővel ismertettük meg a solymászatot, egyfajta a magyar vadásztársadalomba történő integrálódási törekvés is volt.

A Magyar Szellemi Kulturális Örökségek jegyzékére történő felvételünk amellet, hogy nagy megtiszteltetés, jó néhány többletfeladatot is ró ránk. Az elmúlt év megmutatta, hogy a találkozókön történő részvételünk mellett a jövőben egyre több feladat lesz ezen a téren. Első ötletként egy külön munkacsoport alakítását fogalmztuk meg. Azonban továbbgondolva egy alapítvány létrehozása mellett tettünk a közgyűlés felé javaslatot. Terveink szerint a jövőben ez az alapítvány segítene a SZKÖ feladatok ellátásban, különös tekintettel a kiadványok szerkesztésében, az SZKÖ találkozók szervezésben és a solymászat kultúrájáról szóló előadások tartásában. Ez a törekvés találkozott a közgyűlés elképzeléseivel, és megszavaztátok az alapítvány létrehozását. Most mikor ezeket a sorokat írom gyakor-

latilag célegyenesbe került a dolog, és terveim szerint a tavaszi közgyűlésen sor kerül az alapító okirat aláírására.

Egyesületünk életében meghatározó események a vadászatok. Sajnos a mai gazdasági helyzetben és az egyre dráguló üzemanyag árak mellett komoly áldozat egy-két napra is elszakadni a munkánktól, családuktól és elutazni solymászni. Ennek ellenére színvonalas vadászidényt mondhatunk magunkénak. A tavalyi belvizes év után sikerült olyan területeket találni, amelyek nem mutatták az országban oly sok helyen tapasztalható apróvad csökkenést. A nemzetközi solymásztalálkozókat, ha kevés külföldi solymással is, de idén is sikerült megszervezni, így ez az egyedülálló rendezvénysorozat nem szakadt meg. Sajnos a külföldi solymászokat is elérte a gazdasági válság, illetve a behozatali engedélyek ára miatt nem volt tömeges a jelentkezésünk. A gazdaságra nincs nagy hatásunk, de az import engedélyek szükségességének tisztázása előttünk álló feladat.

Ezúton is köszönet illeti meg két tagunkat Zatureczki László solymásmestert és Zátonyi László fősolymászt, akik szakmai hozzáértése és munkája nélkül nem tudtunk volna ilyen minőségben és ennyit solymászni.

Kiemelném a vadászati rendezvények közül az MSE által megszervezett I. Solymász Szent Hubertus Vadászversenyt. Idén a Magyar Vizsla Klubbal közösen került megrendezésre egy olyan vadászkutyás mezei verseny, ahol nemzetközi szinten is egyedülállóan lőfegyveres és solymász résztvevőkkel tudtunk eltölteni egy nagyon szép vadásznapot. A szervezési feladatokat főként Zaturecki László solymásmesterünk vállalta magára. Olyan rendezvényt tudhatunk magunkénak, amelyet minden szakmai fórumon csak kiváló jelzővel illettek. Az, hogy hagyományteremtő lesz-e, az csak rajtunk múlik.

Két nyári, nem kifejezetten vadászrendezvényünk is volt, a sólyommustra és a horgászverseny. A szervezőknek ezúton is köszönöm a segítségét, különösen Lóki Györgynek és Hermecz Tamásnak, hogy a vadászatok előtt is el tudtunk tölteni egymás társaságában pár napot.

Megújult a weboldalunk, ami azért is nagyon fontos, mert a földrajzi távolságok és egyéb tényezők miatt a legfontosabb információs eszközzé nőtte ki magát. A weboldal karbantartása Billege Balázs titkárunk munkáját dicséri. Remélem az új weboldal is elnyeri tetszéseként és hasonló aktivitással használjátok a fórumot, mint eddig.

Egyesületünk gazdasági helyzete stabil, a vezetőségváltás utáni átadás átvétel rendben lezajlott. Megtörtént az évvárás is, ami a Molnár Imre és Molnár Béla érdeme.

Őszinte sajnálatomra ez az év sem volt mentes a fegyelmi, etikai ügyektől. Ami külön bánt engem az az, hogy ezeket sokszor személyes sértettségek és problémák generálják. Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy ilyen jellegű problémák egy ennyire heterogén

közösségben mindig is voltak és lesznek, de nekünk nagyon sok többletterhet jelentenek. A tagság nagy részének, teljesen érthető módon, nincs sem kedve, sem energiája egy-két ember személyes problémájával foglalkozni, ezért arra kérek mindenkit, hogy próbáljuk egymás tiszteletben tartásával kezelni az esetlegesen felmerült konfliktusokat.

Bízom abban, hogy az út, amin jelenleg egyesületünk jár, hosszú távon eredményeket fog hozni. De ehhez nem elég az, hogy Ti, mint kívülállók figyelitek a vezetőség munkáját. Nem a legszerencsésebb az sem, ha egy döntésünk, elképzelésünk megvalósítása után kapunk visszajelzéseket. Azt kérem Tőletek, hogy legyetek aktívabbak a velünk való kommunikációban, és ha ötletetek van, bátran keressetek minket. Mint egyre többen felismeritek, az egyesületi tagság kötelezettsége nem merül ki a tagdíj befizetésében. Szeretném, ha egyre többen egyre több munkát vállalnátok, amely nem csak azzal a hozadékkal jár, hogy a választott tisztségviselők munkáját könnyítitek, de előrevetít egy olyan közösséget, ahol mindenki megtalálja a helyét, aki a magyar solymászatért tenni akar.

Végül kívánok Nektek sok szép madarat és pedzést, hiszen a solymásztunk évezredes tradícióját mi magyar solymászok, a Magyar Solymász Egyesület tagjai tartjuk életben.

*Turcsányi Zoltán
elnök*

TISZTELGÉS

BAGYURA ISTVÁN

Mi, magyar solymászok búcsúzni jöttünk Bagyura István Barátunktól!

Annak ellenére, hogy a solymászok feltétel nélkül elfogadják a természet törvényeit, mégis, mindannyiszor megrendülve tisztelgünk elhunyt solymásztársaink földi maradványai előtt.

Gyermekeként Pista barátunkat, a mackónadrágos csillaghegyi kisiút a pirkadat már gyakran a mezőn, vagy a Péterhegyi erdőben találta. Ez a határtalan természetszeretet és lendület kísérte végig egész életén és solymászpályafutásán. 1971-ben vadász vizsgát tett és 1975-ben ragadozó madár fajismeretből és solymászatból is sikeresen vizsgázott. Élete során apró madarak, baglyok, csókák, szarkák, ölyvek, vércsék, héják gyakori társai voltak. Hosszú időn keresztül pointerével, Bevel voltak színfoltjai lakókörnyezetének. A felelős állattartás mindig fontos volt a számára. Munkahelyén is mindig készült valami olyan dolog, ami idegeneknek talán nem is volt felismerhető, de a szakavatott szemek azonnal felismerték bennük a solymász-madarász kellékeket. Sokunknál most már nem csak használati tárgyként, hanem emlékként szerepelnek azok az eszközök, amelyeket ő készített.

Sokunknál most már nem csak használati tárgyként, hanem emlékként szerepelnek azok az eszközök, amelyeket ő készített.

Közös solymász pályafutásunk során rengeteg élmény született! Többünk kezdő botlásait mindig megértően kezelte, segítségére mindig mindenki számíthatott. Gyakorló solymászként madara épségét és egészségét, soha sem kockáztatta. A cél az öreg, többször vedlett madár volt, amit társként tartott és tisztelt.

Nyílt, szókimondó ember volt, ez sokszor nem könnyített az életén, de mindig vállalta önmagát. Nagyon nehéz volt vele rosszban lenni!

2010 októberében Fegyverneken a legutolsó közös solymászatunkkor a fiatalokkal tartva a lépést, de megfontoltan kivárva a megfelelő helyzetet, mindhárom vadásznapon sikeresen pedzett nyulat mindannyiunk örömére! Mondta is az ilyen alkalmakkor, hogy ezekért a pillanatokért érdemes élni! Persze sokszor mentünk hiába, de ez soha sem szegte a kedvét!

Súlyos betegségét méltósággal és türelemmel viselte. Amikor már fekvőbetegként, alkalmanként meglátogattam, mindig kérdezte a solymászatok eredményeit, érdeklődött a madaraink után.

Elfogadta az elmúlás gondolatát! Búcsúzunk, de nem felejtünk el! Isten veled Pisti!

*Wrábel György
A fényképet Jalcs Attila készítette!*

PÁL ÖDÖN

Pál Ödön, - „Dönci” - elment az örök vadászmezőkre... De emlékezetemben benne maradt szikár alakja, amint vadászpuskával a kezében a Börzsöny hegyeit járja őzek, szarvasok, vaddisznók után kutatva. Többször meghívott vadászatra, nem egyszer éjszakáztunk a vadászházban, hogy a hajnal már kint találjon a hegyi kaszálókon. Délben bementünk a „Vilati üdülőbe” ebédelni, majd az alkonyat ismét kinn talált minket a hegyekben, legelő szarvasokat lesve. Pontosan tudta, mikor, hol, milyen vaddal lehet találkozni. Egy alkalommal, amint a hegygerinc felé cserkeltünk, mondta „Menj előre és mielőtt a hegygerincre érsz, készítsd elő a puskát, mert a gerinc túloldalán, a kőgörgeteges lejtőn szoktak ilyenkor a szarvasok feküdni. Ha észrevesznek, rögtön felkelnek, ekkor van pár pillanat-

nyi időd a lövésre, mert utána lerobognak a völgybe.” Igazat mondott, a szarvasok valóban ott voltak, feküdtek és amint megpillantottak azonnal felpattantak! Együtt húztuk le az elejtett szarvast a hegyről az erdőn keresztül a völgybe, a földútra, hogy a vadőr megtalálja. Cserkeléseink alkalmával előfordult, hogy az égre nézett és mutogatta nekem az esti alkonyatban a Godó-vári hegyek felett köröző parlagi sasokat, mert vadászat közben is izzig-vérig solymász volt.

Nagy öröm volt számomra, amikor - talán ösztönzésemre - a 90-es évek elején jelentkezett az MME Solymász Szakosztályba és felvehettük tagnak. Évtizedekig tartó kihagyás után ismét lett vadászmadara, egy fiatal héja. Jó volt látni az ifjúkori solymászat újjáéledését nála, mely szinte megfiatalította. Büszkén mutatta meg a madarát, lelkesen mesélt héjája tulajdonságairól, betanításáról, szokásairól, tudásáról. Persze nem maradhattak el a régmúlt idők solymászemlékei sem, miközben cipőmre tett fejjel aludt kedvenc magyar vizslája. Többször kértem, hogy írjon ezekről, mert sokunkat érdekelne, de sokáig nem bírtam rávenni. Ám egyszer, úgy Újév táján vastag boríték érkezett Döncitől. Jókívánságai mellé végre öt és féloldalnyi kéziratot is küldött, melyet a következő mondatokkal ajánlott figyelmembe: *„...akkori beszélgetéseink alapján próbáltam leírni egy - cikket - egy eredményes solymászatról és Lóránt, Gyuri velem kötött barátságáról, és életem legszebb 2 hetéről. Tulajdonképpen egy levelet írtam egy nagyon kedves Barátomnak, aki tudom, hogy ezt jó érzéssel fogja elolvasni. Amit leírtam az úgy volt szinte szóról szóra, ahogy még emlékszem ezekre. ... Gabikám remélem szórakoztatni fog a levelem: Dönci.”*

A napokban került kezembe - elsárgult borítékban - a levél, benne a kézirattal. Újra elolvasva úgy vélem Dönci visszaemlékezései nem csak nekem szólnak, hanem minden solymásznak, vadásznak és ismerősének.

Bízva abban, hogy Dönci is egyetértene ebben velem, úgy döntöttem írását - visszaemlékezésként - minden változtatás nélkül nyilvánosságra hozom:

Solymász és vadász voltam

Életem természetben eltöltött pár napjáról és két elfelejthetetlen solymászbarátomról szeretnék megemlékezni pár kedves szóval.

Bástyai Lórántot és Lelovich Györgyöt barátaimnak nevezhettem, mint 13 éves gyerekek. Akik akkor már felnőtt 32-31 éves emberek voltak. Abban az időben Ők voltak a magyar solymászat Nagyjai. Nimródban írt cikkeikkel próbálták népszerűsíteni ezt az elfelejtett ősi vadászati módot.

1943-ban barátommal olvastunk először a solymászatról a Nimródban. Mind a ketten kis gyerekkorunk óta, ha tehettük a mezőkön barangoltunk, és ha hozzájutottunk a Nimród vadászújsághoz, minden szavát elolvastuk. Barátom édesapja vadászott és járatta a lapot. Így érthető volt részünkről, hogy szerettünk volna megismerkedni ezzel a régi vadászati móddal. Elmentünk a Nimród szerkesztőségébe és megszereztük Bástyai Lóránt címét. Talán még aznap írtunk hozzá. Valahogy így: „szeretnénk solymászok lenni”. A levél elküldése után „ahogy még emlékszem” pár napra már jött is a válasz. Kedves baráti sorok. A levélben pár sor „Meghívlak benneteket, ha jó nektek ... -án a Bazilikával szemben lévő lakásunkba, ahol édesanyámmal és édesapámmal lakom.” A levélben jelzett időben érkeztünk hozzájuk. Édesapja fogadott kedves szavakkal „Lóránt lent van a sarki boltban, mindjárt jön. Addig is foglaljatok helyet a szobájában. Hát ti is ilyen nagy gyerekek akartok maradni, mint a fiam?” Ezek a szavak ma is tisztán bennem maradtak, pedig azóta 59 év múlt el. Lóránt hamar megjött. Mi bemutatkoztunk és talán 4-5 órát beszélgettünk. Beszélgetés tárgya természetesen a solymászat volt. A beszélgetésünk alatt Lóránt kifejtette, hogy „a szerelme a ragadozó madarakért már egész kis gyerekkorától tart, és egyszerűen nem tud élni vadászmadár nélkül. Van egy nagyon jó barátja, aki Fegyverneken él, pontosabban Szakállas falu melletti Kúriájában. A család birtokai egészen Szakállas faluig érnek. Lelovich Gyuri ezen a tanyán él lovával, pumi kutyájával és kedvenc solymászmadaraival. Ott ő valóban puritán életet él” mondta Bástyai Lóránt. „Általában tanyájáról, csak ha fontos dolga van, mozdul ki. Jövő héten, mint írta fel kell jönnie Pestre gazdaságával kapcsolatos ügyek miatt. Két napig lesz fönt, itt fog nálunk aludni. Ha szeretnétek vele találkozni, gyertek föl hozzánk.” „Persze, hogy szeretnénk!” mondtuk. Így ismertük meg őt is. Ez a barátság mind a kettőjünkkel 1943-tól 1993-ig tartott.

Majd jött a háború a szörnyűségekkel együtt, és azt követő bizonytalan étellel. Mind a ketten életét megváltoztatta. Egymástól messze vitte őket a sors. Gyuri nagyon sok rossz után véglegesen haza került Fegyvernekre. Mérhetetlen szívóssága megmaradt és még 1989-ben ló-

hátról solymászott német solymászokkal. Lóránt 1957-ben Angliába ment ott élő édesanyjához és bátyjához. Nagyon sok viszontagság után el tudta érni, hogy megalakítsa a Welsh Hawking Club-ot. Innen kezdve jobb lett az élete, de honvágyát élete végéig nem tudta legyőzni.

Mind a ketten elévülhetetlen értékeket hagytak a magyar solymászatra!

Lórántnak minden álma az volt, hogy még egyszer haza jöhessen. Ez az álma 1990 őszén megvalósult. Lórántot és angol feleségét Nancyt barátommal együtt vártuk a repülőtéren. Lóránték nálunk laktak pár napig. Dunakeszin kedves fiatal solymászbarátom Kiss Robi az alagi repülőtér mellett egy röpgyakorlatot mutatott sólymával Lórántnak. A szép gyakorlat szinte leírhatatlan örömet adott Lórántnak. Ezt követő napon barátommal elvittük őket Fegyvernekre, Gyuriékhoz. Megható volt a találkozásuk. Ott hagytuk őket 2 napra. „A két nap hamar elmúlt”, mint mondta Lóránt. Gyuri lovaskocsit szerzett és a feleségekkel együtt végigjárták fiatalságuk solymászterületeit. Nancy az Alföld fekete földjét csodálta mondva, hogy náluk ilyen fekete talaj nincs.

A búcsúzás még sokkal meghatóbb volt, mert mindnyájan éreztük, hogy ez a találkozás lesz az utolsó ebben a világban. Lóránt, ahogy Angliába visszament egy szép cikket írt itthoni élményeiből a The Welsh Hawking Club 1991-es számában.

1993 őszén levelét vártam, de nem ő, hanem Nancy írt csak pár szót „Lóránt már nem tud válaszolni leveleidre.” A sors furcsa játéka volt, hogy Lóránt és Gyuri talán 5 vagy 6 nap különbséggel mentek el az örök vadászterületre. Kedves, régi barátok, bocsássatok utólag meg nekem, hogy ezt írom Rólatok, hogy életetekben sosem nőtetek fel „belülről” igazán. Úgy érzem, ezért lehettetek igazán boldogok, ha sokszor ez csak rövid ideig tarthatott is. Tőletek tanultam meg mindent, amit meg lehetett erről a csodálatos vadászati módról.

Életem során voltak héjájim, vándorsólymom, kerecsensólymom. Ezekkel a madarakkal még az 50-es és 60-as évek elején solymásztam, amikor még a mezőgazdaságban nem használták a DDT-t. Amikor még a nagy hegyeinkben „Zemplén-Bükk” eredményesen költöttek a sólymok. Ebben az időszakban eredményesen vadásztam kis hím héjával és egy csodálatosan szép és kedves természetű hím kerecsennel. A kis kerecsent drága emlékü barátomtól, Szigethy Kálmántól kaptam nászajándékba 1964 júliusában. Kálmán akkor még a Gödöllői Filmtelepen dolgozott. A kis sólyommal akkor fejezték be egy természetfilm felvételeit. Tulajdonképpen majdnem bevadásztam madarat kaptam. Kicsi névre hallgató madárkánkkal pár műpedzést végeztem, majd 2 hétre elmentünk a Hortobágyra a kis sólyomunkkal, Trefffi magyar vizslánkkal és belga kis huszas puskámmal, az ohati vadásztársaság területére. Kiváltottuk (ami akkor még lehetséges volt) a kacs vadászat engedélyét. Ami, ha jól emlékszem 280 Ft volt. Augusztus 1-től december 31-ig volt érvényes. Ezen kívül vadászhattam a sólyommal otlétünk idején. Sátorunkat a nyugati csatorna mellett lévő kis tölgyes erdőben állítottam föl, mint egy 800-1000 méterre az Árkus tanyától.

A számunkra felejthetetlen 2 hétben esti és hajnali kacsázás mellett gyönyörködtünk kis sólymunk munkájában. Kicsi igazán kitett magáért. A tölgyes mellett délre Simon-pusztá, benne sok fogolycsapattal. Treffi biztos tartós állásait kihasználva, kis sólymom többnyire fejem fölött körözött, napról napra magasabban, ez lehetőséget adott számomra, hogy a foglyokat Treffi előtt a jó szögben jövő sólyom előtt keltsem föl. Ilyenkor Kicsi, mint a bomba, süvöltve jött le és rúgott le egy foglyot. Az ott létünk alatt 7 foglyot zsákmányoltunk hármásban, „Kicsi, Treffi és személyem”. Hogy mennyi kacsát lőttem, szégyellem, de akkor még nem vezettem naplót. De biztos, hogy 3-szor, vagy 4-szer többet, mint amit a kis madarammal. De ezek a villámlásra emlékeztető zuhanások, amiket ez a kis sólyom végzett, életem legnagyobb vadászélményei maradtak. Hazajövet kezdődött a szokott munka. Sajnos életem 40 évét napi 8 órában laboratóriumban töltöttem, amely az eredményes solymászatot nem tette lehetővé.

Életem során amennyire engedte az időm, kint voltam a természetben, többnyire puskával. Még élvezhettem társasági vadászatot a napi 10-12 fogoly lövéseket. Nagy terítékű fácán vadászatokat, sőt egy alkalommal Berekböszörményben egy nagyon nagy nyúlvadászatot. 20 évig lehettem az egyik legjobb borszönyi területen tag. Itt nagyon sok élményeim mellett sok vadászbaráttal tudtam, mint vendégeimmel szarvasbikát lövetni.

De nem először mondtam és nem először írtam le, hogy oda adnám egy bőgő szarvasbika elejtésének jogát egy ... jól bevadászott sólyom lerúgott fácán, vagy fogoly élményéért.

Drága szeretett hazám csodálatos erdeid, hegyeid, Alföldöd, ahol születtem és élhettem, annyi sok szépet adtál nekem. Nem vágytam soha el tőled. Az évek elmentek szinte észrevétlen. De a sok szép nap emléke él bennem. Istenemnek mély alázattal köszönöm meg mindent. Amit úgy érzem, nem is érdemeltem meg.

Pál Ödön visszaemlékezéseit közkinccsé tette Duhay Gábor

PETROVITS GYÖRGY 1950-2012

A 60-as évek vége felé találkoztam először Gyurival, akit egymás között csak „Gyugyunak” szólítottunk. Akkoriban Budapesten, a VII. kerületben lakott, a Bethlen Gábor tér és a Városliget között. A Liget csendes zöldje már jó tíz évvel korábban is vonzotta a környék solymászeit, bár a parkőrök - a csőszök - rendszeresen próbálták őket elzavarni, többnyire sikertelenül. Mi környékbeli solymászok gyakran találkoztunk, akár délutánonként a Ligetben madárröptetés közben, vagy utána valamelyikünk lakásán. A „ligeti” solymászok közé tartozott többek között Báder László, Berkesi József („tanár úr”), „Guli” Gyuri, a takarmánybeszerző, a galambetető nénik réme, a gyakran elégedetlenkedő Halasi Dezső, Kőhegyi László, Lakatos László („Kislakat”), Magyarosi Tamás, Plesovszki János, Rab László, Szabó András, Szvoboda Attila („Szvobi”), és neje Lehmayér Judit, Balázs-Piri Andor („Szóbbó Bandi”). Ebbe a társaságba tartozott „Gyugyu” is, akit melegszívű, igaz barátként ismertünk meg.

Lelkes solymász volt. Nem csak vadászmadarát gondozta nagy szeretettel, hanem hozzá solymász ebet, egy vizslát is beszerezett. Gyakran jártuk Budapest környékét héjáinkkal, miközben lehetőségünk volt eszmecserét folytatni a solymászatról, solymászatunk jövőjéről. Különösen kedvelt volt Rákoskert, ahol Gyuriéknak volt egy házuk. Időnként ott laktak tavasztól őszig és a szántóföldek mindössze néhány percre voltak. Magától értetődött, ha meglátogattam héjámmal Gyurit és családját, hogy ebéd

után a délután már a határban talált bennünket. Madaraink - röptetés közben - néha egy-egy mezei nyulat is elfogtak, amiről ugye nem tehattünk. Időnként a Városligetben is röptettünk, de a Fehér úti grund volt a fő gyakorló területünk, ha nem volt időnk a „Hármasra” - a Hidegkúti repülőtérré - kimenni.

Időnként kölcsönkértem a vizsláját - akivel jó barátságban voltunk - ha éppen gazdájának nem volt programja vele, nekem meg lehetőségem adódott kimenni a határba solymászni. Reggel elmentem a kutyáért. Első alkalommal nagyon nehéz volt kivonszolni az ebet otthonából. Nem értette, miért kellene velem bárhova is elmennie. Az utcára érve azonban már szépen, szabályosan láb mellett jött. Kiérve a területre, feldobtam a héjamat a rozstáblát szegélyező fasor egyik fájára, majd a kutyával kerestetni kezdtem. A héja szabadon követésből könnyedén támadhatta a felkelő fáciánt. Estefelé visszavittem a vizslát. Másnap már farkcsóválva fogadott, tudva szép napot fogunk megint eltölteni. Később befedeztette a vizslát és megszülettek a kiskutyák. A konyhában nevelődő alom bizony egy időre kisajátította a lakást.

Gyuri tagja volt a MAVOSZ Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztálynak. Közös rendezvényeinken részt vett, így 1972-ben a Palotai Állami Gazdaság területére szervezett solymászon is. Egész napos vadászat után az éjszakát együtt töltöttük egy kétágyas, fűtetlen faházban. Estére annyira lehűlt a levegő, hogy reggelre a pocsolyák kopogásra befagytak. Gyuri és neje Marika közös takaróba burkolódzva talán nem fáztak annyira, mint én - hiába volt rajtam az összes ruhám - aki a takaró alatt bizony vacogtam. Szerencsémre Gyuri vizslája is fázott és felkéredzkedett a deszka ágyamra, hogy lábamhoz gömbölyödhessen. Megengedtem neki, így a lábamat melengette egész éjszaka, megmentve a fagyhaláltól. Másnap hajnalban Dékány Péter káromkodása ugrasztott ki a jégveremből. Álomban nyakába ömlött a faházban lévő kis mosdó tartályából - szétfagyás miatt - a fagyos víz. Ezzel szinte egy időben puskaropogás ébresztette fel a még alvókat. Péter Imre tagtársunk, - aki frissen vásárolt puskáját is elhozta - a szomszédos tapon lévő szelíd, röpképtelen, bemutatásra szánt tőkésrécékre kezdett lövöldözni... sajnos sikeresen. A felkelő Nap melege, meg némi pálinka helyrehozta a csapatot és a bőséges reggeli után ismét elindulhattunk solymászni.

A Magyar Madártani Egyesület (MME) Budapest II. Helyi Csoportjának - mely főként a budapesti solymászokat gyűjtötte össze - 1974. március 2-án alapító tagja lett ugyan úgy, mint az MME Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztálynak. Később a budapesti Jókai Klub Természetvédelmi Klubjába is belépett, amely a budapesti solymászok összefogásának adott akkoriban helyet. A szakosztály egy éves felfüggesztése után megalakult MME Solymász Szakosztálynak is tagja lett. Megválasztották az etikai bizottság tagjává, mely feladatát hosszú időn át lelkiismeretesen ellátta.

Később, szoros barátságunk lazábbá vált, mivel a főváros másik részébe költöztem. Időnként meghívtam Csepelre, ahol lakásom közelében gyakran „kakatoltak” fácánok.

Solymász szakosztályi tagságát valamikor 1982-83 között feladta. Érdeklődése azonban a solymászat, a madarászat, a természet szeretete iránt élete végéig megmaradt. Kipróbálta a fegyverrel való vadászatot, majd a horgászat felé fordult az érdeklődése.

Évtizedekig nem hallottam felőle, mígnem 2010-ben, az MSE közgyűlése alkalmával a budapesti zuglói Cserepesház előtt meg nem szólított „Gábor nem ismersz meg?” Megörültünk egymásnak, hiszen barátságunkon mit sem változtatott az eltelt idő. Az elmúlt 30 év történetét ugyan nem tudtuk pár perc alatt megbeszélni, de telefonszámot cseréltünk, hogy később erre alkalmat találjunk.

Sajnos ezt már a Sors nem tette lehetővé számunkra... Gyuri 2011 Szilveszter éjszakáján elment, hátrahagyva egy igaz jóbarát emlékét lelkünkben, akik ismertük és szerettük.

Duhay Gábor
Fotó: *Duhay Gábor*

BÚCSÚ PETROVICS GYURITÓL

Siratom hajdan volt ifjúságomat. A daliás időket. Előző életemben, valahol az ázsiai pusztákon éltem. Végtelen távlatok, verőfény. Csillagszeműnek hívtak, mert mindig az eget fürkésztem. És akkor találkoztam a Csodával! Ámulva figyeltem büszke tartását, okos, szép, meleg tekintét, a belőle sugárzó ősi erőt. Csak ketten voltunk. Tudtam minden gondolatát, éreztem minden rezdülését. Tudtam, hogy csak dédelgetve, simogatva, pátyolgatva szabad szeretni. Öklömön ült. Egy volt velem. Együtt jártuk a pusztákat. Aztán tavasz jött... Valahonnan a kéklő magasságból sólyomrikoltást hozott a szél. Leszerszámoztam kedvencemet. Levettem ezüst csörgőit, lábszíjait. Becsuktam a szemem. -Eredj! - És fellódítottam a levegőbe. Tudtam ott köröz fölöttem. Sokáig álltam mozdulatlanul. A hűvösödő szélről megborzongtam. Csukott szememen keresztül is éreztem, hogy besötétedett. -Megöregedtem... Amikor még ifjú voltam, nem volt, nem lehetett ellenfelem. Mert én tudtam a Csodát. Nem volt idő, nem volt távolság... Szárnyaltam. Tábortüzeknél rólam mondtak éneket igricek, meséltek regösök. Voltam legkisebb fiú, majd királyfi, páncélos lovag, világutazó, úrhajós. Ma sem büszkeségből emelem magasra a fejem, hanem mert még most is Őt, a Csodát keresem reggeltől napestig, az eget lesve. Ha sólyomrikoltást hoz a szél, a messzi végtelenből ma is összefacsarodik a szívem. Befelé, és kifelé is zokogok. Patakokban folyó könnyeim szivárványán keresztül homályosan érzékelek egy távoli kis pontot... Talán csak a képzeletem játszik velem. Nem tudom, közeledik? - Távolodik? - Hogy is hihetném, hogy közeledik... - Mire kidörzsölöm könnyeimet, már nincs is ott semmi... És ha volt is, én tudom, hogy távolodik, egyre csak távolodik... - S az Eonok¹ eltűnnek a Lethe² vizében... Velünk együtt.

1971. VADÁSZATI VILÁGKIÁLLÍTÁS

Kormányőrök vágtak utat a tömegben a sekrestyén keresztül és segítettek be az oltár két oldalához, a Mátyás templomba. Két-két solymász, két-két angol „kopász” - a vezérkopókkal, majd bejött még négy kürtös. Elhalkult az addig zsongó tömeg és megkezdődött a Hubertus mise, amit egy francia püspök celebrált, majd a Hubertus legendáról prédikált. A kormányőrök előre figyelmeztettek, hogy felesleges, hirtelen, gyanúsnak tűnhető mozdulatot ne tegyünk, mert rögtön lelőnek!!! Hát persze! Pártunk, Kormányunk nagyjai, kormánydelegációk, Fülöp herceg, stb. Az iráni sah gyönyörű feleségével karnyújtásnyi távolságra ültek. Még a nő parfümjének illatát is éreztem. Csak a szemem sarkából merem odalesni. Elhallgattak a vadászkürtök. Vége volt a varázslatos hangulatnak. Kifelé egy tolmács állított meg. A püspök, aki maga is solymász, szívesen megnézne egy röptetést - munkában a madarakat.

1 Mitológia: a szentségtelen természetereők szörnyű képződményei, amelyek elfajultak, s markukban tartottak minden halandót

2 Az alvilág folyóinak egyike a görög mitológiában

Kint a hármashatárhegyi vitorlázó repülőtéren próbáltunk valamit ugrasztani. Sajnos erős szél fújt. Jó darabig semmi sem kelt. Majd egy öreg szarka vágódott ki a felső hangároknál egy kökényesből. Vesztére. Gyugyu (Petrovics Gyuri) hím héjája rövid üldözés, két-három kipörgés után elkapta és földre vitte. A püspök ámulattal figyelte a fiatal hím munkáját. Természetesen gratulált. Megálltunk. Gyuri beetette a madarát. Amint ott beszélgettünk, a fiatal tojó nyújtogatni kezdte a nyakát, észrevett valamit. Láttam, hogy menne. Ellódítottam! Kb. 60-70 méter repülés után szitálni kezdett egy galagonyabokor fölött, mint egy vércse, majd bevágott a sűrűbe, és máris felhangzott egy mezei nyúl panaszos sírása. Futás közben rángattam ki a tarkózó kést, de nem volt rá szükség, mert mire odaértem, a füles már az utolsókat rúgta. Utólagos mérésnél 3 kg 80 dkg-nak bizonyult. Megnyitottam a koponyát, és én is bebegyeltettem a sikeres fogás után madaramat.

Püspök úr teljesen extázisba jött, -„Hogy ő még ilyet soha nem látott! Hogy ez valami csoda! Fiatal madarakkal így dolgozni, vadászni! Ők- mármint a franciák- csak 2x-3x vedlett öreg madarakkal produkálnak ilyet! (Üregire) - Köszöni-köszöni!” Mi pedig ott szerénykedtünk, hiszen nekünk ez természetes, mindennapos dolog volt.

(A templomban Bogyai Frici, Péter Imre, Petrovics Gyuri és jómagam, Balázs-Piri Andor voltunk ott.)

Balázs-Piri Andor

KALÓ BANDI

Búcsúztatót szomorúbb és nehezebb írni, mint az érkező üdvözlését megfogalmazni. Azt hiszem mindnyájan így érezzük. Főleg akkor, amikor barátot búcsúztatunk el.

Végleg...

Úgy gondoltam, - emlékére - néhány közös élményünket írom meg, amelyeket vidáman éltünk át Bandival.

Nem a sólymok röptét, hiszen ezt sokszor elmeséltük már egymásnak, alkalmi találkozásainkkor. Hanem azokat a történeteket, amelyek azért ehhez a szenvedélyünkhöz szorosan kapcsolódnak.

A 60-as évek elejétől ismertük egymást. Szentendrén Szabó Pityu (†), Kósa Jóska, Dúcz Laci (†) és Bandi, Leányfalun Galambos Jóska (†), s én kerültünk kapcsolatba a sólymázzal. Együtt kerestünk héját, sólymot, parlagi sast, karvalyt, vörösvércsét. Gyakran együtt röpítettünk a szentendrei nagyréten. Bandit Kaló Lászlóként anyakönyvezték. Ezt bizonyára nem sokan tudjátok, nem is érdekes, csak az, hogy én is csak 10 év után tudtam meg...

Abban az időben a madárbeszerzés még, - hogy úgy mondjam - „lazább” volt. És persze minden tavasszal a hegyekben jártunk fészkeket keresve, télen pedig csapdával próbálkoztunk.

Persze gyalog, vonattal utaztunk.

Bandi édesapjának azonban volt egy „szigorúan vigyázott” Zsigulija. Nosza „ugorjunk el” a Mátrába. Az autót, - hogy ne legyen gyanús - Bandi öccse Kari kérte el a papától két (!) órára, talán „csajozni”... Ő egyébként autóvezető-oktató volt, bízunk benne, hogy jól vezet. Kora délután indultunk hárman, és „ezerrel” repesztettünk oda, s vissza. Közben - ugye - fészekszedés. A két órából három lett, de megúsztuk, s volt két aranyos kis sólymunk...

Természetesen ezt ma már nem követendő példaként meséltem el!

Vándorsólyom akkor (már!) nem volt hazánkban, ezért Bandival a Fátrába utaztunk motorral, sátorral fészket keresni. Ez többször is megtörtént, mert szerencsénknél, csak optimizmusunk volt nagyobb.

Sőt inkább csak ez utóbbi maradt nekünk.

De felejthetetlen élmény volt az a reggel, amire a csak egy hálósákban, a havon töltött farkasüvöltéses éjszakát követően ébredtünk. Mint a mesében! Felettünk egy him vándorsólyom körözött!

Hálósákból ki, pakolás, keresés! A környező völgyekben stb.

Üres kézzel, de optimistán térünk haza. (Közben - mellékesen - nyolc defektünk is volt úgy hogy már ragasztót kellett szerezni - vasárnap!)

Egyszer Skandináviába utaztunk. Bandinak egy R4 típusú (3 sebességes...) autója volt, azzal vágtunk neki. Már Komáromnál karburátort szereltünk. Szerencsére Bandi értett a motorokhoz, így kiértünk Németországba. Onnan azután egy jó autóval mentünk tovább, egészen Nordcapig!

Június vége lehetett, ő nem hozott sapkát, így egy alsógatyát húzott a fejére. Vicces volt, de a humorérzékére vall.

Ki gondolta volna, hogy ebben az időben ott még hó és jég is van, s közbe-közbe a nap izzasztóan tud sütni. Csodálatos élmény volt, szó szerint határok nélkül gyalogoltunk napokat, a tavakat és a méretes „tócsákat” kerülgetve.

Hazafelé azután Bécs környékén fölforrt az R4-es vize. Persze vizünk nem lévén a motorba sört öntöttünk, az első patakig...Képzeld el. De megúsztuk!

Bandi hozott egy bontott váltót az R4-eshez, ingyen adták. De a határon a vámos el akarta venni (nos ez is jellemző az akkori időkre). Bandi erre visszaballagott vele az oszt-rák kukához és ott letette.

Azért megint optimistán érkeztünk haza.

Terveink mindig voltak. Tenyésztési céllal építettünk röpdét is, stb.

A solymászatot és a solymászokat is a remény és az optimizmus tartotta életben évtizedek óta: lesz egyesület, elismerik, lesz madaram, meglesz a madaram stb. És lám!

Bandi a szentendrei művészeti élethez mindig is kötődött, ezt kevesen tudják. Például évekig gépész munkatársa volt egy azóta már híres Kossuth díjas festőművészünk...

Az emlékezést nem lehet és nem is kell befejezni!

Isten veled Bandi!

Találkozz összes madaraiddal az égben!

Solymászbarátsággal Géza!

És utolsó mondataim igazolására - engedélyével - álljon itt Horváth Juditnak a Szentendrei újságban, februárban megjelent búcsúztatója.

Szebben megírni én nem tudnám.

Vancsó Géza

ELMENT A VÁNDOR

Mennyi az emlék, amely megőrzi a barátodat, szeretteidet, szülődet? Hány pillanat van, amelyet fel tudsz idézni földi útjáról? Egy tekintet, egy mozdulat, egy mosoly, a hangja színe. Számba próbálsz venni, miért volt itt a világon, mit tett, mit gondolt, miért volt érdemes élnie.

Aztán előnt a düh, hogy miért kellett elmennie, miért nem maradhatott itt velünk tovább. Arra gondolsz, hogyan élt, szeretett, álmodott, nevelte a gyermekeit, miként igyekezett megállni a helyét térben és időben.

De elment. Nincs többé. Ismét a természet részévé vált, amelyért annyira rajongott. Igaz, életében sem volt besorolható, katalogizálható. Olyan szabadon élt, akár a sólymai, messze tekintve saját egéből. Igazi szentendrei volt, aki szoros szálakkal kötődött a születő Vajda Stúdióhoz, azonosulva mást akaró törekvéseikkel. Bár később Budakalászon élt, sosem szűnt meg szentendrei lokálpatriótának lenni, szikár alakja természetes eleme volt a város eseményeinek, akár a művészetéről, akár az Ister napokról, akár a Teátrumról volt szó. Okos volt, kritikus, útjához ragaszkodó. Olyan szívesen segített, olyan magától értetődően, ha a családjáról, imádott édesanyjáról, közügyről, vagy baráti segítségnyújtásról volt szó...sose várt érte viszonzást.

Sokoldalú, tiszta, elveiben megingathatatlan ember volt. Nagyszerű fiú, édesapa, testvér, barát, segítő, gondolkodó.

Minden hiába. Üresen zörögnek a szavak, amelyekkel megpróbálok visszaidézni. Hiszen maga volt a dinamizmus, az élet, a kedvesség és a nyitottság, a megőrzött fiatalos lendület.

Azon töprengök, tudtuk-e azt a sok emberi gesztust, nagylelkű segítséget valaha viszonzni, amelyet tőle kaptunk. Tartok tőle, hogy nem - sose rótt fel senkinek. Szerette az embereket, nem ítélkezett felettük, megbocsátotta, ha gyengék voltak, kis, rezignált mosollyal nyugtázta. Sok barátja tépelődik nehéz szívvel, mit nem mondhatott már el neki, ami most már soha el nem mondható; mit mulasztott el, ami fontos lehetett volna számára.

Szívből hiszem, hogy ő most is megbocsát nekünk ezért.

Már ott sétál a sólyomjárta égen, ahogy életében, szabadon.

Fogadjon szeretettel Isten, Kaló András, Bandi. Nyugodj békében.

Fotó: M.A.

SOLYMÁSZAT

VADÁSZATI BESZÁMOLÓ A 2011/2012-S IDÉNYRŐL

A Magyar Solymász Egyesület 10 vadászatot és egy vadászkutyás versenyt rendezett az elmúlt, 2011-es idényben. Már tavaly augusztusban - a szerződések megkötésekor látott, hogy apróvad szempontjából kimagaslóan jó évnek nézünk elébe. A 2010-ben történt nagy esőzések és belvizek okozta apróvad pusztulást a természet erre az idényre megfelelő időjárással „kompenzálta”, mely kiválóan kedvezett a fácán és mezei nyúl szaporulatnak.

Az idény eseményei időrendi sorrendben:

1. 2011. október 14-15-16., Fegyvernek/ Bánhalma:
Részvevők száma: 30 fő solymász, 10 fő kísérő és tagjelölt
Madarak: 21 héja, 11 sólyom, 4 szirti sas, 2 harris hawk
Elejtett vad száma: 37 fácán, 14 mezei nyúl
2. 2011. október 22. , Cegléd: I. Solymász Szent Hubertusz vadászkutyás verseny
Eredmények: Puskás kategória:
 1. Fleckenstein László: Bereki Opál (rövidszőrű magyar vizsla) 100 pont
 2. Godó Péter: Jutah II „of Family Urban” (drótszőrű német vizsla) 90 pont
 3. Szabó Sándor: Mezőföldi Kajtató Aranyos (drótszőrű magyar vizsla) 73 pont

Solymász kategória:

1. Zatureczki László: Luppa- Vadász Pitypang (rövidszőrű magyar vizsla) hím vándorsólyom 91 pont
2. Zátonyi László: Cinkei Alma (rövidszőrű magyar vizsla) hím héja 89 pont
3. Skerlecz Balázs: Cinkei Ág (rövidszőrű magyar vizsla) hím héja 88 pont

Elejtett vad száma: 4 fácán, 10 fogoly

3. 2011. november 9-13., Füzesgyarmat: XXI. Nemzetközi Solymász Találkozó
Részvevők száma: 28 fő solymász, 4 fő külföldi solymász
Madarak: 18 héja, 9 sólyom, 4 szirti sas, 1 harris hawk
Elejtett vad száma: 17 fácán, 19 mezei nyúl, 1 róka
4. 2011. november 25-26-27., Dévaványa:
Részvevők száma: 23 fő solymász
Madarak: 15 héja, 6 sólyom, 2 harris hawk
Elejtett vad száma: 21 fácán, 7 mezei nyúl

5. 2011. december 2-3-4., Füzesgyarmat:
Részvevők száma: 16 fő solymász
Madarak: 10 héja, 5 sólyom, 1 harris hawk
Elejtett vad száma: 13 fácán, 11 mezei nyúl, 1 szirti galamb
6. 2011. december 9-10., Gyomaendrőd:
Részvevők száma: 14 fő solymász
Madarak: 8 héja, 5 sólyom, 1 szirti sas
Elejtett vad száma: 5 fácán, 5 mezei nyúl, 1 őz
7. 2011. december 16-17-18., Mezőberény:
Részvevők száma: 9 fő solymász
Madarak: 6 héja, 2 sólyom, 1 harris hawk
Elejtett vad száma: 32 fácán, 2 mezei nyúl
8. 2011. december 27-30., Balatonfenyves:
Részvevők száma: 13 fő solymász
Madarak: 8 héja, 4 sólyom, 1 harris hawk
Elejtett vad száma: 9 fácán, 4 fogoly
9. 2012. január 7., Áporka: üregi nyúl vadászat
Részvevők száma: 7 fő solymász
Madarak: 6 héja, 1 harris hawk
Elejtett vad száma: 4 üregi nyúl
10. 2012. január 14-15., Kisalföld:
Részvevők száma: 8 fő solymász
Madarak: 7 héja, 1 harris hawk
Elejtett vad száma: 19 fácán
11. 2012. január 27-28-29., Mezőberény:
Részvevők száma: 12 fő solymász
Madarak: 8 héja, 5 sólyom
Elejtett vad száma: 35 fácán

Összességében elmondható, hogy az elmúlt vadászati évben 20 éve nem látott apróvad sűrűséggel találkoztunk, még ha a terítékadatok nem is mindig tükrözték. Több tagtársunk, tagjelöltünk ejtette el bizonyos vadfajokból első példányát. Molnár György Bánhalmán első fácánjának, Áporkán pedig első üregi nyulának örülhetett. Skerlecz Balázs tagtársunkat Cegléden avathattuk első fogoly zsákmányán. Béres Zsolt tagjelöltünk szintén Bánhalmán térdelhetett első mezei nyula fölé. Ezúton is gratulálok nekik!

És végül, de nem utolsó sorban szeretném megköszönni azon tagtársaimnak a - nem mindig hálás - szervező munkáját, akik nélkül ez a tartalmas vadászidény nem jöhetett volna létre. Név szerint: Zatureczki László, Wrábel György, Kovács „Nyulas” István, Mónus Anita, Czifrák Gábor, Molnár Imre, Molnár Béla, Pákozdi Sándor.

Solymászüdvözlettel:

Zátonyi László
fősolymász

LELOVICH GYÖRGY EMLÉKVADÁSZAT

2010. FEGYVERNEK-BÁNHALMA

Az immár hagyományos, évadnyitó Lelovich György emlékvadászat 2010-ben új területen került lebonyolításra, mivel a korábbi vadásztársaság ajánlatát nem tudtuk elfogadni. A Herman Ottó Vt. vezetésében más személy tölti be a vadászati szakvezetői tisztséget, így a megváltozott elképzelésekbe nem fér bele a kis hasznot hozó, de sok feladatot igénylő solymászat! Ezúton is meg kívánom köszönni Leblanc Lajos korábbi vadászmester irányunkba tanúsított munkáját, és odaadó igyekezetét! A korábbi terület fantasztikus hely volt, többször is a „nyúlország” fővárosának neveztük, ezért különösen sajnálom, hogy egy több éves (2003-2009) együttműködés szakadt meg. Minden évben jó szívvel kezdtük náluk a szezont!

A pillanatnyi helyzettől függetlenül bízom abban, hogy a jövőben még vissza tudunk térni hozzájuk. Az új vadászati lehetőséghez Tűhegyi Julianna, a Művelődési Ház és Könyvtár vezetője segítségével jutottunk, aki szíven viseli a helyi vonatkozású rendezvények folytonosságát. Így a közbenjárásának köszönhetően 2010. évben a Közép-Tiszai Mezőgazdasági Zrt. területén vadásztunk (<http://www.kozeptisza.hu/vadgazd.htm>)

Ők voltak a vendéglátóink

Az első vadásznapi évadnyitó is volt egyben, köszönhetően a jó időjárásnak szép számmal érkeztünk Bánhalmára. A megnyitón a Zrt. a legmagasabb szinten képviseltette magát Sas János vezérigazgató személyében, aki vadászemberként biztosított minket arról, hogy minden igyekezetük arról szól, hogy a vadászatunk sikeres és eredményes legyen.

A részvénytársaság 8400 hektáros területen gazdálkodik. Nagy múlttal, felkészült szak személyezettel rendelkező, professzionális vadászati tevékenységet folytató vállalkozásról van szó. Korábban már fogadtak külföldi solymászokat bérvadásztatás formájában, így ismerik az igényeket. A három napos vadászatunk alatt látszott a korábbi gyakorlat, így sikeresen ismerkedtünk meg az új területtel.

Az első bánhalmi vadászatunkat követően azt tudom mondani, hogy a nagyobb távolság ellenére komoly előrelépés történt, mert a nagyon kedvező szállás és étkezési feltételek mellett végre egy helyre sikerült elszállásolni a solymászokat. Ez a javára vált a társasági életünknek!

A szombati nap reggele feszített tempóban zajlott, 9 órakor emlékmisével kezdtünk Fegyverneken. Bordás Péter plébános úr Assisi Szent Ferenc madarakkal kapcsolatos idézeteivel egészítette ki a szentmisét.

Mindannyiunk nagy örömeire Terike jó egészségben jött el a megemlékezésre és temetői tisztelésre. Az egyesületi koszorú elhelyezése és a mécsesgyűjtást követően Gyurka Bátyánk sírjánál Puskás László solymásztársunk emlékezett meg korábbi közös élményeikről.

E nap este Tóth János elnökünk meghívására eljött közénk Böheim József és Bóta István, akik Lelovich Gyurka bátyánkkal együtt solymásztak a hősidőkben. Fantasztikus volt hallani a nagy öregek szájából a korábbi élményeket, és úgy tűnt, hogy az elbeszélések

alatt Ők is megfiatalodtak egy kicsit! Szép dolgok a megemlékezések, de arra is különös figyelmet kell fordítani, hogy a még élő öregjeinkkel is foglalkozzunk, tartsuk bennük életben a solymász lét tudatát.

A vadászatunk eredményes volt, 26 db fácánt és 14 db nyulat pedzettünk! A találkozón érdekes ragadozómadár is képviseltette magát, Ambrózy Árpád barátunk öklén egy Ferruginus Hawk (*Buteo regalis*) személyében. A jól idomított fegyelmezett impozáns madár zsákmányt sajnos nem ejtett.

A rendezvény lebonyolítását Kocsmár Gyula vadászati szakvezető irányította, minden részletre kiterjedő figyelmét állandóan érezkelhettük! Köszönet érte!

Wrábel György

LELOVICH GYÖRGY EMLÉKVADÁSZAT

2011. OKTÓBER 10-11-12. FEGYVERNEK/BÁNHALMA

Az előző évi jó tapasztalatok és sikerek után az év első vadászatára nagy várakozással érkeztek a solymászok Bánhalmára. Itt mutatkoznak be elsőként a fiatal madarak, mindannyian kíváncsiak vagyunk a saját és solymásztársaink eredményeire. Jó ismét találkozni, megosztani az elmúlt időszak eseményeit. Bármennyire is más bizonyos dolgokról a véleményünk, több dolog köt minket össze, mint amennyi elválaszt!

A szállásfoglalás után, a helyi vendéglátó szakemberekkel egyeztetve kialakítottuk a csoportokat, mindhárom napon három részre bontva vadásztunk. Változás történt a csoportok összetételében, mert új felállást jelent a hím héjás - sólymos vegyes csoport. Megfelelő fegyelem mellett lehet együtt vadászni. A solymászmadaraink összetételében a szirti sasok száma mostanra komoly növekedést mutat, mert Olajos Csaba három, Gasztonyi Dániel tagtársunk egy madárral képviseli a sasászat művelőit! A vadászaton 21 héja, 11 sólyom, 4 szirti sas, és 2 Harris Hawk vett részt. A záró terítékünkön 37 fácán és 14 nyúl feküdt.

A Lelovich emlékmisén nagy számban vettünk részt, öröm volt látni, hogy madár nélkül is szép számban érkeztek solymászok a megemlékezésre. A solymászok, a helyi lakosok és a Fegyvernekről elszármazottak képviselői megtöltötték a templomot. Terike néni jó egészségben, korát meghazudtoló frissességben jelent meg. Lelovich Klári és családja minden évben résztvevője az októberi találkozónak. A temetőben Turcsányi Zoltán elnökünk mesélt néhány fiatalkori emlékéről, amikor még tizenévesen, érdeklődőként felvette a kapcsolatot Gyurka bácsival.

Fotó: Glavanovits T

Az emlékmise a névadó vadászaton kívül lehetőséget adott arra is, hogy a hozzánk közel álló elhunytakról megemlékezzünk. Sajnos az előző évben kettő szomorú esemény is történt, és mindkettő köthető a fegyverneki vadászatainkhoz!

Tragikus vonatbalesetben 47 évesen elhunyt Hack Gyula barátunk, aki Glavanovits Tamás solymásztársunk állatkerti munkatársaként évek óta velünk tartott a kora őszi fegyverneki vadászatainkra. Gyula a felelősségtudat áldozata lett, a kiskutyája után szaladt át a síneken, de nem ért át. Értelmetlen halál, tragédia. A másik haláleset a korábbi vendéglátó vadásztársaság hivatásos vadászának az elvesztése. Szabó Róbert (1973-

2011) 38 évesen márciusban ment el közülünk szívelégtelenségben. Robi barátunk lelkesen kísért minket éveken át a solymászatainkon, sok sikeres pedzést köszönhattunk neki! Számára a mi solymászatunk munka volt, de mindig látszott rajta, hogy jól érzi magát közöttünk. Mindketten hiányozni fognak a solymászat támogatóinak a sorából! Az istentiszteletet a törökszentmiklói Római Katolikus Plébánia káplánja, Dobák Gábor celebrálta.

A törökszentmiklói Pánthy Endre Katolikus Általános Iskola diákjai rendhagyó természetismereti foglalkozáson vettek részt a szombati napon, mivel a mise után elkísérték a solymászokat a vadászatra, ahol testközelből ismerhették és tapasztalhatták meg e különleges vadászati módot. Reméljük, hogy néhányukban felkeltettük az érdeklődést a solymászat iránt. A gyerekeknek a vadászháznál rövid ismertetőt is tartottunk a ragadozó madarokról és a solymászatról.

A háromnapos vadászat alatt sajnálatos módon egy héja és egy vándorsólyom elveszett, és több napos keresés ellenére sem kerültek elő!

A vadászatok szervezésének és lebonyolításának terén nagyot lépett előre az egyesület, mert a vadászatszervezők mellé aktív személyekké lépett elő a fősolymász és az újból betöltött pozíciójú solymázmester. A jó szervezés mellett a szakmaiság a legfontosabb szempont, így már az év első vadászatán bebizonyosodott, hogy jó döntést hoztunk a solymászati szakfeladatok terén.

Wrábel György

I. SOLYMÁSZ SZENT HUBERTUS VADÁSZVERSENY

Hagyományteremtő céllal megrendeztük az első hazai solymász vadászversenyt! A 2011. október 22-én lebonyolított különleges megmérettetésben solymászok, illetve puskás vadászok közösen vettek részt.

A találkozó reggel 7 órára volt meghirdetve a ceglédi Széchenyi Zsigmond Vadásztársaság vadászházához közeli benzinkútnál. Ezúton szeretném megköszönni mindenkinek a pontos érkezést!

A kúttól közösen mentünk ki a vadászházhoz, ahol szakácsunk és segítői már forró teával, valamint ízletes tojásrántottával vártak minket. A reggeli elköltése közben a mindenre ügyelő lányaink elvégezték a versenyhez szükséges regisztrációt. A megjelent vadászokat Turcsányi Zoltán elnökünk köszöntötte, majd Újházi György, a ceglédi Széchenyi Zsigmond Vadásztársaság elnöke üdvözölte a résztvevőket. Ezután a verseny bírói - Schipeck Sándor, Kocsmár Gyula és Lóki György - röviden ismertették a verseny szabályait és levezényelték a sorrendhez szükséges sorsolást.

Előzetes megállapodás szerint fácánkakasra és fogolyra lehetett vadászni, melyet a Perjési és Társa Kft. biztosított számunkra - beleértve a helyszínre szállítást is. A terület kiválasztása nem volt zökkenőmentes: Cegléden fantasztikusak az adottságok, sok a vad. Ezzel így nem is lenne gond, viszont a vadat mi biztosítottuk a versenyzőknek, nem a vadásztársaság. Így az igazán gazdag területeket próbáltuk elkerülni. Ezt bíróink zseniálisan kiviteleztek.

A foglyok szépen repültek, megadva ezzel a feladatot puskás résztvevőink számára is. Mindamellet talán a rendezvény sikerét is ezeknek a kis „turbó golyóknak” köszönhetjük.

Madaraink eredményes és nem utolsó sorban látványos pedzéseket mutattak a számos érdeklődő nagy örömére. Minden solymásznak volt lehetősége vadra engedni madarát. A versenyen 3 sólyom 2 foglyot, 3 hím héja 3 foglyot, 1 tojó héja 1 fácánkakast zsákmányolt.

Puskás vadászaink 9 puskával 5 foglyot és 3 fácánkakast hoztak terítékre. Egy puska két vadat ejthetett volna - tehát nem volt ez olyan egyszerű, mint azt sokan gondolnák.

Bíróink - lévén, hogy ez az első ilyen jellegű versenyünk - kicsit elnézőbbek voltak a solymászok pontozásánál. A kritikát azonban a futam végén mindenki korrekten megkapta. Sok tanulni valónk van még vadászat terén. Szembeötlő hiba azonban inkább a vadászias megjelenésben volt.

A futamok végén Turcsányi Zoltán látványosan megbábuzta tojó vándorsólymát.

Eredményhirdetésre visszamenetünk a vadászházhoz, ahol a máglyák tüze mellett adtuk meg a vadnak járó végtisztességet. Külön öröm, hogy két vadásztársunkat is fogolyvadászává avathattuk. Avatás után már várt ránk az igen ízletes vaddisznó pörkölt, amelynek elfogyasztása után még jó páran maradtunk a vadászháznál egy-egy pohár ital mellett átbeszélve a nap történéseit.

Az elgondolás - miszerint ezek az emberek nagyon értenek a vadászkutyákhoz - úgy gondolom beigazolódott. Ezáltal tagjaink is tapasztalt, a versenykutyázásban sokat látott emberekkel ismerkedhettek meg.

Remélem a jövőben is folytatni tudjuk ezt a kezdeményezést; amely alapvető célja, hogy közelítse a különböző vadászati módok képviselőit egymáshoz.

Külön öröm volt számomra a sok segítség - amely sok esetben kéretlenül érkezett. Ezúton szeretném megköszönni Zátonyi Lászlónak (aki a szervezésben oroszánrészt vállalt), Molnár Iminek, Lóki Gyurinak, Skerlecz Balázsnak, Glázer Andrisnak, Parlagi Virágnak, Parlagi Dórinak, Labancz Áginak, Schipeck Sanyinak, Kocsmár Gyulának, Tauber Istvánnak, Péter Attilának, Tóth Tibornak (vadőrünknek), Fehér Endrének, Szarka Ferencnek, Kudecz Lászlónak, valamennyi támogatóinknak és mindenkinek aki részvételével megtisztelte a rendezvényt.

1.	Zatureczki László		
	Luppa-Vadász Pitypang	Rövidszőrű magyar vizsla szuka	91 pont
	Vadászmadár:	Hím vándorsólyom	
2.	Zátonyi László		
	Cinkei Alma	Rövidszőrű magyar vizsla szuka	89 pont
	Vadászmadár:	Hím héja	
3.	Skerlecz Balázs		
	Cinkei Ág	Rövidszőrű magyar vizsla kan	88 pont
	Vadászmadár:	Hím héja	
4.	Ertinger Géza		
	Dugó	Rövidszőrű magyar vizsla kan	84 pont
	Vadászmadár:	Hím héja	
5.	Terényi Gábor		
	Szoty	Pointer szuka	78 pont
	Vadászmadár:	Tojó vándorsólyom	
6.	Glázer András		
	Kohl	Rövidszőrű német vizsla kan	68 pont
	Vadászmadár:	Tojó héja	
7.	Csurcsia Imre		
	Tüske	Pointer szuka	59 pont
	Vadászmadár:	Tojó vándorsólyom	
Puskás kategória:			
1.	Fleckenstein László		
	Bereki Opál	Rövidszőrű magyar vizsla szuka	100 pont
2.	Godó Péter		
	Jutah II „of Family Urban”	Drótszőrű német vizsla szuka	90 pont
3.	Szabó Sándor		
	Mezőföldi Kajtató Aranyos	Drótszőrű magyar vizsla szuka	73 pont
4.	Kudecz László		
	Malomközi Simon	Rövidszőrű német vizsla kan	70 pont
5.	Varga János		
	Pipacs (Tropical Fruit of Skyrocket)	Rövidszőrű magyar vizsla szuka	63 pont
6.	Illés Attila		
	Messzi Vadász Alíz	Drótszőrű magyar vizsla szuka	57 pont
7.	Szarka Ferenc		
	Dalton (Csóvárberki Újonc)	Rövidszőrű magyar vizsla kan	38 pont
8.	Szántó Szabolcs		
	Vadászfai Avar	Rövidszőrű magyar vizsla kan	32 pont
9.	Molnár Zsolt		
	Tiszatómenti Betyár	Rövidszőrű magyar vizsla kan	Visszalépett

Szent Hubertus verseny solymászoknak

I. Általános rendelkezések

1. A solymász kutyájával szólóban teljesíti a 20 perces futamot. Egy kutya csak egy futamot teljesíthet, másik vezető ugyanazzal a kutyával nem indulhat.
2. A lehetőség határain belül minden versenyzőnek akkora területet kell biztosítani, hogy megszakítás nélkül azt egész futamra elég legyen. A megjelölt határok között a versenyző választhat az általa lekeresendő területrészek között.
3. Ha szükséges helyváltoztatás, az ehhez szükséges idő nem számít bele a futamba.
4. A versenyzőknek be kell fejezni a futamot, kivéve rendkívüli körülmények közbejöttét. A bírók vizsgálják a solymász futam alatti magatartását, hozzáértését. Beleértve a vadászias megjelenést és az etikus viselkedést.

II. A verseny értékelése

1. A kutya munkájának értékelése, a kutya vezetése

összesen 30 pont

a, A kutya és a vadász harmonikus együttműködése, a kiképzés minősége, a kutya engedelmessége és hatékonysága, a keresés szabályossága, viselkedés vadnál
maximum 15 pont

b, A kutya természetes hajlamai: kezdeményező készsége, keresési hajlama, találni akarása, fajtára jellemző stílusa mozgásban, vadmegállásban és utánhúzásban, keresését és fejtartását, a területhez igazodását, orrjóságát, óvatosságát fedett terepen
maximum 15 pont

2. A vadászmadarak értékelése

összesen 45 pont

a, Sikeres pedzés
maximum 20 pont

b, Fizikai állapot (kondíció, tollazat, lábak)
maximum 5 pont

c, Idomítotttság (repítés alatti kontroll, vadászati stílus, kiegyensúlyozottság, kézre hívhatóság, bábúzhatóság)
maximum 15 pont

d, Felszerelés (adó, csörgő, forgó, béklyó, póráz, sapka)
maximum 5 pont

3. A solymász értékelése

összesen 25 pont

a, Vadászati pontosság, jártasság (a vadászati szabályok figyelembe vétele, vadászterület megfelelő kihasználása, sportszellem, etikus viselkedés)
maximum 15 pont

b, Felszerelése (kesztyű, tarisznya, öltözet)
maximum 10 pont

Az első solymász vadászverseny támogatói voltak:

OMVK Komárom-Esztergom Megyei
Területi Szervezete

Harmónia Vadászbolt
Tata

**Széchenyi Zsigmond
Vadásztársaság**

Cegléd

COD Tea

Domokos Vadászbolt
Taksony

Zatureczki László

A HINTA ALKALMAZÁSA VADONFOGOTT HÉJÁNÁL

A hintáról, mint solymászati eszközzel szakirodalomban kevés információt találtam. A korai írásokban több helyen olvasható, hogy a várostól távol élő solymászok hintáztatják madarukat, azonban ezen említések között nem térnek ki a részletekre. Solymásszá válásom kezdetén a hintának teljes körű megismerésére nem törekedtem, akkor elég volt számomra az a tudás, hogy létezik ilyen eszköz.

Mintegy három évvel ezelőtt élethelyzetem úgy hozta, hogy párommal tanyára költözünk. Ez a solymászat terén számos előnnyel jár, de e mellett bizony egy nem elhanyagolható hátrány is jelentkezett, ez pedig a vadonfogott héják behordása. Mire is gondolok?

Az nem titok, hogy a jól működő héjához három dolog kell: hordani, hordani, hordani... azaz változatos környezetben a fokozatosság elvét betartva, mindenhez hozzászoktatni a madarat, mindezt napi rendszerességgel. Ez esetemben a kezdeti időszakban nem jelent problémát. A héja a behordás során a házhoz, portához, kutyához, repítő területhez gyorsan hozzászokik, azonban ez a környezet egy idő után ingerszegény lesz, és amint bármilyen változás következik be – például egy távoli autó, traktor, kerékpár, gyalogos – a madár újra ugrál a kesztyűről. Erre mondhatjuk, hogy a madár hordáshiányos, azaz

nincs behordva. Jelen esetben nem az a baj, hogy a madár keveset van kesztyűn, hanem az, hogyingerszegény környezetben történik a hordás. A dolgozós hétköznapokban arra nincs időm, hogy repítés előtt városban is hordjam a madarat, így elgondolkodtam, hogyan tudnám mégis a vadonfogott héját kezessé tenni. Ekkor jutott eszembe újra a hinta, amelyről azt gondoltam, hogy megoldás lesz a problémámra, ugyanis a kevés információ ellenére tudtam, hogy a régmúlt időkben működött. Az igaz, hogy az említések között főként sólymoknál alkalmazták a hintát, így egy kérdés rögtön felmerült, vajon a módszer működik-e héjáknál is?

A gondolatot tett követte. Némi elképzelésem volt a dolgról, de hogy pontosan mit, hogyan és miért kell tennem, kezdetben nem tudtam. Kérdéseimre a gyakorlatban kaptam meg a választ. Azt, hogy milyen gondolatmenetet követtem, milyen következtetéseket vontam le, és, hogy hogyan jutottam el a jelenleg is használt hintáig, ezt osztom meg olvasóimmal.

A hintáztatásnak az az alapja, hogy a madarak legelőször egyensúlyi helyzetüket rendezik. Ez egy összetett izom és agymunka, melynek eredménye a stabilitás, mely során külső és belső egyensúlyi állapotba kerül a madár. Amikor hintára ültetjük a madarat, és a hintát mozgásba hozzuk, a madár igyekszik sorait rendezni. Ez a madártól koncentrációt kíván, mely azt eredményezi, hogy figyelme lekötésével folyamatos agymunkára serkentjük. Végresultátusban a hintával egy állandó inger éri a madarat, ahhoz hasonlóan, mint amikor például nagy tömegben végezzük a behordást.

Ezen gondolatokra alapozva kezdtem meg a gyakorlati munkát. Az első hintát az elképzeléseim alapján eskábáltam össze. Ez egy rúdból, és keretként egy félkörívben meghajlított vázból állt, melyet a váz közepénél fogva lógattam le egy gerendáról. A felsapkázott madarat a rúdra ültettem, majd a hintát a klasszikus módon előre-hátra mozgattam, illetve

forgattam a képzeletbeli függőleges tengely körül. A madár a hinta mozgását jól lekövette, egyensúlyozott, de be kell valljam, ez a típusú hinta nem hozott olyan átütő sikert a madár szelídülése terén, mint amire vártam, holott nem kevés időt töltöttem a hintáztatással. Arra következtettem, hogy valamit nem jól csinállok, így tovább gondolkoztam.

A következő ötletem az volt, hogy a hinta ülőrúdját forgathatóvá alakítottam. Így a madárnak az egyensúlyozáson kívül még egy pluszmozgást kell tennie. Ez a mozdulat teljesen megfelel annak a mozgásformának, amit kiléptetésnek nevezünk, ezt ugye mindenki használja a madár figyelmének elvétele során. Az így kialakított hintán a madárnak használnia kell a szárnyát egyensúlyának megtartása érdekében, ami azt eredményezte, hogy a félköríves keretbe többször beleütötte a szárnytollait. A másik probléma, hogy a madárnak nem tetszett a folyamatosan forgó ülőke, így oldalra lesétált, majd amikor elért a széléig, felkapaszkodott a keretre. Szélsőséges esetben a forgó ülőke túlpörgött, amit a madár már nem tudott lereagálni, és így elugrott.

A problémák megoldására egy újabb ötletem támadt. A hintát teljesen átalakítottam. Vettem egy műanyag csövet, melyet betekertem spárgával, és rögzítettem leukoplaszttal. Ez lett az új ülőrúd, melynek preparálása azért szükséges, hogy a madárlábnak kényelmes ülést biztosítson. Ezen a csövön áthúztam egy kötelet, melynek két végét mellmagasságban egy-egy fához rögzítettem, így alakult ki az általam jelenleg is használt hinta. Ennél a formánál nincs keret, így a szárnytollsérülése teljesen kizárt. Az ülőke excentrikus kialakítása folytán a hinta finomabb mozgásokra hangolt, így a túlpörgést is sikerült kiküszöbölni. A madár erről a hintáról is ügyesen leoldalaz, és bámulatosan kapaszkodik a vékony kötélen, ahhoz hasonlóan, mint ahogy az ölyvek tesznek az elektromos vezetékeken. Ezt úgy küszöböltem ki, hogy a madarat lekötöttem. A lekötés során úgy jártam el, hogy a cső két végénél a behúzott zsinórra kötöttem egy zsinórt, melynek közepére bekötöttem a forgókarikát. Így elértem azt, hogy a madár nem tud a hintáról lesétálni. Még egy előnye ennek a hintának, hogy nem kell beavatkoznunk, a madár mozgása hozza mozgásba a hintát, így amíg madarunk hintázik, mi végezhetjük mindennapos ügyes-bajos dolgunkat, persze a madarat szemmel tartva.

Kialakult az eszköz végleges formája, lássuk, hogy hogyan alkalmazom a mindennapokban. A vadonfogott héja idomításáról neves solymászok tollából kimerítő írásokat olvashatunk, úgyhogy itt csak azon dolgokat részletezem, ami a hintával kapcsolatosan fontosnak tartok megemlíteni.

A vadonfogott héja idomítása, szelidítése során figyelni kell a fokozatosságra. Én a hozám került madarat azonnal felszerszámozom és sapkázom. Az első alkalommal csak az éj leple alatt veszem le a madár sapkáját, hogy a vad madarat minél kevesebb stressz érje, azonban a vele való foglalkozást megkezdem az első pillanattól kezdve. A madarat sapkában kesztyűre veszem és léptetgetem, megsimítom a lábát, melltollait, szárnyát. Ezt ismétlem kisebb szünetekkel. Amint a madár borzolja tollait, megrázza magát, felültem a hintára. Az első hintáztatásnál arra kell figyelni, hogy a csöülökébe behúzott kötél kellően vastag legyen, amely arra szolgál, hogy kevésbé lesz intenzív a madár mozgása, de azért foglalkoztatva van. Kezdetben a hintára bekötött madár közelében vagyok, mert előfordulhat - különösen keményfejű héjak esetében -, hogy a madár elugrik. Ez esetben kesztyűre veszem, léptetgetem és kis idő után ismét hintára teszem. Amint azt veszem észre, hogy madaram a hintán borzolja tollait, megrázza magát, esetleg felhúzza lábát, lecserélem a hinta zsinórját vékonyabbra. Ezzel azt érem el, hogy a hinta mozgása intenzívebb lesz. Erre a hintára felültem a madarat, majd folytatom a foglalkozást. Itt meg kell jegyezni, hogy bár sokan azt tartják, hogy a héja nem szelidül sapkában, tapasztalataim szerint a hinta egy olyan eszköz, amely alkalmazása során ez az állítás cáfolható. Az első hintáztatást a sötétedés beálltáig folytatom, onnantól kezdem a sapka nélküli szelidítést. A sötétedést azért várom meg, hogy a természetes fény ne zavarja szeliditésemet. Az első éjszaka azt várom el a madártól, hogy megüljön a kesztyűn és egyen. Evés után hajnalig kesztyűn tartom a madarat, és megpróbálom megitatni. Amint virrad, a madarat felsapkázom és leteszem pihenni. Nem biztos, hogy a madár fog az első éjszaka enni - ezt nem tar-

tom bajnak. Ebben az esetben az első hintáztatásnál leírt módon járok el. Azért mindent elkövetek, hogy a madár minél hamarabb egyen a kesztyűn.

Az első evést követő napon, amikor a madár leemésztett, folytatom a szelídítési munkát. A sapkában ülő madarat felveszem kesztyűre, léptetgetem, beszélek hozzá, esetleg bekapcsolok egy rádiót, vagy tévét, a lényeg, hogy szóljon valami a háttérben. Amint a tollait lazítja, felültetem hintára. Most már hintáztatás közben is beszélek hozzá, hogy hangomat megismerje. Amint a hintán is lazítja tollait, borzol, megrázza magát, akkor napszaktól függetlenül elvonulok egy elsötétített szobába, és sapka nélkül folytatom a szelídítést. Amennyiben a madár az elsötétített szobában megül a kesztyűn, fokozatosan engedek be fényt, és úgy folytatom a munkát. Innen kezdve a madár viselkedése szabja meg a szelídítés menetét, ha nagyon ugrál, felspanolja magát, lesapkázom és kis idő után visszateszem a hintára. Tehát a sapka nélküli tartást és a sapkában történő hintáztatást változtatom a sötétedés beálltáig. Azt követően, amint madaram sapka nélkül nyugodtan ül a kesztyűn, újra megetetem. A madár reggelig kesztyűn marad, miközben időnként sapkázom és megítatom. Reggel felsapkázom és hagyom pihenni, míg leemészt. Mindennap a fent leírtak alapján járok el, tehát először a hinta, azután sapka nélküli tartás, esetleg hordozás a lakásban, majd újra hinta. Este etetés kesztyűn és reggelig kézen tartás, időnként sapkázás és itatás pohárból. Másnapra a madár már olyan állapotba kerül, hogy a napi tartás, hordozás már nem csak a lakásban, hanem kint szabadban is történhet, persze először az éj beállta után. Ezt a folyamatot végzem mindaddig, míg a madarat már a szabadban, világosban is megetethetem a kutyák jelenlétében. Amint idáig eljutottam, csak akkor kezdem a madár tanítását.

Az eddig leírtakból kitűnik, hogy a madár az éjszakai pihenőt leszámítva gyakorlatilag egész nap foglalkoztatva van. Ezt a vadonfogott héjánál a kezdeti időszakban fontosnak tartom, de csak szabadságom ideje alatt tudom megtenni. Mikor eljön a szabadság vége, a dolgozós hétköznapok mellett a madárral nem tudok teljes napot, napokat eltölteni. A legnagyobb problémát nálam is - gondolom mindenkinél - az okozza, hogy a két egymást követő napon kézre vett madár vajon addig mennyit vadul, és honnan kell kezdeni az aznapi tanítást. Ezt nagyban befolyásolja a madár napközbeni elhelyezése. A kezdeti időszakban legjobb, ha sötétládában vagy egy minden oldalról zárt helyiségben, volierben tartjuk, legvégső esetben pedig lesapkázva várja a következő napot. Bárhogy is helyezzük el a madarat, egy a lényeg, hogy a következő napig ne érje semmilyen felesleges stressz, amely kihatással lehet a további solymászati tevékenységünkre. Az is ismert dolog, hogy a vadonfogott héját már jól behordott állapotban is legalább egy félórát-órát hordani kell a repítés előtt. Én ezt úgy oldom meg, hogy a munkából hazaérve felveszem a madarat - jutalomfalattal -, majd lesapkázom, és felteszem hintára mindaddig, míg a legfontosabb teendőimet elvégzem, felkészülök a hordásra és a tanításra, repítésre. Így legalább egy órát nyerek, amelyet a hinta segítségével már a madárra tudok fordítani. Amennyiben korán befogott madárról van szó, a hintáztatást egy árnyas helyen, vagy hűvös szobában végzem mindaddig, míg a forró nyárvégi levegő enyhül, a tűző Nap veszt erejéből. A hintát követően hordás következik, melyet hétköznapokon a repítőterületen, hétvégeken már a városban teszem meg. Az első városi séta során figyelek a fokozatosságra. Az addig csak hintával foglalkoztatott madár a városban meglepően jól viselkedik. Ez nem azt jelenti, hogy nem ugrál, de gyorsan hozzászokik a városi forgataghoz, hamar besimul. A hordást követi a tanítás. A napi foglalkozásokat a leírt módon teszem mindaddig, míg a tanítással addig jutok, hogy a madár szabadon ereszhető.

Én a vadonfogott héját a lehető legmagasabb kondícióban szelídítem, tanítom. Ezt több dolog miatt teszem: 1. Nagyobb kondícióval madarunk sikeresebb lesz a vadászatban - ehhez nem kell különösebb kommentár. 2. Bármilyen óvatos a solymász, a madár megbetegedhet. Már eleve magasabb kondícióban lévő madár könnyebben gyógyul, ugyanakkor nehezebben is betegszik meg - függetlenül attól, hogy betegség esetén egyébként is emeljük a kondit. 3. A vadonfogott madárnál előfordulhat, hogy a tanítás során kikapcsol. Ennek, amikor a madár már szabadon repül, legtöbbször a madár elvesztése a vége. Tapasztalatom szerint a magas kondícióban szelídített, behordott madárnál kisebb eséllyel fordul elő kikapcsolás, mintha alacsonyabb kondícióban dolgoztatnánk.

A vadonfogott héja kondíciójának emelése nehéz, összetett dolog, ezért én már kezdetben magas kondícióban szelídítetek. És, hogy kellően magas kondícióban tudjam a madarat tartani, sokat kell hordoznom, emellett megfelelő munkát kell adnom a madárnak (ha eközben az időjárás is hidegre fordul, a madarat biztosan magas kondícióban tudom tartani). Itt kell visszakanyarodnom a kiinduló problémámra, azaz arra, hogy az ingerszegény környezetben hiába hordom a madarat, további szelídülést nem tapasztalok, mondhatni a hordás során nem tudok újat mutatni a madárnak. Azt a kevés ingert, ami éri gyorsan megszokja, így van ideje agyalni, és ekkor felerősödik a vad ösztön. Ezzel párhuzamosan a

madár tanításával már ott tartok, hogy szabadon repül, és végezzük a fegyelmező gyakorlatokat. Ebben a formában, ha elkezdeném a vadászatot, könnyen el tudnám vadászni a madarat. Vadászat nélkül is azt tapasztalom, hogy egy pár nap elteltével a madár nehezen jön kesztyűre, el-olvág a kesztyű felett: magas a kondíció, illetve ebben a kondícióban a bizalom nem teljes. Mi a megoldás?

Sokan kézenfekvőnek gondolják a kondíció levételét, de én nem ezt teszem, ez csak átmeneti megoldást jelentene, és időzített bombaként bármikor a madár kikapcsolásához, elvadászáshoz vezetne. Normális körülmények között többelhordozással orvosolható a probléma, de esetemben ez többletfoglalkozást jelent, és a következőképpen néz ki.

Először megnyitom a madár nappali tartózkodási helyét, hogy a madarat minél több inger érje. Első nap nem repítek, a napi húsadagot többszöri megközelítéssel, bizonyos időközönként adom a madárnak, ezzel a bizalom növelése a célom (Eddig naponta csak egyszer közelítettem felé hússal). Este felveszem, egy ideig kesztyűn tartom, tévüzünk, időnként sapkázom, itatom, majd leteszem pihenni. A második napon hússal felveszem, felsapkázom, felültetem a hintára, majd hordás után repítek. A harmadik napon hússal felveszem, felsapkázom, hintáztatom, majd mikor besimul, leveszem a sapkát. Ekkor a héja újabb ingert kap a hintáztatás során, most már a látására is építek, tehát a madár a hintán sapka nélkül ül. Ezen a hintaülőként miközben a madár szemléli a környezetét, egyensúlyoznia is kell, így ha nem is köti le semmi a figyelmét, a hinta által olyan ingert közvetítek, ami a madártól teljes koncentrációt kíván. Amennyiben a madár elugrik, a lekötés miatt elrepülni nem tud, és mivel ekkorra már megtanult visszaülni, fel fog ülni a hintára. A

hintát úgy rögzítem, hogy az elugró madár tollainak sérülését elkerüljem. A hintáztatás után repíték, de előtte azért még egy negyedórát-félórát kesztyűn van a madár. Ekkor még a hinta az elől nyitott volierben van, de úgy cselekszem, hogy egy pár nap leforgása alatt kihelyezem egy olyan helyre, ahonnan a rajta ülő madár minden irányba elláthat. Amikor azt veszem észre, hogy a repítés előtt a nyitott helyre helyezett hintára ültetett madár borzolja tollait, illetve időnként rázza magát, vagy tollászkodik, elérkezettnek látom az időt a hintás foglalkozás utolsó lépésére.

A hintával történő szelídítés utolsó lépése, hogy a madarat az éjszakai pihenőt követően felveszem kesztyűre, sapka nélkül felültem a hintaülőkére, majd a hordás és repítés idejéig az ülőkén hagyom. Így egész napos foglalkozást biztosítok számára. A csőbe behúzott zsinórt vastagabbra cserélem, amivel azt érem el, hogy a hintának nagyobb lesz a holtpontja. Ez azért fontos, mert az erős, inas héjaláb el tud fáradni, amit a madár úgy pihentet, hogy az egyik lábát felhúzza. Akkor is így tesz, ha fázik a lába. A hinta nagyobb holtpontjával azt érem el, hogy a madár kellő szelidségnél a hintán is meg tudja ezt tenni, tehát tudja a lábát pihentetni. Amint a madár agyal - azaz „szakérteni kezd” - kibillen az egyensúlyából és a hinta újra mozgásba jön, így ismét egyensúlyoznia kell, ami leköti a figyelmét. Mivel a madár reggeltől a repítésig a hintaülőkén ül, távollétemben is egy bizonyos kontroll alatt tartom, ezáltal növelni tudom a napi foglalkoztatás idejét. Emellett még pár előnnyel számolhatok. A madár a hintaülőkén többször ürít, így a repítés idejére biztos, hogy kiürül, éhes lesz. A madarat a napi repítések során magas kondícióban tudom tartani, kellően tudom jutalmazni nem csak akkor, ha sikeres a zsákmányolása, hanem a fegyelmező gyakorlatok után is. Amikor a madár elugrik a hintáról, saját erőből kell függőlegesen fellibbennie a hintára, ezáltal erősödik a repülőizma, ami jó formában tartja. A hintáztatott madárnál azt is tapasztaltam, hogy erősödik a lába, ami a zsákmányolásnál ugyancsak előnyt jelent. Az egész napos hintáztatást nem végzem minden nap, csak bizonyos időközönként, heti egy-két alkalommal, emlékeztető jelleggel. Repítés előtt viszont minden nap eltölt a madár több-kevesebb időt a hintán.

Az eddig leírtakból kitűnik, hogy én hogyan alkalmazom a hintát, mely a felvázolt problémákra nekem megoldást jelentett, így aki hozzám hasonló körülmények között solymászik, bátran ajánlom a módszert. A városban élő solymásztársaimnak is tudok ajánlást tenni bizonyos esetekre. Például: amikor a vadonfogott madár behordása során esős időszak érkezik, be lehet építeni a napi munkába a hintás foglalkoztatást. A korán befogott madár esetében, ha napközben erősen tűz a nap, egy hűvös szobában nyugodtan hintáztathatunk. Aki több idővel rendelkezik, és repülő madara mellett szeretne vadonfogott héját is repíteni, a hinta segítségével ezt megteheti.

Amennyiben a hintáztatás mellett időnként a városba is be tudom hordani a madarat, és a tanításom is következetes volt, illetve a repítések alkalmával egyszer-kétszer társal, társakkal végzem a munkát, kezes, szelíd madárhoz jutok, és vadászatok alkalmával élvezhetem vadonfogott héjám munkáját.

Csáki Imre

HARRIS HAWKKAL MEZEI NYÚLRA

Az utóbbi években sajnos a nyugat-nílusi vírus rendre betegítette héjáimat, és ezzel keresztülhúzta vadász szezonomat. Elkezdtem hát gondolkodni, mivel is helyettesíthetném a jól bevált héjákat. Így vetődött fel egy Harris hawk beszerzésének gondolata. Sajnos sűrűn nem tudok közösségi rendezvényekre járni, így e fajt csak fotókon láthattam leginkább.

Egyik ismerősöm, Kaffka György tartott eddig ilyen madarakat, és tőle érdeklődtem. Gyuri részletes élményeiből kiindulva a vásárlás mellett döntöttem, és sikerült is egy másfél éves, addig volierben ücsörgő tojó madarat vásárolnom.

Egy szülő nevelte madárral kerültem kapcsolatba, amelyik repülni nagyon nem tudott, viszont kellőképpen utált. Nem szerencsés felállítás, de szép lassan, bocsánat, nagyon is gyorsan haladtam vele páratlan szociális készségének és intelligenciájának köszönhetően!

A kézre jövetel és a szabadon követés nagyon tetszett neki. Eljött az ideje hát, hogy összehozzam leendő zsákmányállatával, a nyúllal. A kondícióját visszavéve a biztos siker reményében rásétáltam a már kihelyezett műprédára. Hát az állam leesett, mert madaram a tartózkodó érdeklődésen kívül semmit sem mutatott. Héjás tapasztalataim után ez nagy csalódásként ért.

Bérces János és Kaffka György átsegítettek ezen a ponton. Elmondták, hogy e faj családi kötelékben él és vadászik. A fiatalok az előző generációtól látnak és tanulnak vadászatot. Nekem is ezt kellett tennem. Amint a műprédát megfogtam, madaram érdeklődése rögtön felébredt, és miután felbontottam, beettem rajta. Ezt még egy alkalommal megismételve elértem, hogy madaram önállóan is fogja a műprédát, sőt, a szabadban egy-egy felugró me-

zei nyúl után eredt, és bepróbálkozott. Lassan jöttek a sikerek, a hatodik mezei nyúl fogását követően szinte csak tiszta fejfogással rögzítette a nyulat. A kezdeti rodeók elmaradtak és tisztán, erőlködés nélkül zsinórban kezdte fogni a nyulakat.

A mi héjánktól eltérően több módon is zsákmányolja a mezei nyulat. Mivel a fekvő mezei nyulakat is nagyon jól észleli, azokat vackon, kézről indítva bizonyos magasságból bezuhanással kifogja. Van, hogy a már ismert terület fölé köröz, és a már ismert módon magát a fekvő nyulakra beejti. Természetesen, a futó nyulat is fogja, de csak jó pozíció esetén ragadja meg. A lehető legkevesebb energiával próbálja a fogást megoldani. Tapasztalatom szerint, mindig viszonylag magas kondícióban fogta eredményesen a nyulakat. Ez madaram esetében 1250 gramm volt. Tudom, nekünk idegen a külleme, és ezért sokan csúnyának találják, és a hangjával is kifogások vannak. De magas kondícióban testre simuló tollakkal a karvalyosan hosszú lábaival nem mutat rosszul. Másoktól hallom, hogy fácánra is lehet használni. Fogattam én is vele. Sőt fácánon kívül még tőkés récét is, de ebben a műfajban nem találtam jónak. Mezei nyúlra viszont tökéletes. Úgy gondolom, hogy üregire is.

Ajánlom azoknak, akik kevés szabadidővel rendelkeznek, de van lehetőségük nyulászatra. Karmaikat nem szabad engedni, hogy elnyúljanak, mert ez sérüléshez vezet a nyulászaton. Nagyon sokrétű madarak, többek közt éjszakai vadászatra is alkalmasak, bár vadászetikailag ez vitatható. Tartásuk, tenyésztésük csak bejelentési kötelezettséggel jár. Ajánlom kipróbálásra azoknak, kiknek kevés a szabad idejük vagy forgalmas mozgalmas helyen tudnak csak vadászni.

*Kiss Róbert
A képeket Bimbi Zsuzsi készítette*

RAGADOZÓMADÁR-
VÉDELEM

MADÁRVÉDELEM

A solymászok madárvédelmi aktivitásának egyik igen fontos állomása volt, amikor a Pilisben sikerült visszafogni egy olyan egerészölyvet, amelyet egy solymász, Sági Oszkár gyűrzött meg 21 évvel ezelőtt! Az eredmény több szempontból is figyelemre méltó, hiszen a beszámolók szerint ilyen idős egerészölyvet eddig még nem sikerült visszafogni Magyarországon. Másrészt jól mutatja, hogy a solymászok maguk is hosszú ideje vesznek részt madárvédelmi feladatokban. A hím madár 670 grammos súllyal került februárban Feldhoffer Attila madarász, gyűrző kezére, mégpedig ugyanabban a térségben, ahol annak idején Oszkár barátunk a gyűrűt rátette.

Sági Oszkár egyebekben hosszú időn át igen aktív szerepet töltött be a madarászatban, és azon belül is a ragadozó madarak védelmében, különösen lakóhelye, Farnos vidékén. Szorosan együttműködött az onnan nem messze található Jászberényi Állatkerttel, ahol szaktudását és tapasztalatait kamatoztatva egyebek között pusztai sas, uhu és más madarak szelídítésében működött közre. Mivel a környéken jól ismerték madarak iránti szeretetét és elkötelezettségét, a talált fiókákat, sérült madarakat is rendszeresen hozzá vitték.

De emellett hosszú időn át részt vett a Farnos melletti pusztában tartott gyűrző táborok szervezésében, azoknak aktív résztvevője és oktatója volt.

Tanyáját kisiskolások keresték fel a közeli településekről, hogy ragadozó madarakat láthassanak és Oszkár beavassa őket a madarak életébe. Egyik szervezője és kivitelezője volt azoknak az úttörő jelentőségű farmosi kiállításoknak, amelyek célja az volt, hogy a vidék lakosságát is minél aktívabban vonják be a természetvédelembe, annak támogatásába, a természetbarát szemlélet kialakításába.

Elévülhetetlen érdemeket szerzett abban, hogy a Jászboldogháza mellett futó nagyfeszültségű tartó oszlopokra költő ládák kerültek a kerecsenvédelmi program keretében. Oszkár a saját és a kapott alapanyagokból maga készítette el a ládákat, amelyeket nemzeti parkos kollégákkal és az áramszolgáltató közreműködésével helyeztek fel a magas oszlopokra. Solymászbarátunk ebben is aktívan közreműködött, és korábban szerzett hegymászó és alpinista tapasztalatai révén maga is a traverzekre szerelt költő ládákat. Később e mászási tudással segített be a fiatal kerecsenek gyűrűzésében is.

*Dorogi Sándor
Fotók: Feldhoffer Attila*

A 24 ÓRÁN ÁT MŰKÖDŐ HALÁLOS CSAPDA

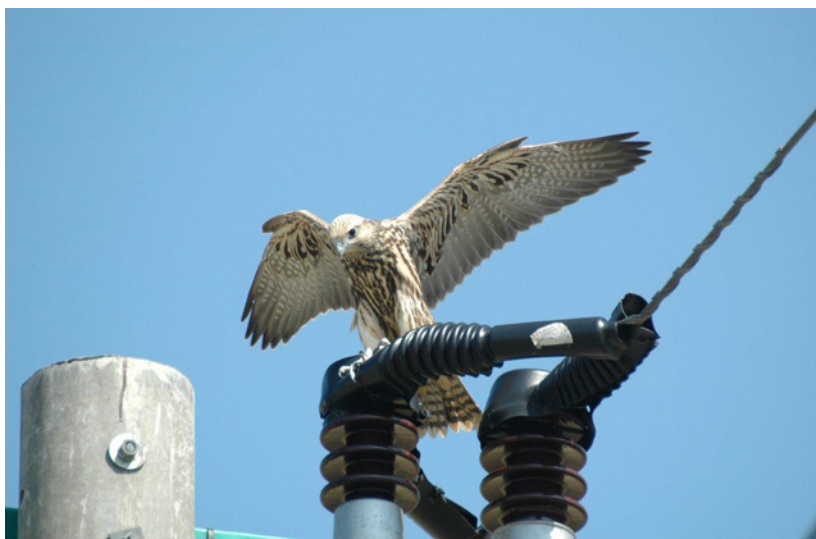
SOLYMÁSZMADARAINK VÉDELMEBEN

Mint az köztudott, nemcsak a solymászmadarak, hanem a vadonélő ragadozó madaraknak is legjelentősebb pusztítója a 22 KV-os távvezeték hálózat hazánkban. A solymások ezeket az oszlopokat nemes egyszerűséggel csak GYILKOSNAK nevezik, utalva arra a szörnyű kártételre, amit madarainkban okoznak. Általában a légvezetékek, de ezen belül a közép-táv feszültségű hálózat oszlopai különösen veszélyesek a madarakra. Röpülés közben a vezetéknek ütközés is komoly károsítás, de ez eltörpül a tartó oszlopok fejszerkezetére szálló héjáinkat, sólymainkat ért halálos áramütések mértékétől. Ilyen oszlopokból több százezer van az országban. Nem túlzok, ha 24 órán keresztül üzemelő halálos csapdának tartom, hiszen minden rászálló madárra végzetes következménnyel jár.

Solymász barátaim beszámoltak arról, hogy tetemek tucatjait találták oszlopok alatt. Magam is szedtem össze teljes vörös vércse családot egy sarok oszlop alól. A legveszélyesebbek a vasszerkezetű feszítő, vagy a bonyolult fejszerkezetű oszlopok, amelyek anyaguknál és szerkezetüknél fogva garantáltan halálos áramütést okoznak a rászálló madaraknak. Egyik alkalommal, amikor terepen solymásztam lakóhelyem közelében, feltűnt

egy ilyen vasrácsos szerkezetű oszlop tartókarjának a végén egy madártetem, ami a rácsok közé szorult. Közelről távcsövezve kivehető volt, hogy egy fiatal tojó héja és egy fácányúrk maradványai vannak beszorulva a rácsok közé. Az esetet csak úgy tudtam magyarázni, hogy a héja a zsákmányolt fácányúkkal felszállt a vezetékre, ahol halálos áramütést szenvedett és mindkét madár beesett a tartószerkezetbe. Édesanyám mesélt el egy hasonló esetet, ami akkor történt, amikor a veszprémi karszt fennsík fűzfői ivóvíz kútjainak működtetéséért volt felelős. Egy karszt kút szivattyújának áramellátását biztosító transzformátor gyulladt ki, mert egy mezei nyúl tetem zárlatot okozott a kb. 5 m magasan lévő, oszlopra szerelt transzformátor vezetékei között. Nem tudták elképzelni, hogyan jutott fel a nyúl az oszlopra. Végül is az oszlop közelében megtalált héja friss teteme oldotta meg a rejtélyt. Zsákmányával itt is az oszlopra szállt a ragadozó, a halálos áramütést követően a nyúl a transzformátorra esett a madár pedig az oszlop alá.

Solyomásként csak azt tudom tanácsolni, hogy minél messzebb röptessük madarunkat ezektől a távvezetésektől, de sajnos ez sem jelent teljes biztonságot. Évekkel ezelőtt, egy párás, novemberi délután, egy közeli patak völgybe mentem ki röpíteni hím vándorsólymomat. Kurti csodálatos madár volt, hosszú szárnyaival úgy röpült, mint egy sirály, magasságával gyönyörködtetve, naponta csodálatos vágásokat mutatott be, ráadásul első éves hím madárhoz képest jelentős zsákmánylistával rendelkezett. Nem véletlen, hogy nem vette el kedvemet a vadászattól a szemerkélő eső, a nedves idő. Bár jobb lett volna, ha aznap mégsem megyek ki.

A patak partot szegélyező gyalogbodzában sikerült fácánt találni a kutyáimnak, mozdulatlanul állva jelezték, hogy indulhat a madár. Kurti az előző napi sikerektől hajtva csodálatos magasságba emelkedett, alig látszott a borús, párás égen. Egy kakas röpült fel a kutyák elöl és a patak felett igyekezett a távoli sűrűbe. Kb 50 m-re jutott, amikor a meglepetésszerűen zuhanó Kurti egy elegáns vágással a magas gazba rúgta. A következő parabolából már ejtett be a kakas mögé a sűrű aljnövényzetbe. Eltelt öt perc, mikor láttam a madarat nehézkesen felrepülni a gazból. Nyilván a kakas elbújt a sűrű aljnövényzetben. A sás teljesen vizes volt emiatt a madár tollazata is pillanatok alatt elázott. Úgy gondoltam, hogy ez a szép vágás elég lesz mára, hiszen a vizes tollú madár már egyébként sem alkalmas a további vadászatra. Nyúltam a bábúért, amikor a továbbra is mereven álló kutyák elöl egy újabb fácán repült fel, de ez a madár merőlegesen a patakra, a vetés fölött húzott, a távoli galagonyás irányába. Bennem egyre nőtt a feszültség, mert a galagonyás dombol-

dal fölött egy vezeték húzódott. Hívtam madaramat füttyel és bábúval, de minden hiába. A rossz pozícióból induló vizes tollú sólyom számára a vad nagyobb vonzerő volt, mint a bábú. A mező széles volt de a távolság egyre fogyott a fácán és Kurti között, fogásra már mégsem volt lehetőség. A fácán bevetette magát az első fedezékbe, a fáradt sólyom pedig ugyanazzal a lendülettel felült a távvezeték keresztartójára. Egy pillanat telt el és lehanyatlott az oszlop alá. A durranást csak pár másodperc elteltével hallottam meg.

A vezetékek kártételéhez képest csak nagyon későn és csigalassúsággal indult meg az áramszolgáltatók részéről a probléma megoldása. Az elmúlt évtizedben kezdték el ezeket a vezetékeknek a keresztartóját műanyag papucsokkal szigetelni, ami elmozdulást jelentett ugyan a nulláról, de csak egy bizonyos oszlop és szigetelő típusnál hozott előrelépést. Továbbra is ölték halomra a madarakat a bonyolultabb fejszerkezetű oszlopok és a szigeteletlen vezetékszakaszok. Komolyabb előrelépést jelentett az Akadálymentes Égbolt megállapodás, amely a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület adatai alapján az áramszolgáltatók és a természetvédelmi hatóság közötti megállapodás volt. Eredményeként uniós és állami források nyíltak meg, egy hatékonyabb és nagyobb volumenű szigetelés kivitelezésére. A műanyag papucsok helyett, a szigetelőket és az ezek közvetlen közelében lévő vezeték szakaszok leburkolását oldották meg. Ez a megoldás minden szempontból jobb, mint a korábbi papucsos eljárás, mert közvetlenül a probléma forrását, a veszélyes vezetékeket szigeteli el a madártól. A jelenleg alkalmazott burkolatok már tudják kezelni a bajt okozó szigetelők és vezetékek többségét, de továbbra is vannak egyedi és szabványon kívüli megoldások. A következő fejlesztések egyrészt azt igyekeznek megoldani, hogy olyan rugalmas és variálható burkolatot használhassanak az áramszolgáltatók, amelyek a szabványon kívüli és egyedi megoldású szigetelő fejekre is felszerelhetőek legyenek. Másrésztől további olyan megoldásokat fejlesszenek ki, amelyek lehetetlenné teszik a szigetelők elérését a beülni szándékozó madarak számára. Ezek, a különböző méretű és alakú műanyag szárnyterelők.

Egy másik, de a korábbihoz kapcsolódó irány, hogy az oszlopokra felszállni szándékozó madarak beülését úgy irányítsák, hogy azok inkább a nekik kialakított helyeket válasszák. Ezek a megoldások a fejszerkezetre szerelhető műanyag beülők.

A többszázezer oszlop madárbaráttá tétele még évekig elhúzódhat, ezért mi solymászok még sokáig nem lehetünk biztonságban az áramütésektől. Viszont teendőnk bőven lenne azért, hogy vadászmadarainkat minél biztonságosabb helyeken röpíthessük. Valószínűnek tartom, hogy javaslatainkkal befolyásolni tudnánk a burkolatok felszerelésének menetét és sok olyan helyen is kialakíthatnánk biztonságos megoldást, ahol a solymászok is gyakran röpítik madaraikat.

A valódi megoldást a légvezetékek föld alá vitele jelentené, ami nem utolsósorban visszaadná Magyarországot egykori arcát, a mostani kábeldzsungeltől elcsúfított táj helyett.

Tóth János

Fotó: Bagyura János

21 ÉV

Fiatal tollruhában

1990-ben, egy nyárvégi napon hírt kaptam Szegedről, egy kedves madarász házaspártól, hogy van náluk egy sólyom, amit sajnos nem tudnak tovább tartani, minél előbb menjek el érte. Rövidesen meglátogattam őket. Belépve a lakásba megmutatták a nemrég gyermekeiktől megmentett madarat, egy fiatal tollruhás kabasólyom tojót. Az éhhaláltól megmentett madár már túlélte a mélypontot, de a főtollai töredezetek voltak és a kondíciója is vészesen alacsony. Haza vittem, magasállványra tettem (1. kép) és elkezdtem változatos étrenddel feljavítani az állapotát. Lassanként „kigömbölyödött”, testsúlya elérte a 230 g-ot, amit aztán meg is tartott átlagsúlynak. Táplálékát gyakran kiegészítettem rovarokkal, általában lisztkukaccal, de „szezonális” rovarokkal is kedveskedtem neki, mint pl. csere-

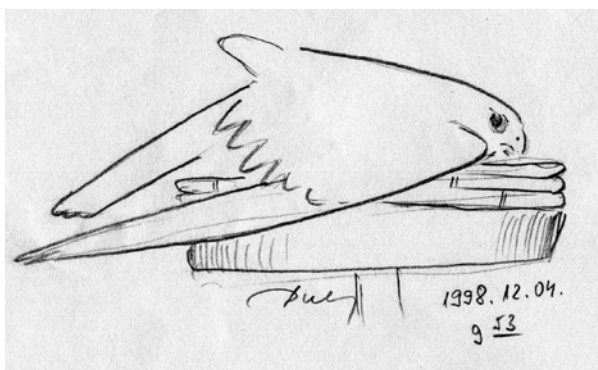
bogarak különböző fajaival, sáskákkal, legyekkel. Ezeket mindig nagy élvezettel fogyasztotta el.

Lassanként összeszoktunk, sőt évek múltán észrevettem, hogy kezd párjának tekinteni. Fészkelési időben ennek összetéveszthetetlen jeleit mutatta, de tojást sajnos nem rakott.

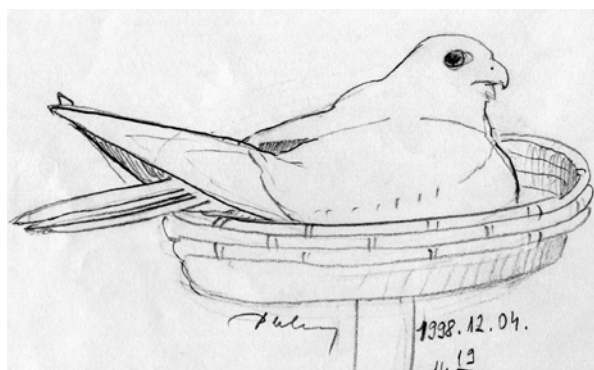
1998. szeptember végén, nyolcéves korában kapott párt, egy áramütött, öregkori tollruhában lévő hím kabasólymot. A két madár egymás mellé került egy-egy oszlopállványra. A tojó november közepén váratlanul lerakott egy tojást, ami az állványról leesve sajnos összetört. A hirtelenében összerakott fészekbe egy fatojást raktam, amin a madár december végéig kotlott. A párzási, fészkelési pózok jól látható a négy vázlatrajzon (2. kép)

Ezt követően a párt minden tavasszal az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság kőszegi Chernel-kert madármentő helyének egyik volierjébe tettem, ahol szénával bélelt fészekláda várta őket. A tojó ettől az időtől kezdve rendszeresen rakott tojásokat, de a 3-as fészekaljából, hiába kotlotta végig becsülettel az időt, nem keltek ki fiókák. 2003-ban végre eredményes lett a fészkelés. A négy tojásból két fióka kelt ki és a pár gondosan felnevelte őket. Minderről a Magyar Solymász 2001-2002 évi számának 35-39-es oldalain részletes leírás olvasható.

Sajnos a hím kabasólyom 2004 tavaszán, pár nappal a tavaszi volierbe helyezése előtt váratlanul elpusztult. A tojót ennek ellenére a szokásos időben, áprilisban kihelyeztem a volierbe (3. kép) bízva abban, hogy az ott lévő idős tollruhában lévő két hím sólyom valamelyikével párba áll.

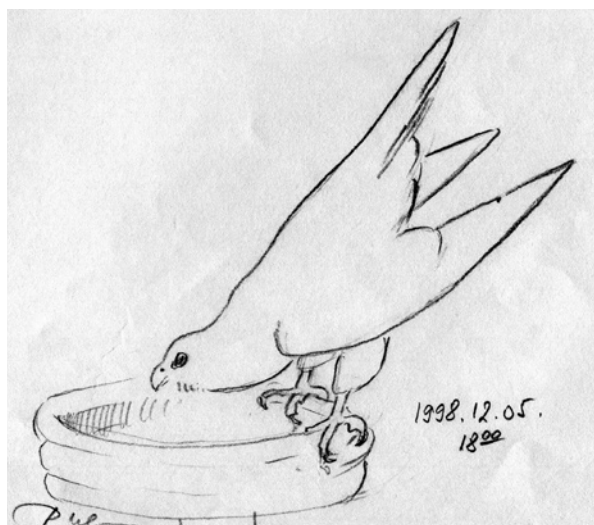
Fészekrendezés

Kotlás

Pihenő a fészek szélén

Párzasi pózban

Az egyik hím figyelte a tojóra és gyakran került a közelébe. Közös ágon ültek időnként, bár nem túl közel egymáshoz. Így remény volt arra, hogy idővel összebarátkoznak. A tojó elfoglalta a költőládát, gyakran rendezgette benne szénát, hátsó felére kuporodva, szárnyaira támaszkodva tologatta a lábaival az almot, mintegy mélyítve a fészek közepét. A hím is időnként a fészek közelében tartózkodott egy közeli ágra szállva. A tojó 2004. június 9-én lerakta az első tojását. A másodikat 11-én, a harmadikat 13-án és a negyediket 14-én. Ezzel teljessé vált a négyes fészekalj. Érdeemes megjegyezni, hogy soha sem a láda tetején kialakított fészket vette birtokba, hanem mindig a lábában lévő. A tojó végig kotlott a tojásokon, de valószínűleg nem lépett párkapcsolatba a hímekkel, mert a költés sikertelen lett. Ősszel a tojót kivettem a volierből és a hímétől elkülönítve telettettem.

2005 tavaszán ismét behelyeztem a volierbe, de már márciusban, hogy több ideje legyen a párnak összeszokni. Sajnos a próbálkozás hiábavalónak bizonyult. A pár nem melegedett össze, és már a tojásrakás is elmaradt. A tojó ebben az évben lett 15 éves. A következő években a költési szezon kezdetén a tojó mindig fokozott aktivitást mutatott. Szárnyaival verdesve várta az etetést, sokat sürgött-forgott, hangjai megváltoztak, intenzívebbé lettek, egyre többet kezdett „pityegni” és bókolni, fejét leszegve. Gyakran sötétedés után is, ha

meglátott, elkezdett hangoskodni. Ez intő jel volt arra, hogy már várja a fészkelő helyre való költöztetését. Azonban hiába került be minden évben a hím mellé a volierbe, többet nem rakott tojásokat.

Chernel-kertben

2011 tavaszán, már február 27-én - korábban, mint máskor - ismét kotlási hajlamot véltem felfedezni nála. Elkezdett az állványára lefeküdni, mint aki próbálgatja a fészket. Az oszlopállvány kényelmetlen volt erre, ezért felszereltem a tetejére egy fészket, amibe azonnal bele is feküdt. Pityeget, csipegette a fészek szélén lévő ágakat, láthatóan jól érezte magát. Amint melegebbre fordult az idő, április 21-én ismét elvittem Kőszegre (4-5-6 kép) és betettem a megszokott volierbe, más kabák - közöttük az ismerős hímek - társaságába. A madár rögtön elfoglalta megszokott helyét, a költőláda közelében lévő ágra telepedett. Szokásához híven szeretett körberöpülni a volierben, kiáltozni és talán egy kissé élénkebb is volt, mint korábban. Ebben az évben sem volt költés és a barátkozás jeleit sem mutatta a hímekkel. A telep vezetője, Horváth Ildikó beszámolója szerint a kabám mindig elsőként jelentkezett etetéskor a naposcsibékért.

2011. szeptember 30-án - minden előzmény nélkül - a madár felborzolt tollakkal fogadta az etetést. Nem fogadott el táplálékot, csak ült az ágon, és láthatóan nem érdekelte a környezete. Október 1-én reggel a földön hevert kimúlva. 21 év és 2 hónapos volt!

Kabasólymom életének története több érdekességgel szolgált és talányokat is felvetett. Vegyük sorra ezeket...

A 21 éves madár hátoldala és a melle

A madár nyolc évig pár nélkül volt. Ezen időszak alatt engem tekintett párjának. 2-3 éves korától már jelezte felém egyértelmű párzási hajlamát. Mindezek ellenére - mintegy öt éven keresztül - nem rakott tojásokat. Nyolc éves korában, szeptember végén került mellé egy hím madár. Október végén, november elején (!) beindult nála a párzási hajlam, de nem a hím felé, hanem irányomba. Még éjszaka is „csiripelt”, ha meglátott. Ez addig tartott, míg november 17-én tojt egy tojást. Utána végig ülte a kotlási időszakot. Mindez több kérdést is felvet. Több mint valószínű, hogy a hím madár megjelenése okozta a költés beindulását, de hogyan volt lehetséges ez október-november hónapban? Elképzelhető-e, hogy a kabasólymok téli szállásán is beindulhat ilyen folyamat? Ha igen, akkor a kikelt fiataloknak bőven lenne idejük a következő év április-májusáig megerősödni a költözhöz. A másik érdekesség az, hogy emberhez kötődő, gazdáját nyolc évig párjának tekintő madár képes még a természetes párkapcsolatra és természetes úton szaporodni. A hím elpusztulása után pedig érzelmileg visszatérni a gazdájához és őt tekinteni ismét párjának.

A sólyom gyakran kereste az odúszerű üregeket, nyakát előre nyújtva nézegette őket, sőt próbált bebújni. Érdeklődése számomra megmagyarázhatatlan volt. Évekkel később, a volieres fészkelései során is mindig a láda belsejét foglalta el és nem a láda tetején lévő mű-

fészket. Elképzelhető, hogy fióka korábban „befedett” szarkafészkekben nevelkedett és talán ez vésődött be nála. Ennek eldöntéséhez jó lett volna ismerni a hajdani családi fészket.

Természetes párkapcsolata során az őszi rendhagyó tojásrakást nem számolva, három költési ciklusban 3-3 tojást rakott, de ezekből fióka nem kelt ki. A negyedik költési ciklusban 4 tojást rakott és ezekből kettő lett fias. A következő - egyben utolsó - ciklusban is 4 tojást rakott.

Az öt ciklusban történt tojásrakás legkorábban június 9-én, legkésőbb június 29-én volt. A tojások legtöbbször kétnaponta követték egymást. Az első tojás hosszúkas volt (a képen jobb oldalon), a továbbiak már normális alakúak (7. kép)

Tojások különböző fészkelejtekből

A sikeres párkapcsolata után a kaba tojó új párt nem választott. Lehetséges, hogy a sikeres párválasztáshoz szükség lett volna az új párt egész évben együtt tartani, mint volt ez a korábbi párjával. Ebből arra is lehet következtetni, hogy a párok valószínűleg a természetben is együtt maradnak egész éven keresztül, így a téli szálláshelyükön is.

Hozzászokott az évi kétszeri „költözéshez”, mint tette volna ezt a természetben is. Érdekes volt, hogy mindkét helyet megőrizte az emlékezetében. A kőszegi volierben mindig a „saját” megszokott ülőhelyét választotta, otthon pedig már messziről rárepült az állványára, mit sem számított nála a 7-8 hónapi távollét. A 230 km-es autótúrat „téli-nyári” szállása között mindig sapka nélkül tettük meg. A madár nézelődhetett szabadon, leshette az üvegen keresztül az elsuhanó tájat, járműveket, embereket, madarakat. Eközben egyszer sem ugrott le a szállítóállványáról!

Vedlése a solymásmadarakéhoz képest jelentősen eltérő volt. Általában a költözési időszakban (április-májusban és szeptember-októberben) ép, teljes tollazattal rendelkezett. Vedlése évente egyszer történt, koraősszel kezdődött és kora tavasszal fejeződött be. Ebből az is következik, hogy vadászidényben a kabákat igazából nem lehetne solymászatra használni, mert a tollazatuk megsínylené a kondicionálást. Továbbá szeptemberben költöznek, ami szintén egy bizonytalansági - elszökési - tényező. Van még egy, talán az előbbieknél jóval nyomósabb érv, ami a vadászatra való használatuk ellen szól. Amennyiben nyár végétől, késő ősziig röptetve lenne a kabasólyom és késő ősszel, vagy tél elején

megszökne, az a biztos pusztulásával járna, a természetes tápláléka (rovarok) hiánya, valamint a hideg beköszönte miatt.

Tollazatát vizsgálva, a főtollak hossza változott az évek során. A fark két középső tolla az első évben hosszabb volt, mint az összecukott szárnytollak végei, kb. 0,5-1,0 cm-el. A tollváltások után ez megváltozott, és a zárt szárnyak végei kb. 1 cm-el meghaladták a két középső farktollét. Színük is változott. Az elsőéves tollruha hátoldala és a fej, barkók barnásak voltak, az evezők és a szárny-háttollak végein sárgás szegéllyel. A melle sötétes vörhenyes sárga, függőleges barna cseppfoltokkal, amely a gatyákra is kiterjedt. Az első vedlés után a barna tollakról eltűntek a sárga szegélyek, a két középső farktoll kissé hosszabb lett a többinél és egyszínű szürkésbe hajlott. A gatyák barnásvörös színűek lettek, barna szárfoltokkal (a hímek gatyája egyszínű barnásvörös, ami a két nem nagyságának különbözőségén kívül a legbiztosabb nemi megkülönböztető jel). Idővel a madár háta egyre világosabb, hamvas, kékes-palaszürke színű lett. A fej világos és sötét foltjai egyre kontrasztosabbakká váltak, és a pofa részeken a világos szín a sötét rovására terjedt egyre felfelé, a szemek irányába. A madár vedlésének részletes leírása egy másik tanulmány tárgya lehet.

A madár hangja többféle volt. A természetben is gyakran hallható magas, éles és gyors „pij-pij-pij-pij” hang az indulatát fejezte ki pl., ha dolmányos varjú került a látókörébe. A „geek-keek-keek” hanggal az ennivalót kérte. Ha ciripelő hangot adott ki, az a panaszt jelentette, pl. csőrkurtyítás alkalmával. Párási időszakban csirregő hangot hallatott, amivel a párját fogadta, míg párzáskor halk pityegőt.

Az ember és a madár párkapcsolatához annyit tennék még hozzá, hogy rendszeresen kereste - etetési időn kívül is - a kontaktust. Szárnyait lebegtetve jelezte időnként, hogy a kezemre akar szállni. Amint a karomra szállhatott, rárepült a kesztyűre, felborzolva magát kényelembe helyezkedett és láthatóan rendkívül elégedett volt, hogy a közelemben lehetett. Előfordult az is, hogy valamitől megijedt. Ilyenkor gyakran keresett a tekintetével és a karomra szállva menedéket talált. A természetben is gyakran tapasztaltam, hogy a kabapár együtt védelmezi a territóriumát, veszi fel a harcot a betolakodók ellen. Ketten bátrabbak, és eredményesebbek.

Fogságban tartott madár viselkedését könnyű úgy minősíteni, hogy az más, mint a természetben élőké, így nem is lehet következtetéseket levonni a vad madarakra vonatkozóan. Ezzel szemben az a meggyőződésem, hogy az alapvető viselkedési formák a fogságban élőknél is megmaradnak. Emberhez szokott, őt társának tekintő madárnál - mint az enyém is volt - olyan megfigyeléseket lehet tenni, mint a természetben soha, különösen a fészkelési időszakra vonatkozóan. A fészkelő madár legintimebb viselkedési formái, hangja, fiókanevelése stb. csak ilyen esetben válhat megismerhetővé teljes valóságában. A gazdáját párjának tekintő madár kapcsolata az emberhez, szintén olyan szokásokat, érzelmi mélységeket, intimitásokat tár fel, amit a természetben ellesni lehetetlen. Mindezek ismeretében nem csoda, hogy a 21 éven át tartó „párkapcsolat” után nehéz volt elengedni a kis kabát az örök vadászmezőkre...

Duhay Gábor

Fotó, rajzok: Duhay Gábor

SZELLEMI KULTURÁLIS
ÖRÖKSÉG

NIMRÓD VADÁSZÉREM

A Nimród Vadászérem az 1881-ben alapított Országos Magyar Vadászati Védegylet rangos, legrégebbi kitüntetése, melyet az országos szervezet a területi vadászszervezetek kezdeményezésére adományozza azoknak az arra érdemes vadászoknak, vadásztársaságoknak, közéleti személyiségeknek, akik a vadászat ügyét hosszú éveken keresztül áldozatos munkával szolgálják, illetve támogatják a vadászati közéletet, a vadászati kultúrát, segítik a vadászat és vadgazdálkodás érdekeinek érvényre juttatását.

2011-ben első ízben solymászokat is kitüntettek a Nimród Vadászéremmel, mégpedig volt elnökünk, Tóth János és Duhay Gábor személyében. Az elismerések átadására a IV. Gödöllői Vadásznapi keretében a Grassalkovich Kastélyban került sor szeptember 24-én.

NIMRÓD VADÁSZÉRMES SOLYMÁSZOK: TÓTH JÁNOS

Hogyan kerültél kapcsolatba a solymászzal, honnan és mikortól számítod a pályafutásod?

Amióta az eszemet tudom, solymász akartam lenni. Nem tudom, hogy hány éves lehettem, amikor a szomszéd bácsi, aki egyébként vadász volt, megkérdezte tőlem: - Na, öcsi, mi leszel, ha nagy leszel? Én büszkén vágtam rá, hogy solymász! Pedig valójában nem is tudtam pontosan, hogy mit jelent, csak azt tudtam, hogy Mátyás király is solymászott és az biztosan valami nagyon jó dolog lehet, mert köze van a madarakhoz. A Pajtás újság címlapján szereplő szirti sasos solymász képe, akiről később megtudtam, hogy Gyökössy Zsombornak hívták, teljesen elvarázsolt. Úgy gondoltam, hogy csodálatos dolog lehet egy vad ragadozó madárral közvetlen kapcsolatba kerülni. Ezt a csodát minden alkalommal, amikor madaraimat kézre veszem újra és újra átélem, és biztos vagyok benne, hogy ezzel nem vagyok egyedül.

Mit ad neked a solymászat a hétköznapiakban?

Érdeklődő, leendő solymászoknak el szoktam mondani, hogy a solymászat egy életforma, ez azt jelenti, hogy a solymászat határozza meg a mindennapokat és e köré kell felépíteni a solymász életét. Tehát a feltett kérdés a számomra úgy hangzik érthetőbben, hogy „mit adnak a hétköznapiak a solymászatomhoz? Talán ez egy kicsit furcsán hangzik némelyek számára, de tudom, hogy sok magyar solymász vallja ugyanezt, vagy, ha még nem gondolta végig, akkor is eszerint él. A solymászat a solymász életét olyan mértékben szövi át, ami a kezdők számára elképzelhetetlen. Talán ez jó is így, mert ha tudnák, hogy mire vállalkoznak, el sem kezdenék.

Kik voltak kezdetekkor a környezetekben lévő solymászok? Kiktől, mit tanultál, kik és mivel gyakorolták rád a legnagyobb hatást?

Sajnos én olyan területen laktam és gyerekként az utazási lehetőségeim is korlátozottak voltak, hogy a kezdeti időszakban nem volt solymász a közelemben, akitől bármit is megtanulhattam volna. Majdhogynem autodidakta módon idomítottam első vércsém, akit Bechtold Pista bácsitól kaptam ajándékba. Pista bácsi első kérésre odaadta a kezdőnek, pedig ez a madár az elsők között volt, amelyeket tenyésztett. Könyvből próbáltam solymászni, az egyetlen, ami elérhető volt, Bástyai Lóránt Vadmadárból vadászmadár című munkája. Ennek az lett az eredménye, hogy a bábút úgy pörgettem a fejem fölött, mint ahogy a helikopter rotorja forog. El lehet képzelni, hogy milyen arccal néztek rám a gyakorlott solymászok. Később megtudtam, hogy Nádai Sanyi bácsi a veszprémi vadasparkban madarakat röpit. Nagyon hamar kiderült, hogy mennyire közös az érdeklődésünk, ezért évekig bejártam Sanyi bácsihoz. Mindig is csodáltam azt a természetes érzékét az állatokhoz, ami olyan könnyűvé tette számára egy madár idomítását. Szinte mesébe illő, ahogy a vad madarak megérezték jó szándékát és türelmét. Sokat tanultam az idomítás fortélyáiból Gróf Sanyitól, a madarakhoz való hozzá állásról Erdei Józsitól és a vadász

praktikákról Horváth Horiga Zolitol. Vallom, hogy a solymászat egy közös tudás, amit ránk hagytak az elődeink és hozzátesznek a kortársaink és remélhetőleg használnak az utódaink. Egy olyan tudás, amiből mindenki annyit merít, amennyi tehetsége van az új befogadására. Csak a solymáson múlik, hogy társai a legkiválóbbak között említik-e a nevét. A solymászat egyben hatott rám, hogy észrevegyem azokat a jelzéseket, amiket egy vadmadár ad, folyamatosan beszélve a solymászhoz, kérdés, hogy megvan-e a képesség ennek a jelbeszédnek a felfogására?

Milyen a solymászat ismertsége a környezetben? Mit tudsz tenni ezért a hétköznapokban?

Közel harminc éve solymászom a Balaton északkeleti csücskében, sokan ismernek solymászként. Szerencsére az itteni vadászok mindig elfogadtak, megértették, hogy ugyanaz a szenvedély fűt, mint bármely fegyveres vadászt. Természetesen én is igyekeztem solymászhoz méltón viselkedni, ami elengedhetetlen egy jól működő hosszú távú kapcsolatnál. Sokat köszönhetek Máhl Ferenc vadász barátomnak, aki ízig-vérig vadász ember. Ő a solymászatra is úgy tekint, mint a jelenlegi vadászat egyik ősére, aminek helye van egy vadásztársaság életében.

A Magyar Solymász Egyesületben mikor és milyen tisztségeket vállaltál?

Az egyesületben végig jártam a számlátrát, az elmúlt közel húsz évben különböző funkciókban dolgoztam a solymászatért. Titkárhelyettesként kezdtem, elnökhelyettese, majd elnöke lettem a Magyar Solymász Egyesületnek.

A pedző vadászat változatos élményekre ad lehetőséget. Milyen fajú madarakkal solymásztál, melyik a kedvenc fajod, milyen élményeid feledhetetlenek?

Meglehetősen sokféle madarat röpítettem, mint sok kezdő akkoriban egerészölyvvel és vörös vércsével indultam. Jó sorsom úgy hozta, hogy a veszprémi állatkertben ki tudtam

próbálni a sasok, parlagi, szirti, pusztai sas röpítését, majd héjakkal vadásztam. Mihelyt lehetett legálisan sólyommal solymászni azonnal vásároltam külföldről vándorsólymot, később hibrid sólymot és vadászsólymot. A köröző stílusú solymászat vált a szenvedélyemmé, ebben találtam meg azt a kihívást, gyönyörűséget és örömet, ami minden nap a terepre hajt madaraimmal. Furcsa dolog ez, mert az anwart solymász képes éveket dolgozni egy madárral, azért a 20 másodpercért, amit akkor él át, amikor sólyma több száz méter magasból egy sustergő zuhanórepülés végén lerúgja áldozatát. Sok kiváló, emlékezetes madaram volt, de az igazi gyönyörűség a hím vándor. Nagyon kegyetlen a solymász sors, mert az igazán kiváló madaraim jó részét vadászbalesetben elveszítettem. Amelyik madár túlélte az első vadász szezont általában nagyon eredményes és látványos vadásszá vált. Ilyen madaram volt Örne, a vándorsólyom hím, akinek felhő magasságból induló fergeteges zuhanásaira és halálos rúgásaira még bizonyára sokan emlékeznek. Ugyancsak Kokci a tojó vándor, aki szinte minden röpítését zsákmányon fejezte be. Amikor ezekkel a madarakkal solymásztam, a solymászat olyan egyszerűnek tűnt. Ezek kivételes képességű madarak voltak, amelyeket csak nem kellett elrontani. Önbizalomtól duzzadó légi ragadozók, a levegő urai. Szerencsére néhány kiváló vadász madaram most is jó egészségben már, mint tenyészmadár járul hozzá solymászatomhoz.

Mik a további terveid?

Valójában szeretném kipróbálni az összes solymászatra használható ragadozó madár fajt, legalábbis a tradicionálisan Európában használtakat mindenképpen. Ennek a tervnek jelenleg még törvényi korlátja is van, de bízom benne, hogy még aktív solymász pályafutásom alatt ez megoldódik. Valójában a komolyabb akadály az, hogy be kell osztanom az időmet és ebbe csak 1-2 madár röpítése fér bele. Nem kérdés, hogy szezon elején, amikor választanom kell és belenézek a volierből frissen kivett fiatal vándorsólymom nagy barna szemébe, melyik fajra esik a választás?

A ragadozó madarak iránti vonzalmad miatt természetvédelmi, madárvédelmi tevékenységekben résztvettél?

Talán te nem erre a válaszra számítasz, de bizvást nevezhetem természetvédelmi tevékenységnek a domb túloldalán fészkelő galambász héja pár étkezésének támogatását, mert ezek a remek vadászok napi rendszerességgel látogatják meg postagalambjaimat fiókaneveléskor. Én a minden napjaimban próbálok környezettudatos természetet védő ember módjára élni, csak annyit használni a természetből amennyi a számomra elengedhetetlenül fontos. Az én szememben a természetvédelmet, mint mozgalmat lejáratták a természet védelméből élők, sokan vannak ilyenek, fizetett természetvédők. Ezek az emberek úgy gondolják, hogy kisajátíthatják természeti értékeinket, csak ők védhetik, és a státusuk elleni támadásnak veszik, ha valaki más is foglalkozni kíván azokkal a fajokkal amiknek ők a „felkent védők”. Látható, hogy a jelenlegi természetvédelem nem tölti be a feladatát, hiába költenek milliárdokat az állami költségvetésből, rohamosan csökken az élőlények példányszáma és fajok tűnnek el bizonyos területekről hazánkban. Jelenleg a hívatásos természetvédelem elkötelezett hívek helyett ellenségeket gyárt. Teljes társadalmi összefogás nélkül ez a folyamat nem megállítható, megfordításához pedig be kell vonni a társadalmi csoportokat a védelmi munkákba.

Más vadászati módokat is üzöl? Voltál-e aktív sportoló?

Gyerekkoromban versenyszerűen úsztam, később korongot lőttem. Tagja voltam az 1977-ben Angliában junior Európa bajnokságot nyert trapp lövő csapatnak. Talán éppen ezért, mert jól tudtam használni a lőfegyvereket, nem okozott kihívást a fegyveres vadászat. Túl sok fegyverropogást hallottam már a lőtereken, mint hogy erre vágyjam a természetben is.

Volt-e olyan kiemelkedő, rendkívüli solymászati eset, ami igazán feledhetetlen a számodra?

Szerencsére évente adatik néhány olyan élmény, amit hosszú éveken vagy évtizedek múlva is fel tudok idézni. Ezek nem feltétlenül a saját madaraim vadászatai, hanem esetenként solymász barátaim madarainak gyönyörű vágásai, vagy néhány vidám eset, ami nem úgy sült el, ahogyan terveztem. Baráti társaságban, rendszeresen előkerülnek ezek a történetek és van már olyan is, ami klasszikusnak számít. Remélem, megmaradnak ezek a történetek és a következő solymász generáció is jót szórakozik majd rajtuk, vagy okul belőle. Az igazán kiemelkedő élményeim közül néhányat fel lehet lapozni a korábbi Solymász Évkönyvekben.

Milyen kutyafajtákat használtál, most milyen kutyát tartasz?

Közel harminc éves pályafutásom alatt csak négy kutyám volt. Ezek közül kettő még mindig velem tart vadászataimon. Három pointerem közül Norszira emlékszem a legszívesebben, tizennégy éven keresztül kísért solymászataimon. Igazi solymász kutyává vált, szinte előre tudta a gondolataimat, csodálatosan segítette a vadászatot. Megszámlálhatatlan vadat talált, teljesen természetes volt, hogy fél órát képes volt állni, vagy óvatosan húzott a vad után. Gyakran kértek meg barátaim, hogy futtassam Norszit, mert jobban bíztak benne, mint saját kutyáikban. Intelligenciája, kiváló orra és kezelhetősége kiemeli őt a solymász kutyák közül. Tizennégy évesen végelgyengülésben távozott az örök vadászmezőkre. Feleségem kérésének megfelelően egy szőrösebb kutyát választottunk Norszi pótlására, egy angol szettert. Gyöngy beváltotta a hozzá fűzött reményeket, rendkívüli szimatával beton stabilan állja a vadat. Egyetlen hátránya, hogy hosszú bundája túlságosan is hatékonyan gyűjti össze a bogáncsot és a szerb tövist, ami bőven terem a magyar földön.

Hogyan látod a solymászat jövőjét, véleményed szerint mik a jelenlegi legfontosabb feladataink?

Abban az időben, amikor elkezdtem solymászni a természetvédelmi korlátok akadályozták leginkább a solymászat fejlődését. A helyzet sokat változott, természetvédelmi szempontból már csak bizonyos adminisztratív előírások gátolják és néhány indokolatlan tiltás akadályozza a mai solymászokat. Ezt a problémát az idő megoldja, mert a fizetett természetvédelem sem lesz képes olyan korlátozásokat fenntartani, ami szakszerűtlen és nem indokolható a természet védelmét szolgáló érvekkel. Manapság sokkal nagyobb probléma, hogy pusztul a természetes környezet, az élőlények darabszáma és az előforduló fajok száma is csökken. A vadászható vadfajok is beletartoznak ebbe a körbe, és ugyanaz a tendencia érvényesül. Komoly gond lesz, hogy nem fogunk tudni mire solymászni. Ennek a problémának a legfőbb oka szerintem az intenzív mezőgazdálkodás, amit az uniós szabályozás idézett elő. Nagyon fontos, hogy ez a fajta, csak egy célt szem előtt tartó szűklátókörű szabályozás minél előbb megváltozzon! Nem lehet a földet is úgy kezelni, mint egy termelő eszközt.

Milyen MSE elismerésben részesültél, vagy kaptál-e elismerést más szervezetektől a solymászat, vagy ragadozó madárvédelmi tevékenység miatt?

Az ember érző lény, pontosan érzi, hogy kik azok, akik becsülik gondolatait, tetteit és támogatják a közös célok megvalósításában. Egyesületünk tagjaival történt beszélgetések alkalmával ez számomra mindig kiderült, és ez adott sokáig erőt a munkához és esetenként a küzdelemhez is, amit a solymászatért vállaltam. A legnagyobb kitüntetés, ha azoknak a megbecsülését érzi az ember, akikkel egy közösséghez tartozik. Ezt én mindig éreztem egyesületi vezetőként. Természetesen nagyon jól esik, ha az önkéntes munkát egy-egy díj, vagy kitüntetés formájában is elismeri a közösség. A solymász egyesület tagsága egyik évben az év solymászának választott, a vezetés két alkalommal ítélte nekem a solymászatért érdeméremet. Az elmúlt évben az egyesületen kívülről is érkezett kitüntetés, a Magyar Vadászati Védegylet Nimród Vadászéremmel ismerte el a Nemzeti Kulturális Szellemi Örökség jegyzékbe történő felvételünkhöz végzett munkámat. Végül ebben az

évben a megyei vadásztársak is Nimród éremmel jutalmazták a vadászat, solymászat kulturális értékeinek védelmében végzett munkámat.

Hogyan látod a magyar solymászatot nemzetközi viszonylatban?

Nincs szégyenkezni valónk, egyesületi életünk és rendezvényeink színvonala megüti az átlagot, esetenként példaként is szolgálunk más solymász szervezetek előtt. Érdekesként említem, hogy az 1999-ben rendezett Nemzetközi Solymász és IAF közös találkozónkon forgatott film alapján a British Falconers Club akkori elnöke is elhatározta, hogy filmet forgatnak a nemzetközi találkozóikról. Más klubok is átvették az Év Solymásza díj megalapítását a mi ötletünk alapján. Van azonban nekünk is mit tanulnunk másoktól, gondoljunk csak a solymász etika mindennapi alkalmazásának hiányaira, a solymászas megjelenésre vagy beszédre.

Megfelelőnek tartod-e a jelenlegi jogi környezetet, milyen további célok elérése szükséges szerinted?

A természetvédelmi hatóság továbbra is olyan, idejét múlt adminisztrációs megoldásokhoz ragaszkodik, amit csak azért tud fenntartani, mert teljes mértékben figyelmen kívül hagyja a solymászok szakszerű véleményét. Volt egy olyan álmom, hogy ezt a magatartást már 2010-ben nem lehet tovább folytatni. A mai magyar valóság erre rácáfolt. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy az idő elhozza a solymászok igazságát ebben a kérdésben. Részben jogi megoldása lehet annak a problémának is, hogy minden solymász jusson megfelelő gyakorló, röpítő helyhez lakóhelye közelében. Ez sokaknak okoz nehézséget ma még, de nem szabad azt gondolni, hogy csak egy jogszabállyal megoldható ez a kérdés. A kezdő solymászoknak azt ajánlom, hogy keressenek mentorokat és próbáljanak beilleszkedni a helyi vadászközösség életébe.

Mit osztanál meg még a solymászatról velünk?

A világ változik, benne a solymászat is. Vannak azonban olyan értékeink, amiknek a létét nem kérdőjelezhetik meg új divatok, vagy pénz hatalma. Sohasem szerettem, ha solymászatot sportként próbálták beskatulyázni. A sportnak ugyanis egyik legfontosabb jellemzője a verseny és mások legyőzése. Én elutasítom, hogy a solymászatot ebbe a keretbe erőszakolják, az én számomra ez sohasem volt verseny én nem akartam többet fogatni a másikonál. Akartam viszont remek madarat, kiváló pedzéseket, egy életen keresztül megmaradó emléket. Minden egyes elejtett vad az életével fizet a solymász sikeréért, ha másért nem, hát emiatt ne legyen csak egy újabb rovátka a sorban.

Mit üzensz a mai solymászoknak?

Minden magyar solymásznak tudnia kell, hogy ő egy különleges ember a tízmillióból. Olyan szenvedéllyel verte vagy áldotta meg az isten, ami csak kevesek kiváltsága. Rábízták a magyar kultúra egy kis darabkáját, amivel az utódok előtt felel. Ne feledjétek, solymászatunk magyarságunk gyökereiből fakadó örökségünk.

Wrábel György

NIMRÓD VADÁSZÉRMES SOLYMÁSZOK: DUHAY GÁBOR

Hogyan kerültél kapcsolatba a solymászzal, honnan és mikortól számítod a pályafutásod?

Édesapám ízig-vérig vadászember volt, így az esti meséim többségét is a vadásztörténetek tették ki. Mesekönyvem Brehm: Az állatok világa volt, meg Kittenberger és Széchenyi afrikai vadásztörténetei. Nem csoda, hogy szinte az anyatejjel szívtam magamba az állatok, a vadászat iránti érdeklődésemet. A solymászzal pedig a családi könyvtárban lévő Homoki-Nagy István: Szárnyas vadászmesterek című albumon, később Bástyai Lóránt: Vadmadárból - vadászmadár könyvön keresztül kerültem kapcsolatba. Életemben először 1949-ben találkoztam „igazi” solymással a gödöllői Ragadozómadár Kísérleti Telepen. Édesapámmal látogattuk meg a telepet, ahol a sokféle ragadozó madár körül két solymász is tevékenykedett. Vagy hatvan (!) évvel később, Fegyverneken derült ki, hogy Böheim József és Bóta István volt a két solymász! Solymász „pályafutásomat” talán 1959-től számolhatom, amikor életemben először hozzájutottam egy egerészölyvhöz. Ettől kezdve kisebb-nagyobb megszakításokkal mindig voltak madaraim.

Mit ad neked a solymászat a hétköznapokban?

Úgy gondolom, hogy a solymászatot csak elkezdni lehet, befejezni soha! Olyan élményt, tudást, és szemléletet jelent, ami meghatározó az ember további életére. Példaként említve több barátom, ismerősöm van, akikről nem is gondoltam volna, hogy valaha belekóstoltak a solymászatba. Amikor kiderült, hogy én is solymász vagyok, beszélgetéseink átcsaptak egy új „dimenzióba” és csak mesélték-mesélték a solymász élményeiket, feledve az éppen aktuális témát. Lelkükben solymászok maradtak és azt hiszem mindannyian így vagyunk vele! Persze vannak „hétköznapi” solymászfeladatok is. Más a gyakorlati solymászat és más az elméleti solymászat. Ha az embernek madara van, az napi legalább egy-két órai elfoglaltságot jelent. Ha mellette még solymásztisztséget is vállalt, az további időt igényel... De ott van a család, a gyermeknevelés, a munkahely, a pénzkeresés és talán valami egyéb elfoglaltság is... És lassanként a solymász feje felett összezsápnak a hullámok! Nekem sikerült mindezt megélnem! Ugyanakkor egy óriási élményt, természet- és madárismeretet ad, ami semmiféle tudományos bűvárkodással nem érhető el. Nem beszélve a baráti kör kialakulásáról. És itt szinte teljesen mindegy, hogy jó viszonyban vagy valakivel, vagy időnként nem, az egész solymásztársadalom valahol egy „nagy család”, akik jobban-rosszban, de együvé tartoznak. Jó érzés ennek részese lenni!

Kik voltak a kezdetekben a környezetekben lévő solymászok? Kiktől, mit tanultál, kik és mivel gyakorolták rád a legnagyobb hatást?

Az első solymász - kivéve a gödöllői kisgyermekkori élményeimet - Bástyai Lóránt volt, akivel először a Budapesti Állatkertben találkoztam, valamikor 1955-56-ban. Ma is előttem van, amint Basa nevű szirti sasát, az „aranyaszt” (mint a sasvolier tábláján állt) kézre hívta, etette. Utána szintén az Állatkertben - ahol nyaranta gimnazistaként dolgoztam

- találkoztam Hajdú Lajos állatápolóval, akitől az első madarat, egy egerészölyvet kaptam. Másodikként két vörös vércsével ajándékozott meg Schmidt Egon (állatkerti főápoló volt akkoriban). Az állatkertben találkoztam több ismert solymással, mint Galambos Józseffel, Szűcs Lajossal, Csete Ágnessel és férjével Szidnay Lászlóval (akik szintén az állatkert dolgozói voltak), Simon Györggyel, illetve a közeli Városligetben - ahová röptetni jártunk - Székely Attilával, Egresi Gézával, Gyökössy Zsomborral és másokkal. Máig maradandó élményt jelentett, amikor az iskolával kimentünk a Mezőgazdasági Kiállításra, ahol a sportpályáján, szilaj lovakon vágtazó solymászokat láthattam, élükön Lelovich Györggyel. Aztán következett a solymászbemutatójuk, magasan köröző sólymok, tollbábúzások, gémpedzések, stb., mindmáig nagy hatással voltak rám.

Milyen a solymászat ismertsége a környezetben? Mit tudsz tenni ezért a hétköznapiakban?

A solymászatról régebben szinte semmit nem tudtak az emberek. Televízió, internet nem volt, csak az újságok, a rádió, meg a mozikban a főfilm előtti filmhíradók, amelyekből információkhoz lehetett jutni. A solymászat ugyan néhány játékfilmben megjelent, mint az „Egy kerecsensólyom története”-ben, „Gyöngyvirágtól, lombhullásig”-ban, vagy a „Cimborák” sorozatban, de ez kevés volt ahhoz, hogy az utca embere maradandó élményhez jusson. Ez abban is megnyilvánult, hogy a kézen látott madárra a legelképesztőbb neveket aggattak, a verébtől a gólyáig (és ez nem vicc, hanem megtörtént esetek!). Mára ez megváltozott! A tömegkommunikációs csatornákon gyakran lehet solymászattal találkozni, így kezd mind jobban ismertté válni. Nagyon fontosnak tartom - és ennek érdekében évek óta járom az országot solymászat történeti előadásommal - hogy az emberek megismerhessék a solymászatunk azon részét is, ami a magyar történelemben jelentős szerepet játszott, beleértve a honfoglaláskori turul legendát, Árpád-házi és későbbi királyaink solymászatát,

egészen a jelen korunkig. Sokkal több "látványsolymászatra" lenne szükség, hogy a gyakorlatban is láthassák az érdeklődők, mi is valójában a solymászat. Ebben nagyobb szerepet kellene kapnia a lovas solymászatnak, arra való tekintettel, hogy ismereteink szerint a magyarok is hozzájárultak eme solymászati mód Európában való elterjedéséhez. Nem elég azonban, ha ezt csak mi, solymászok tudjuk...

A Magyar Solymász Egyesületben mikor és milyen tisztségeket vállaltál?

1968-ban megalakult a MAVOSZ Solymász Szakosztály. Amint tudomást szereztem róla, azonnal jelentkeztem Galambos József titkárnál, de nem méltatta figyelemre a jelentkezésemet. 1969. nyarán megismertem Bogyai Frigyest, aki tagja volt az említett szakosztálynak. Sokat beszélgettünk arról, hogy kezd tarthatatlanná válni a szakosztály helyzete, mivel már alig vannak olyan tagjai, akik solymásznak (helyette inkább vadásznak), miközben több tucat solymász szeretne belépni, de nem tehetik, mivel nincs vadászfegyverük (bérkilövő vadásztársasági alapon működött a szakosztály), csak madaraik. Bogyai elhatározta, hogy új alapokra helyezi a szakosztályt, hogy felvehetővé válhassanak a kívül rekedt solymászok is. Rövidesen összehívott egy közgyűlést - talán nem véletlen, hogy éppen a Budapest VII. ker. Thököly úti lakásomon - ahol „közfelkiáltással” átalakult a korábbi szakosztály és végre a solymászok közösségévé válhatott (persze ennek jogi alapjai akkoriban erősen vitathatók voltak). Talán innen számítható a solymászati közszereplésem. Az átszervezett szakosztályban először ragadozómadár védelmi felelős lettem. Fő feladatomban a solymászat és ragadozómadár-védelem összehangolása volt. 1974-ben megalakult az MME, melyhez csatlakozott a MAVOSZ Ragadozómadár-védő és Solymász Szakosztály. Itt tovább folytattam korábbi megbízatásomat, miközben az MME Budapest II. Helyi Csoport elnöke is lettem egészen 1976 elejéig, amikor a szakosztály mellett a helyi csoport is fegyelmi eljárás következtében (itt nem térnék ki ennek okára és jogosságára) felfüggesztésre került. Az MME-ben más feladatokkal is foglalkoztam. Elvállaltam az MME Környezetvédelmi Társadalmi Őrség felállítását és vezetését, illetve a Herman Ottó Társaság elnöki posztját. Rövidesen az MME elnökségétől megbízást kaptam, hogy vegyek részt a solymászat felfüggesztése utáni újjászervezésében. Miután ez megtörtént, rövidesen új vezetőséget választottunk Pilismaróton. Az MME elnökségének jóváhagyásával (akkoriban erre is szükség volt) megválasztottak a Solymász Szakosztály titkárnak. 1992-ig láttam el ezt a posztot, amiről később olyan véleményt hallottam vissza, hogy „titkár központú” vezetése volt a szakosztálynak. Ez persze nem érdem volt, hanem rengeteg munka, amit csak vezetőtársaim segítségével tudtam ellátni. Különösen nagy tisztelettel adózom néhai Bechtold István elnökünknek, aki haláláig solymászatunk kiemelkedő, példamutató személyisége volt.

1991-ben állást vállaltam a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Természetvédelmi Hivatalában, így összeférhetetlenség miatt a titkári megbízatásomtól - tagsági viszonyomat megtartva - a következő évben megváltam.

A pedző vadászat változatos élményekre ad lehetőséget. Milyen fajú madarakkal solymásztál, melyik a kedvenc fajod, milyen élményeid feledhetetlenek? Mik a további terveid?

Először megpróbáltam mai szemmel a lehetetlent, egerészölyvvel nyulat fogatni. Ölyvemmel megkergettünk néhány nyulat, de sikerrel a mezei pocokig jutottunk el. Vörös vércsével viszont remek jókat solymásztam verebekre. Sajnos gyakran kellett fára mászni, mivel madaram az elfogott verebekkel szívesen felgallyazott. Legnagyobb zsákmánya a balkáni gerle volt. Megpróbálkoztam parlagi sassal is, de csak repítésére volt lehetőségem. Igazi vadászmadárként néhány tojó héjám és egy hím héjám volt. Egyik tojómat „Ladyt”, talán a legkedvesebb héjamat egy éves korában magasfeszültségű vezeték vágta le. Ekkor egyik solymászbarátom nekem ajándékozta fiatal tojó héjáját, „Dzsamillát”. Főként mezei és üregi nyulakat kedvelte. Vele voltam kint Erfurtban, egy nemzetközi solymásztalálkozón, ahol sikeresen pedzette az üregi nyulat. Sajnos tíz éves korában a tüdőpenész elvitte. Utána tartósan megváltoztak a lakáskörülményeim, meg a munkám is komolyabbra fordult, így újabb vadászmadár tartására nem volt már lehetőségem. Viszont „madár nélkül nem élet az élet”, maradtak a mentett vércsék, a kabasólymok és más madarak. Vörös vércsével a 90-es évek elején, bemutatókon vettem részt, nagyon aranyosan vágott a bábu-ra, meg körözött a levegőben. Itt említeném meg, hogy több bemutatót szerveztem (Tata, Szilvásvár, Pilismarót, Pilis-Mogyoróhegy stb.), illetve vettünk részt katonai repülőtér madártól való mentésében Pápán. Gondoztam többek között vándorsólymot, kerecsensólymot és egy darázsölyvet is. Ez utóbbit betanítottam egy TV filmhez, ahol sikeresen „eljátszotta” a vadon élő darázsölyv mindennapjait. A legutolsó madaram pedig egy mentett tojó kabasólyom volt, amelyik 21 évig élt. Ez alatt többször rakott tojásokat és természetes úton párosodva fiókákat is nevelt.

Nehéz lenne egyetlen fajt, vagy solymászmélynymet kiemelni az elmúlt évtizedekből, hiszen volt madaram, amellyel a legintimebb lelki kapcsolatba kerültünk és volt olyan is, amelyik „csak” jól vadászott, minden különösebb barátkozás nélkül.

További terveim kevésbé irányulnak a madártartás és a gyakorlati solymászat felé, hanem inkább a solymászatunk kutatását, megismertetését, elismertetését, népszerűsítését tekintem céloknak. Szeretném végre elsimítani a fenntartásokat, ellenérzéseket a solymászok és a természetvédők között. Meggyőződésem, hogy megtehető, hiszen ötvözdik bennem a hivatásom (a természetvédelem), meg a hobbym (a solymászat), és mint látható, egészen jól megférnek egymással! Szeretném, ha a magyar solymászat a történelmünkben, a magyarság tudatunkban végre elfoglalhatná méltó helyét. Az ehhez vezető út első lépcsőjének tekintem a szellemi kulturális örökségként való elismerést.

Melyik solymászáti stílus áll a legközelebb hozzád, és miért?

Amennyiben stílus alatt az alacsonyröptű és a magasröptű madárral való solymászatot értem, akkor azt mondom, hogy mindkettőt szeretem, de inkább a vadászmadár fajokat helyezném előtérbe, hiszen mindegyiknek más a természetes zsákmánylistája és így a vadászati stílusa is. A héják ügyességét, életrevalóságát, vadságát tiszteltem, a sólymok barátságos természetét, meleg barna szemét, és intelligenciáját becsülöm, a sasok méltóságteljes viselkedését, a karvalyok villámgyors támadását szeretem. És ott van a kerecsenünk... amely magasröptű és alacsonyröptű is lehet. Jó lenne ismét kipróbálni! Feltámasztani a vele kapcsolatos ősi magyar solymásztudást, hiszen a középkorban nagyon kedvelt vadászmadár volt.

A ragadozó madarak iránti vonzalmad révén milyen természetvédelmi, madárvédelmi tevékenységekben vettél részt?

Korábban említettem, hogy ragadozómadár-védelmi felelősként többféle természetvédelmi munkát végeztem a ragadozó madarak érdekében. Ebbe a fészkek térképezés, a fészkek őrzés országos megszervezése, az őrzésben résztvevők anyagi támogatása, és a Természetvédelmi Hivatallal való együttműködés tartozott. Fészektérképezésben, gyűrűzésben és fészkek őrzésben néha személyesen is közreműködtem. Szerveztem rehabilitált madarak szabadon engedését, továbbá sérült, beteg madarak felkutatásában, megmentésében, ápolásában is közreműködtem... és akkor még nem beszéltem e tárgyban megjelent írásaimról.

Más vadászati módokat is űzöl? Voltál-e aktív sportoló?

Fiatal koromban vagy tíz évig vívtam, később lovagoltam, mely utóbbit időnként fellevenítettem, ha volt rá módom. A 80-as évek elején megvettem az első puskámat, egy 12-es „lapátcsövű” IZS-t. Azóta is megvan, néha használom apróvad vadászatra. Később egy 30-06-os Mauser golyós fegyvert is vásároltam, hogy a nagyvadakat is riogathassam vele. Igazából nem lettem „húsvadász”, néha már annak drukkolok, hogy egy-egy süldő megússza a téli vaddisznóhajtást.

Volt-e olyan kiemelkedő, rendkívüli solymászati eset, ami igazán feledhetetlen a számodra?

Egy alkalommal Kerepes határában üregiztünk héjainkkal. A homokdombok közötti horhosokat felverte az akác és más cserje, így nagyon kellett figyelni, mikor ugrik fel egy éppen napozó tapsifüles. A dombtetőre felérve szemünk elé tárult egy hosszú vízmosás, sűrűn benőve fákkal, cserjékkel. Én ugyan nem láttam semmit, de a tojóhéjám erősen kezdett figyelni az erdő irányába és lekuporodva, szárnyait félig széttárva készült, hogy elrugaszkodjon. Nem tartottam vissza, így támadásba lendült és bevetette magát a sűrűbe.

Bámulatosan nyílt a fák között, hol széttárva szárnyait meg a farkát, hol meg összekapva, hogy átférjen a fák között. Vagy 50 méteres támadó repülés után lecsapott a földre és csak ekkor vettem észre, hogy egyik lábával elkapott egy üregi nyulat, a másikkal meg egy gyökércsonkot. A nyúl elkezdett körbe-körbe szaladni, miközben héjám - mint egy kerékküllő - forgott vele együtt, de nem engedte el egyiket sem. A nyulat, amint egy pillanatra abbahagyta a körözést, megfogta a másik lábával is, így a kettős szorítás alatt a zsákmány rövidesen kilehelte lelkét. Felejthetetlen élmény volt a kerékküllő-szerű héja produkció!

Milyen kutyafajtákat használtál, most milyen kutyát tartasz?

Vadászkutya tartása nagy felelősséget jelent mind a kutya, mind a családi környezet és a vadászmadár felé is. Nekem nem volt solymászatra használható vadászkutyám, mivel a szükséges feltételeket nem tudtam biztosítani. Kölcsönbe használtam solymászatra kutyát, amin keresztül belekóstolhattam a „prücskéző” vadászat örömeibe: a vadászkutya megkeresi a vadat, a héja pedig szabadon-követésből - a fáról - megtámadja a kutya által megtalált fáciánt. Ezek a hármásban eltöltött solymásznapiak igencsak kellemesek voltak!

Hogyan látod a solymászat jövőjét, véleményed szerint mik a jelenlegi legfontosabb feladataink?

Meggyőződésem, hogy a solymászat soha ilyen jó helyzetben nem volt, mint ma! Mindenki, aki rátermett és lehetőségei adottak, solymászhat. Egyre nagyobb elismerés övezi sportunkat, a vadász társadalommal is sikerült megbékélni, így kiteljesedése kizárólag rajtunk múlik. Probléma talán ott jelentkezik, hogy solymászaikban nagyfokú az elégedetlenség, mert több szabadságot szeretnének kiharcolni maguknak, elsősorban a természetvédelmi korlátozások területén. Tekintható ez egy egészséges folyamat részének is, hiszen ez visz előre mindent, minden téren, így a solymászat területén is. Ahhoz, hogy természetvédelmi engedmények szülessenek, meg kell győzni a természetvédő-madárvédő szakembereket, végső soron a jogszabályalkotót, hogy a kért engedmények megadása nem fogja veszélyeztetni a vadon élő ragadozókat. Ehhez bizonyítani kell és sokat-sokat kommunikálni, míg „a kecske is jóllakhat meg a káposzta is megmaradhat!”

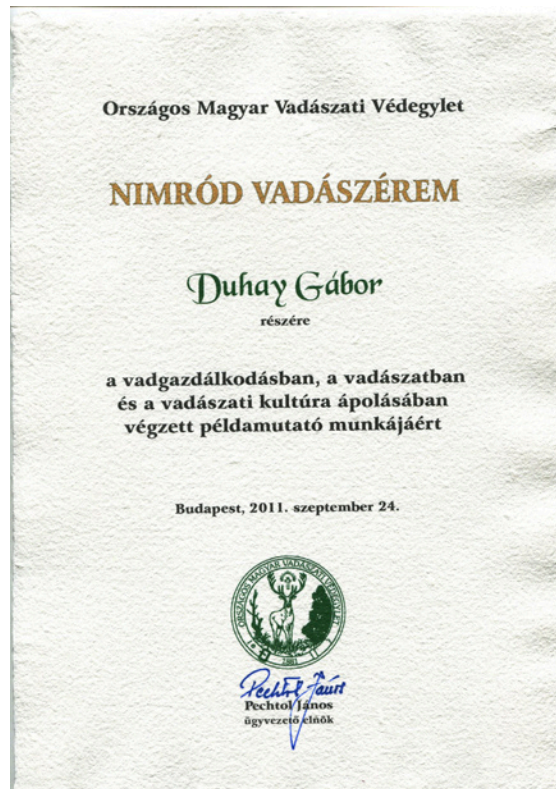
Milyen MSE elismerésben részesültél, vagy kaptál e elismerést más szervezetektől a solymászat, vagy ragadozó madárvédelmi tevékenység miatt?

A természetvédelemért felelős minisztertől természetvédelmi munkásságomért megkaptam a „Pro Natura Emlékplakettet”. Az MSE solymászati tevékenységemért 1998-ban a „Magyar Solymászatért” éremmel jutalmazta. 2011-ben a Gödöllői Vadásznapon a solymászati egyesületi munkásságomért és a solymászat szellemi kulturális örökségi cím elnyeréséért végzett munkámért „Nimród Vadászérmét” kaptam.

Hogyan látod a magyar solymászatot nemzetközi viszonylatban?

Meggyőződésem, hogy ezen a téren is sokat lehetne még tenni. Nemzetközi kapcsolataink - egyesületi szinten - legalább negyven éves múltra tekintenek vissza, melynek fontos állomása volt az IAF tagság elnyerése. Ezeket lehet és kell is tovább fejleszteni. Megismertetni a magyar solymászatot másokkal, mint tette ezt néhai solymászunk Bástyai Lóránt, aki Nagy-Britanniában is magyar tudott maradni és terjesztette a solymászatunk jó hírét (akkor is, amikor a dolgaink nem mentek olyan jól). Aztán jó lenne egy történelmi soly-

mász együttműködést létrehozni elsősorban a Kárpát-medencei népek solymászaival a „Visegrádi négyek” politikai tömörülés mintájára, később talán kibővíteni a környező más országokkal, hiszen valaha ezek az országok is szoros kapcsolatban álltak egymással, így velünk is a solymászat terén. Ehhez persze akarat, sok munka és olyan jogi szabályozás kell, ami nem gátja, hanem segítője a kapcsolatteremtésnek, a solymászmadarak találkozóira vitelének.

Megfelelőnek tartod e a jelenlegi jogi környezetet, milyen további célok elérése szükséges szerinted?

Meggyőződésem, hogy a solymászat jelenlegi szabályozására ráférne egy újragondolás, átdolgozás és főleg egyszerűsítés. Véleményem szerint olyan természetvédelmi helyzetre épül, amely 50-60 évvel ezelőtt volt jellemző hazánkra. Ha pl. a kerecsensólymot vesszük, akkor ma már nem 20-30 pár fészkel az országban állandó csökkenést mutatva, hanem 200-300 pár és a természetvédelem (!) jóvoltából ez a szám tovább gyarapszik. Régen a vadászmadarak a természetből kerültek ki, ma az európai tenyésztőknél is bőven van kerecsensólyom, amelyek mindegyike természetvédelmi szempontból solymászatra engedélyezett madár, tehát ha valaki kerecsent akar tartani, akkor nem fészekből szerzi be a madarat (ami egyébként is büntettnek minősül), hanem a tenyésztőtől megvásárolja. Ezek után semmiféle természetvédelmi veszélyt nem látok abban, ha valaki kerecsent szeretne tartani, hogy azt beszerezhesse valamelyik, pl. egy szlovákiai magyar tenyésztőtől, ahol a kerecsen is éppen úgy tartható, tenyészthető, mint más ragadozómadár, pedig a vadon élő kerecsenállományuk mindössze tucatnyi párra tehető. A természetvédelmi aggály további

eloszlatására érdemes megemlíteni, hogy tenyésztett vándorsólymokat lehet nálunk solymászatra használni, pedig az országban talán tizedannyi pár fészkel, mint kerecsenből és mégsem veszélyezteti a solymászat a vadon élő állományt! A szirti sassal ugyanez a helyzet. Tovább mennék; mértékadó európai országokban nincs meghatározva a tartható solymászmadarak faja és száma sem (mint nálunk), hanem engedélyezett körülmények között bármilyen madárfaj tartható, tenyészthető és külön engedélyek nélkül szabadon viheti a tulajdonosa az EU-n belül a tagországok határain keresztül. A hazai szabályozás sajnos hátrányos helyzetbe hozta a magyar solymászatot, mert a túlbonyolított, eljárási díjakkal erősen terhelt engedélyeztetési eljárást ugyan a magyarok kénytelenek elszendvedni, de a külföldiek többsége ezt nem vállalja fel, inkább nem jön Magyarországra és a környező országokba mennek solymászni, ahol ezt könnyebben megtehetik. Ezzel a magyar solymászat fokozottan kiszorul a nemzetközi mezőnyből, melynek jelei már sajnos érzékelhetők a nemzetközi solymásztalálkozóinkon. Értelmes és szakszerű jogszabályi deregulációval segíteni lehetne azon, hogy hazánk solymászata ismét visszakerüljön az európai élmezőnybe.

Mit osztanál meg még a solymászatról velünk?

A solymászatban mindig a fokozatosság elvét követtem, és véleményem szerint ezzel sikerült a solymászatunk alapjait lerakni. Néhány alapkövet hadd említsek meg: a vadászati jogba bekerült a solymászat, mint vadászati mód, a vadászjegyen megjelent a solymászat, egy időben állandó vadászterülete is volt a solymászoknak, elfogadottá vált a nemzetközi solymásztalálkozók megrendezése, a héják mellett a 80-as évektől már sólymokkal is lehetett solymászni, tagjai lehettünk az IAF-nek és lehetne a sort folytatni, egészen a szellemi kulturális örökség elnyeréséig. Ma már senkinek sem jut eszébe, hogy megszűntesse a solymászatot, holott a hetvenes években bizony ez is elhangzott nem egyszer! Jó tanácsként; nem ellenségeket kell kreálni, nem fejfel menni a falnak igazunk keresése közben, hanem valós érvekkel meggyőzni a magunk igazáról azokat, akik ezt nem így látják. Persze az is előfordulhat, hogy nem nekünk van igazunk, ekkor azt tudom ajánlani, hogy az ellentétes állásfoglalásokat vállalható kompromisszumokkal feloldani, közelíteni a szembenálló véleményeket, míg megtaláljuk a közös megoldást. Ehhez nagy felkészültség, szaktudás, jó tárgyalóképesség, empátia és mérhetetlen türelem szükséges.

Mit üzensz a mai solymászoknak?

Legyenek elégedettek magukkal, mert nagyon sok kiváló solymász van közöttük! Legyen önbizalmuk, hiszen olyan hagyományt ápolhatnak, ősi mesterséget űzhetnek, amit hajdan csak királyok, főurak tehettek meg! Ugyanakkor legyen bennük kellő alázat a természet iránt, tisztelet a vadászmadaraikkal és egymással szemben, továbbá a fejlesztés iránti igény is - a realitások talaján - hiszen e nélkül nem haladhat előre a magyar solymászat!

Köszönöm a válaszokat, remélem, hogy az általatok elmondottak a napjaink és a jövő solymászaiban is felébreszti a tenni akarást!

Wrábel György

SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG RENDEZVÉNY MOHÁCSON

Mohács polgármestere 2011. március 6-7 között megrendezett, UNESCO világörökséget elnyert „Mohácsi busójárás” fesztivál alkalmából meghívta a szellemi kulturális örökségért (továbbiakban: SzKÖ) felelős állami szervezetek és a magyar SzKÖ listára felkerült hét közösség képviselőit, közöttük a Magyar Solymász Egyesületet is.

A rendezvény első napján Szekő József polgármester úr irodájában fogadta a rendezvény résztvevőit, rövid köszöntője után felajánlotta, hogy a Polgármesteri Hivatal erkélyéről lehetőség lesz a busójárás megtekintésére, továbbá prezentált a résztvevőknek egy állófogadást, ahol lehetőség adódott kötetlen beszélgetésekre. A hivatal előtti Fő téren felvonuló, több mint 800 busó karneváli hangulata után a tanácskozás résztvevői megtekinthették a mohácsi múzeum néprajzi kiállítását, majd átvonultak Mohács kulturális központjába megrendezett „Sokac bálba”. A kulturális központ megtelt vendégekkel. Telt ház mellett kezdődött el a sokác-horvát néptáncosok és zenekar fellépésével a mulatság. Egyre több vendég is bekapcsolódott a táncba, így a hangulat egyre nőtt. Késő este lett vége a „táncháznak”.

A mohácsi SzKÖ konferencia elnöksége

Hétfőn reggel - Mohács Polgármesteri Hivatalának török hangulatot idéző tanácstermében - kezdődött el a szellemi kulturális örökségekről szóló „kerek asztal” tanácskozás. A polgármester, mint házigazda köszöntője után Dr. Csonka-Takács Eszter igazgató (Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóság) vette át a szót méltatva az SzKÖ jelentőségét, majd vállalta a tanácskozás levezetését.

A nyitó előadást Kovácsné Bíró Ágnes főtitkár (Magyar UNESCO Bizottság) tartotta, őt követte Dr. Mihályfi László fősztályvezető (Nemzeti Erőforrás Minisztérium, Kulturális Örökségvédelmi Fősztály), Soós Gábor titkár (Világörökség Magyar Nemzeti Bizottság), Dr. Dr. Verebélyi Kincső egyetemi tanár, és Dr. Felföldi László osztályvezető (MTA Zenetudományi Intézetének), akik az SzKÖ-k intézményi, jogi, szakmai, nemzetközi kérdéseiről, a szellemi kulturális örökségek jelentőségéről tartottak előadást. Ezt követően a kalocsai közösség meghívta a résztvevőket Kalocsára hasonló tanácskozásra f. év július 9-re, mely meghívást a résztvevők elfogadták.

Kiállítás megnyitása

A szünetben Csonka-Takács Eszter megnyitotta a Polgármesteri Hivatal folyosóján megrendezett, a nyolc szellemi kulturális közösség, köztük a solymászat bemutatását szolgáló poszter kiállítást.

Solymászat képviselete a konferencián (Duhay Gábor)

A plenáris előadások után a nyolc nemzeti jegyzékre felkerült közösség képviselője számolt be a munkájáról, és tett javaslatot az SzKÖ továbbfejlesztésére.

A solymász közösség részéről Duhay Gábor vett részt a tanácskozáson. Előadásában a jelenlévők elé tárta a magyar solymászat helyzetét. Kitért azon problémákra is, amelyeket a hatályos jogszabályok okoznak a magyar solymászatnak, mint a magántulajdonú solymászmadarak és az állami tulajdonú, vadon élő hasonló fajú ragadozó madarak jogi státuszának rendezését, az engedélyezési eljárások csökkentését, a solymászatra tartható madárfajokat a mértékadó EU tagországok szabályozásához alakítani úgy, hogy a természetben élő védett, fokozottan védett ragadozó madárfajok védettségi szintje ne csökkenjen.

Javaslatot tett a természeti és kulturális világörökségekről szóló törvénytervezet mintájára az SzKÖ-re külön törvény megalkotását, ennek végrehajtására kormányrendeletben és/vagy miniszteri rendeletben biztosítani a különböző SzKÖ-k megőrzését, fenntartását, fejlesztését, továbbá megőrzésükben az állami szerepvállalást deklarálni. Javasolta továbbá, hogy minden egyes SzKÖ -re kezelési (megőrzési, fenntartási, fejlesztési) tervet készíteni (ezt a közösségek készítenék elő) és jóváhagyásukat rendeletben biztosítani. Az SzKÖ közösségek kezeléséről szóló jogszabály a közösségek által művelt örökség védelmét, fenntartását, fejlesztését biztosítaná, de a közösségek számára is kötelezettségeket írna elő. A jogi szabályozás bevezetése következtében minden egyes SzKÖ nemzeti, vagy világörökségi jelentősége a továbbiakban egyértelmű lenne, megerősödne és mivel kormány/miniszteri rendeletben lenne szabályozva, megőrzésük kötelezővé válna minden magyar állampolgár számára. A jogszabályalkotásához Duhay Gábor felajánlotta szakmai segítségét. Előadása anyagát átadta Csonka-Takács Eszternek.

Riport Sinkovics Ferencsel

A jó hangulatban lezajlott tanácskozást nagyon hasznosnak ítélték meg a szervezők és a résztvevő közösségek egyaránt. 16 óra körül fejeződött be a rendezvény és ezt követően eltávoztak a résztvevők.

*Duhay Gábor
Fotó: Duhay Gábor*

KISKUNHALASI SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG RENDEZVÉNY

A Halasi Csipke szellemi kulturális örökség közössége meghívta 2011. április 30-án megrendezésre kerülő Csipkefesztiválra, Kiskunhalasra a szellemi kulturális örökség (SzKÖ) közösségeket. Az MSE részéről Duhay Gábor, Skerlecz Balázs és Sinkovics Ferenc vett részt a rendezvényen vándorsólyommal és hétéjával. 10 órakor nyílt meg Kiskunhalas központjában lévő Csipkeházban és annak kertjében a fesztivál. A solymászok standja - az előzetes egyeztetéseknek megfelelően - a kertbe került, fák lombjai alá, ahol árnyék biztosította solymásznak, madárnak a hűvösebb klímát az egyébként erős napsütésben. A solymászok asztalt, székeket kaptak, az előbbire helyezhették el a kiállítandó solymász kellékeket, mint a sólyomsapkákat, kesztyűket, tollbábút, csörgőket stb., továbbá a solymászati tárgyú kiadványokat, DVD-ket, ragadozó madár tollakat. A környező fákra kötözve, illetve az asztal elé kihelyezték a posztereiket, és a stand mellé az MSE zászlót. A vadászmadarak ülőkékre kerültek a stand melletti gyepen. A karcagiak a solymász standdal szemben állították fel sátrukat, és ott főzték szabad tűzön a híres, nevezetes karcagi birkapörköltet, étvágygerjesztő illatot árasztva.

A Csipkeházban bemutatták, hogyan készül a híres halasi csipke és az állandó kiállításon pedig ismerkedni lehetett a sokféle méretű, mintájú csipkéekkel, a csipkekészítés történetével.

Érdeklődők a kiskunhalasi Csipkefesztiválon

A solymászokat sokan felkeresték, különösen a madarak voltak nagyon érdekesek a látogatók számára. Kérdéseket tettek fel a solymászatról, a madarokról, a solymászati lehetőségekről. A solymászok igyekeztek minden kérdést megválaszolni. Riporterek is megjelentek, a kamerák is működésbe léptek...

A rendezvényen mindenki jól érezte magát, a madarak is hamar megszokták a látogatók jövését-menését. Délre a birkapörkölt is elkészült és természetesen a solymászok lettek elsőként megvendégelve.

Solymászok standja (Skerlec Balázs, Duhay Gábor, Sinkovics Ferenc)

A fesztivál lehetőséget adott a nyolc SzKÖ közösség közötti kapcsolatok szorosabbra fűzésére. A Csipkefesztivál délután 5 órakor ért véget. A résztvevők azzal az érzéssel távozhattak el, hogy egy nagyon jó és kellemes rendezvényen vehettek részt. Köszönet érte a kiskunhalasi közösségnek!

*Duhay Gábor
Fotó: Duhay Gábor*

SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGÜNK ÁPOLÁSA A SZENTENDREI SKANZENBEN

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szellemi Kulturális Örökség Igazgatósága szervezésében, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával, a szentendrei skanzenben 2011. június 12-13. (vasárnap és hétfőn) került megrendezésre a Pünkösdi Sokadalom, melynek keretében - első alkalommal - került sor a szellemi kulturális örökségek találkozására is. A hazai nyolc szellemi kulturális örökség (a továbbiakban: SzKÖ) közösség mellett a meghívottak között szerepelt Románia, Horvátország és Szlovákia UNESCO listáján szereplő egy-egy közössége is.

Június 11-én, szombaton 14 óráig kellett a résztvevőknek a kiállítási tárgyakat a helyszínre szállítani, ahol a másnap reggeli standállításig az elzárásukról gondoskodtak. Ekkor kapták meg az SzKÖ közösségek képviselői a névre szóló kitűzőket, a hideg ebédcsomagot és az eligazítást az elkövetkezendő kétnapos programokról. Ezt követően a Kisbodajki pajtában került sor a hazai és vendég országok közösségeinek bemutatkozására. A nád-fedeles, hangulatos, háznagyságú pajtát alkalmassá tették az SzKÖ konferencia megtartására. Mikrofonhangosítást kapott, lehetővé tették a vetített képes előadások megtartását, és padokkal biztosították a résztvevők számára az ülőhelyeket. A konferencia alatt térítésmentes büfészolgáltatással álltak a résztvevők rendelkezésére. A rendezvényt 14 órai kezdettel a házigazdák nevében Dr. Csonka-Takács Eszter, a Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóság igazgatója és Dr. Cseri Miklós, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum igazgatója köszöntötte, majd a meghívott hazai és külföldi közösségek 15 perces előadás keretében mutatták be tevékenységüket. A helyiség zsúfolásig megtelt a hallgatósággal, meghívottakkal és az alkalmi látogatókkal.

A solymászatról Duhay Gábor tartott vetített képes előadást Skerlecz Balázs részvételével, aki az öklén ülő vándorsólymával képviselte a gyakorlati solymászatot. Az előadás egyharmada a magyar solymászat történetéről szólt, majd az előadó áttért a híres solymász elődökre, tájékoztatást adott az egyesületi életről, a vadászmadarokról, solymász felszerelésekről és a kézművességről, a solymászat gyakorlásának feltételeiről, a gyakorlati solymászatról, solymásztalálkozókról és végül beszámolt a solymászat szellemi kulturális örökségként való gondozásáról. A solymászok közül jelen volt még Prágay István és Sinkovics Ferenc, utóbbi héjával a karján. Amikor Ferenc kiment madarával a pajta elé, népes érdeklődők gyűrűje vette körül, hogy kérdéseket tegyenek fel neki a solymászatról, a vadászmadarról. Ferenc jellegzetes nagykarimás kalapjában, végtelen türelemmel és szakértelemmel válaszolt a kíváncsiskodók kérdéseire.

A konferencia végén Dr. Csonka-Takács Eszter megnyitotta a szellemi kulturális örökségekről készült fotókiállítást.

A konferencia után lehetőség adódott a solymászatról szakmai beszélgetést folytatni Dr. Cseri Miklóssal, a szentendrei skanzen igazgatójával, Dr. Felföldi Lászlóval, az SZKÖ bizottság tagjával, és Dr. Hoppál Mihállyal az Európai Folklór Intézet igazgatójával, aki tájékoztatást adott és közreműködést kért egy angol nyelvű kiadványt készítéséhez, amely a solymászatról, mint a magyar szellemi kulturális örökségről szól.

A konferencián (Skerlec Balázs, Prágay István, Duhay Gábor)

Hat órára a közösségek a Jászárokszállási Fogadóba mentek, elkölteni az estebédjüket. A vacsora végén, a fogadó udvarán a külföldiek körbe álltak és elkezdtek ropni néptáncokat. A résztvevők közül többen beálltak a körbe és együtt táncoltak velük.

Vasárnap és hétfőn reggel 9 óráig kellett befejezni - a szilsárkányi kovácsműhely melletti szabad téren felállított, fedett kiállítói térben - a solymász kiállítás összeállítását, hogy mire a közönség előtt megnyílik a Skanzen kapuja, minden és mindenki a helyén legyen. A pavilon felszerelése két padból, illetve egy asztalból állt. Ide kerültek a kiállított solymászati kellékek, mint a sólyomsapkák, solymászkesztyűk, tollbábúk, csörgők, vadászmadár tollak, solymász kiadványok, DVD-k és jelvények. A pavilon frontrészére került a Magyar Solymász Egyesület (MSE) emblémája, hátsó falára poszterek és ragadozó madár fotók, két oldalára pedig az MSE zászlók kerültek. A két háromlábú állványra tett solymásztáblák a pavilon két oldalára kerültek, mintegy keretet adva a solymászstandnak.

A kiállításon állandó résztvevőként Duhay Gábor, Prágay István (hájával), Sinkovics Ferenc (hájával) és Skerlecz Balázs (vándorsólyommal és vadászgörény kölykökkel) vett részt, Lelovits Krisztina, Wrábel György és Zatureczki László pedig meglátogatta a solymászok standját.

A solymász stand (Sinkovics Ferenc, Duhay Gábor, Prágay István, Skerlecz Balázs, Wrábel György)

A solymászok kiállítása - az előzetes egyeztetéseknek megfelelően - kellemes helyre került. Előtte gyepes tér, hátul fás, ligetes terület volt, egyik oldalán árok védte a standot, másik oldalától nem messze helyezkedett el a skanzen állandó épülete, a kovácsműhely, oldalán a rendezők által készített solymász-SzKÖ molinóval. Szerencsére a kovácsmesterség bemutatására ez alkalommal nem került sor. A madarak ülőkéit le lehetett szűrni a talajba, így nem kellett állandóan kézen tartani őket. A többnyire lesapkázott vándorsólymot érthetően nem zavarta az érdeklődők hada. Ferenc és István hájája pedig rövidesen „behordottá” váltak, így egyre kevésbé érdekelte őket a közönség jelenléte. Ferenc madarát a végén már annyira nem érdekelte a közönség, hogy fogta magát és lefeküdt az állványa mellé, a bokrok alá hűsölni.

Balázs kis görényei a szállítóketrecükben pihentek összefújva. A látogatók, közülük a gyerekek hamar felfedezték őket és kérdezték milyen állatok? Egyesek aggodalmukat fejezték ki, kérdezve: „a madarak meg fogják enni őket?” Amikor Balázs megnyugtatta őket, hogy a kis görények, ha megnőnek a solymász vadásztársává fognak válni, megnyugodtak. A kölykök akkor váltak igazán a látogatók kedvenceivé, amikor megtudták, hogy

kézbe lehet venni őket és meg lehet simogatni. A solymász stand állandó népszerűségnek örvend a látogatók körében, különösen a vadászmadarak keltettek nagy érdeklődést. Időnként fotósok hada vette célba a madarakat. Sokan érdeklődtek, kíváncsiskodtak, kérdéseket tettek fel és fényképeztek. Többen az iránt érdeklődtek, hogyan lehet solymásszá válni. A solymászok időnként karjukra vették madaraikat, ilyenkor az érdeklődők körülvették őket, megcsodálták az öklön ülő madarakat, kérdezgettek és hallgatták a solymászatról szóló tájékoztatókat. Többen meg szerették volna simogatni a madarakat, de nem vették zokon, amikor ezt a solymászok megtagadták tőlük, mert megértették a hozzá fűzött szakmai magyarázatot.

A solymász standot felkereste Dr. Csonka-Takács Eszter igazgató hölgy és Dr. Cseri Miklós igazgató úr, akivel közös fotók is készültek.

Dr. Cseri igazgató úr (középen) meglátogatja a solymászokat

A média is megtalálta a solymászokat, rádió, TV munkatársai készítettek riportokat. Érdekességként megemlítendő, hogy Buday Péter a MTV szakácsműsorának főszereplője is felkereste a solymász standot, hogy kamera előtt érdeklődjön a solymászatról. A skanzen színpadára is meghívást kapott a solymászok közössége, ahol talkshow keretében Duhay Gábor vállalta, hogy a solymászok történelmi szerepéről, a vadászmadarokról, solymászatról beszélgesse a műsorvezetővel népes hallgatóság előtt.

A solymászok felváltva, hogy a standnál is maradjon képviselő, meglátogatták a külföldi szellemi kulturális örökségek közösségeit, ismerkedtek egymás tevékenységével, kö-

zös fényképeken örökítették meg magukat. A hét hazai SzKÖ közösséget is felkeresték, akikkel a korábbi rendezvényeken már többször találkoztak. Barátságos beszélgetéseket folytattak és természetesen közös fotók is készültek. A karcagiakkal inkább Balázs kereste a kapcsolatot, talán, mert igen izletesnek tartotta a helyszínen készült birkapörköltjüket.

A beszélgetések során megfogalmazódott, hogy a nyolc SzKÖ közösség képviselői között olyan barátság kezd kialakulni, amely egy jóval nagyobb közösséggé formálja őket.

Érdeklődők gyűrűjében (Skerlecz Balázs)

Érdeemes a résztvevő SzKÖ közösségekről bővebben is megemlékezni. Magyarországról a solymászaton kívül hét szellemi kulturális örökség-eleme mutatkozott be: a mese-mondásban, táncban, éneklésben, hangszeres zenében, kézművességben kiemelkedő Népművészet Mesterei, körtáncokkal, díszes viseletükkel, sajátos babfőző technikájukkal és busómaszk-faragó hagyományukkal a mohácsi sokácok, a halasi csipkevarró asszonyok titkos tudományukkal, a jellegzetes birkapörkölt főzés mikéntjét élőben bemutató karcagiak, a kalocsai hímzést és pingálást ma is gyakorló asszonyok és a színes viseletet hordó táncosok, a mezőtúri fazekasság legjobb mesterei, és a matyó örökséget éltető hímzők, bútorfestők és a táncosok.

A három külföldi vendégközösség a călușari rítustánc őrzői Romániából, Horvátországból az isztriai kétszólamú éneklés, valamint Szlovákiából a fujara hangszer mesterei.

A közösségeken kívül számtalan kézműves mutatta be és árulta portékáját az utcahosszban felállított standokon.

A rendezők mindent elkövettek, hogy a közösségek résztvevői és a látogatók is jól érezzék magukat. A solymászokat külön menedzser fogadta, vezette a stand helyszínére, bármilyen kérdés, igény merült fel, segítettek azok megoldásában. Elkísérték a solymászokat az étkezések helyszínére is, hogy minél kevesebbet kelljen várni a kiszolgálásra. A nyári melegre tekintettel, ásványvízzel is ellátták az SzKÖ standokat. Személygépkocsikkal csak nyitás (9 óra) előtt és zárás (18 óra) után lehetett közlekedni, napközben a Skanzenen belül az Amfiteátrumnál kialakított parkolóban lehetett az autót hagyni.

Szlovák zenészek között

Az időjárás is kedvezett a rendezvénynek, mindhárom napon szikrázó napsütés volt, néha felhősödés, enyhe szél fogadta a látogatókat. A napon kissé meleg volt, ilyenkor jól jött a fák által keltett árnyék, vagy egy-egy szalmafedeles vályogházba bemenni, ahol a meleg ellenére kellemes hűvös volt. A madarak jól túrték a meleget a fák hűvösében, vagy a solymászpavilon árnyékában. Időnként vizet kaptak, amit nagy örömmel „kortyolgattak”, vagy a lespriccelésre rázogatták tollaikat.

A konferencia és a Pünkösdi Sokadalom kiemelkedő eseménye volt a szellemi kulturális örökségi közösségek idei rendezvény sorozatának. Az első februárban volt Mohácson a Busójárással egybekötve, ahol a közösségek elmondhatták előadás, és „kerekasztal beszélgetés” során a szellemi kulturális örökségekkel kapcsolatos eredményeiket, problémáikat. A következő április 30-án volt Kiskunhalason, a Matyó Csipke Fesztivál keretében. A Csipkeház kertjében kaptak standot a solymászok, itt állították ki a solymászati kellékeket, posztereket, egyesületi zászlókat, és a solymász kiadványokat. Természetesen vadászmadarakat is vittek magukkal a látogatók nagy örömeire, hiszen a solymász csak madarával együtt solymász.

Budapest, 2011. június 26.

*Duhay Gábor
Fotó: Duhay Gábor*

SOLYMÁSZOK GÖDÖLLÓN

2011. szeptember 24-én, egy szép verőfényes napsütötte őszi napon került megrendezésre az immáron negyedik Vadásznapi a gödöllői királyi kastélyban, mely ez alkalommal a hagyományos vadászati módokra helyezte a hangsúlyt a barokk jegyében. A Grassalkovich-kastély benépesült íjászokkal, vadászokkal, solymászokkal, agarászokkal és a népes látogató közönséggel.

Vadásznapi színhelye a Grassalkovich kastély

A belső díszudvaron színpad várta a jeles nap rendezvényeit, félkörívben állványokon elhelyezett méretes szarvas trófeákkal keretezve. A kastély tornyának erkélyéről pedig Mária Terézia királynő - gróf Grassalkovich Antal társaságában - köszöntötte a vendégeket.

A rendezvényt Gönczy Tibor kastélyigazgató, Gémesi György polgármester, Ambrózy Árpád a Magyar Vadászíjász Szövetség elnöke, mint fővédnök - és egyben a Magyar Solymász Egyesület tagja - köszöntötte. Ezt követően Pechtol János az OMVV ügyvezető igazgatója Nimród Vadászérmes adományozott Glück Baláznak, a Magyar Vadászíjász Egyesület titkárának, Duhay Gábornak, az MSE alapító tagjának és Tóth Jánosnak, az MSE korábbi elnökének. A rendezvényt a Vadászakadémia Kürtegyüttese zárta.

Solymászati kellékek vására (Szalay Sarolta, Szabados Tamás)

A belső kertben állították fel a vadászati, solymászati, népművészeti sátrakat, ahol különböző vadászattal, íjászzal, solymászattal, vadászebekkel, preparálással, stb. kapcsolatos használati és dísz tárgyakat, emlékeket, ajándékokat lehetett vásárolni. A szebbnél szebb solymászati kellékeket Szalay Sarolta kínálta.

*A rendezvény díszvendége
Széchenyi Zsigmondné*

Az MSE solymászati kiállítása a szomszédos standon volt megtekinthető, ahol Pataki Zsolt, Skerlecz Balázs, Szabados István és még sokan mások képviselték. Nagy sikere volt a vadászmadaraknak is. Különösen a vendégek közé elvegyülő solymászokat kérdezték gyakran az érdeklődők a solymászat, a madarak felől. A kialakult párbeszéd során alkalom nyílt a solymászatról, ragadozó madarakról, madárvédelemről, természetvédelemről olyan ismereteket is átadni, ami sokkal maradandóbb élményt nyújt az érdeklődő számára, mint ha ugyanezt egy szakönyvben elolvassa, vagy filmen megnézi.

A szépen rendbetett, az EU kormányfők tanácskozásainak helyet adó lovarda épületében kiállítás nyílt Muray Róbert festményeiből, a vadászijjal elejtett vadak tróféáiból, barokk hangulatú metszetekből, illetve a nagyhírű 1971-es Budapesti Vadászati Világkiállítás archív fotóiból.

Solymásztörténeti előadás a barokk színházban (Duhay Gábor)

Az Európában egyedülállónak számító, szépen rendbe hozott barokk színházban Bozóki László tartott előadást a kafferbivally vadászatáról és Duhay Gábor a solymászat szerepéről a magyar történelemben.

A kastély egyik termében a Magyar Solymász Egyesület tartotta meg őszi közgyűlését. A patinás, nagy múlttal rendelkező helyszín hangulata emlékezetes lesz mindannyiunk számára, akik részt vettünk rajta.

A kertben barokk-kori vadászatot, solymászatot, ijászatot, vadászebezést felelevenítő bemutatókkal szórakoztatták a közönséget, és természetesen nem maradhatott el a főzőverseny sem, ami a gasztronómiai különlegességek iránt fogékonnyak számára jelentett nagy élvezetet.

Ambrózy Árpád és Skerlecz Balázs

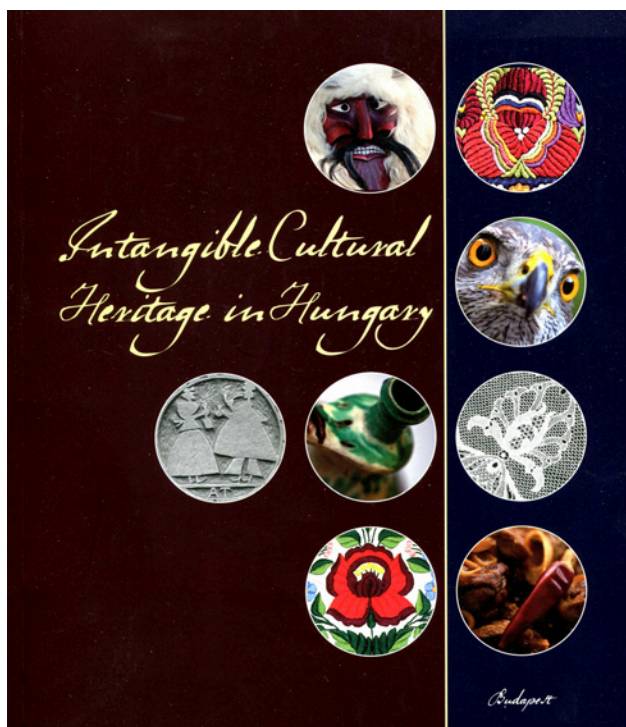

MSE standja

A Vadásznapi jó hangulatú, látványos, közösségszolgálató és ugyanakkor magas szakmai színvonalú rendezvény volt, méltó a történelmi vadászterületnek, és királyi kastélynak helyet adó Gödöllő szelleméhez. Köszönet ezért a rendezőknek, a vendéglátóknak, a városnak, a résztvevőknek és nem utolsósorban Ambrózy Árpádnak - solymászbarátunknak - aki fáradságot nem kímélő munkájával, szervezéssel, találékonysággal elősegítette a rendezvény létrehozását és lehetővé tette részvételünket, solymászatunk visszatérését a királyi kastély falai közé. Bízunk abban, hogy ez csak a kezdet volt, amiből - a hatvan éve megszűnt Bástyai Lóránt által vezetett MÁLLERD Ragadozó-madár Kísérleti Telep után - egy újabb hagyomány teremthető solymászatunk számára Gödöllőn!

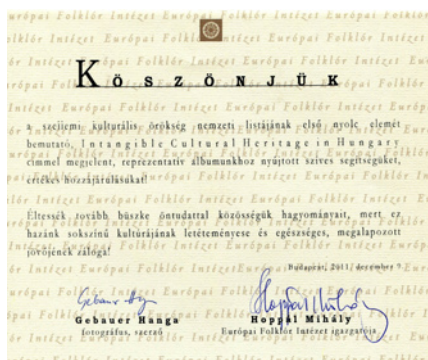
Duhay Gábor
Fotó: Duhay Gábor

KÖNYV A MAGYAR SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGEKRŐL

A könyv címlapja

cím alatt 12 oldalon szerepel a solymászat.

Köszönetnyilvánítás

továbbiakban az Intézetben (1011. Budapest, Szilágyi Dezső tér 6.) megrendelhető lesz.

Elkészült a magyar szellemi kulturális örökségeket bemutató angol nyelvű könyv *Intangible Cultural Heritage in Hungary* címmel, melynek ünnepélyes bemutatására 2011. december 9-én került sor az Európai Folklór Intézetben. Dr. Hoppál Mihály, az Intézet igazgatója és Gebauer Hanga fotográfus, szerző közös kiadványa 105 oldalon mutatja be a közösségeket, így a solymászatot, a matyó hímzést, a karcagi birkapörköltet, a mezőtúri fazekasságot, a halasi csipkét, a kalocsai hímzést és a busójárást, melyek a kézirat 2011. áprilisi lezárásának időpontjában a magyar szellemi örökség listára kerültek.

A szép, mutatós, sok színes képpel illusztrált kiadványban - *Falconry in Hungary* (Solymászat Magyarországon)

Az ünnepségen jelen lévő közösségek röviden bemutatkoztak. Az MSE-t a jelen cikk írója képviselte. A szerzőpáros tájékoztatást adott a könyv elkészülésének folyamatáról, a könyv tartalmáról, majd megköszönte a könyv megírásához a közösségek részéről nyújtott segítséget. A solymászok közül köszönettel illették Prágy Istvánt, Záborszky Edét és e cikk íróját. Közreműködésük elismerésétegy-egydedikálttiszteletpéldánnyal jutalmazták.

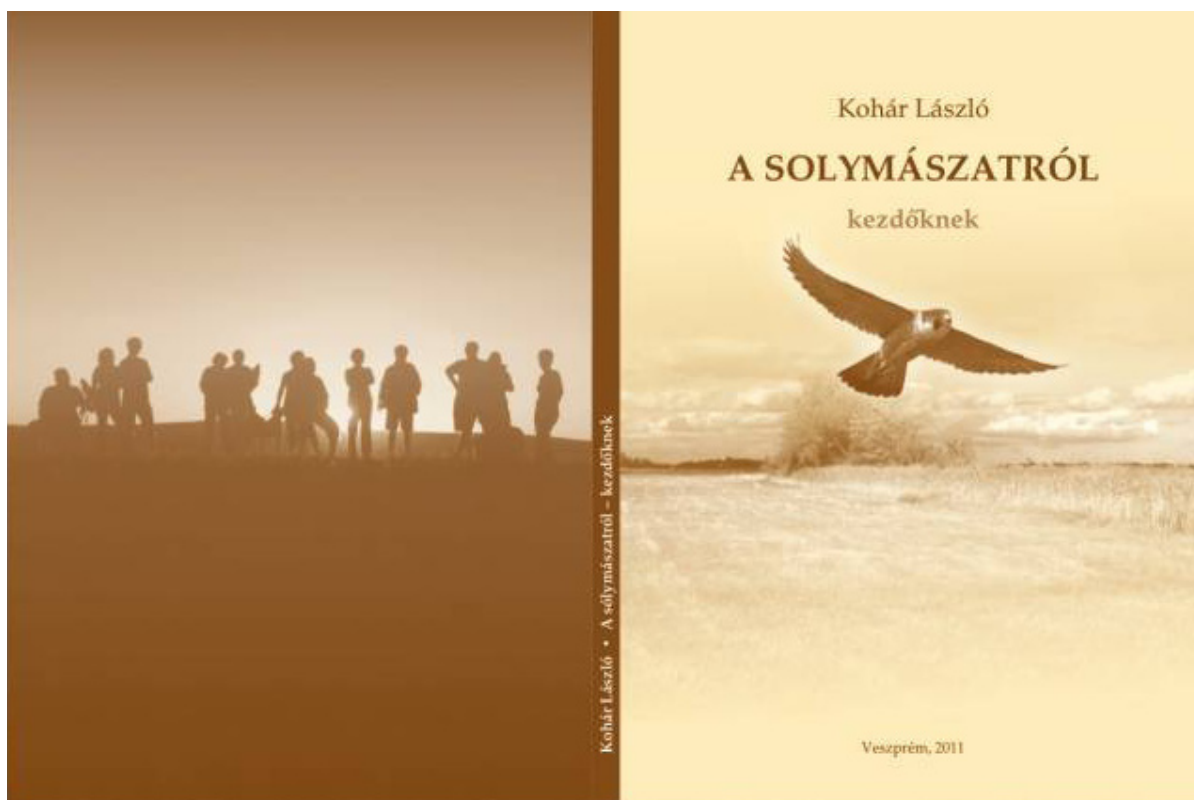
A kedves, baráti hangulatú ünnepség befejezésekor tájékoztatást kaptak a jelenlévők arról, hogy kiadvány a

Duhay Gábor

KÖNYVISMERTETŐ

Kedves Solymászbarátaim!

Ajánlom ezt a könyvet minden érdeklődő illetve kezdő solymásznak, aki gondos döntéshozóként szeretne tájékozódni, informálódni, mielőtt belevág ebbe a hatalmas vállalkozásba. A könyvben csak személyes tapasztalataimat írom meg, úgy, hogy én is teljesen kezdőként követem végig a solymászat minden pillanatát a tréningezés első lépésétől az első vadászaton történt sikeres pedzésig. Ugyanazzal a tapasztalatlansággal nézek szembe könyvemben a solymászattal, mint most Te, kedves érdeklődő, olvasó! Talán éppen ezért tudok részletesebb és aprólékosabb információt átadni számodra, hiszen egy gyakorlottabb ember átugorhat olyan részleteket, melyek számára már nem informatívak, de nekünk még igen.

Kohár László
koharlaci69@gmail.com

KÖNYVISMERTETŐ

Kedves Solymászbarátaim!

Szíves figyelmetekbe ajánlom ezt a kis könyvecskét, melynek csupán egyetlen fejezete foglalkozik konkrétan a solymászattal ill. a solymász vizslával, mégis úgy hiszem minden solymásznak a vizsla tanítása alapvetően fontos ismeretanyaga kell hogy legyen.

Bizonyára vannak köztünk olyanok akik kitűnőek a vizsla madár alá dolgoztatásában és egyáltalán az egyetemes kutyakiképzést a legmagasabb szinten ismerik, művelik de véleményem szerint mégsem árt ha másképp nem, hát egy tapasztalatcsere szinten bele-mélyedni egy másik felfogás megismerésébe.

Nem tudományos szerkezetű az írásom, bár kétségtelen alapvetően nem nélkülözi az etológia és a tanult kynológia alapelemeit. Igyekeztem megtalálni azt a közvetlen, könnyed hangot, ami biztosítja, hogy az írás élvezhetően olvasható legyen. Magamról tudom, hogy ha egy könyvből az első 10 oldal után is szürke kockák közé rejtik a mondanivalót azt rövidesen félre teszi az ember. Én színes gömböcskéket használtam a csomagoláshoz, remélem sikerrel!?

Ha valaki meg tudja tanítani a vizsláját hagyományos fegyveres vadászaton dolgozni, az solymászatra ugyanolyan sikerrel. A solymász kutyának is minden más vadászkutya-lyal egyforma az alapkiképzése. Ezek a behívás, az előreküldés, a helyben maradás, a láb mellett követés, de lehet a tárgyelhözés is. Miért nem hozhatná a vadat a solymászkutya? Hányszor történik meg, hogy a madár lerúgja a fácánt egy olyan fedett helyre, ahová a sólymok nagy része nem szívesen zuhan be. Vagy bármilyen elveszett tárgy megkeresését miért nem bízhatnánk a kutyánkra? Nemrég történt, hogy elhagytam a kesztyűmet. Mikor már szükség lett volna rá, meg elfelejtettem, hol is tettem le. Szerencsére a kutyám pár perc alatt megkereste és elhozta.

Egyszóval az én szisztémám szerint kell a vadász mellé egy jól fegyelmezett vizsla, amelyik nincs összetörve ahhoz, hogy a mezőn megfelelő tempóban és stílusban dolgozhasson de mindent csak és kizárólag a gazdája utasítására tehet. Ha az a vadász ragadozó madárral vadászik, akkor sincs probléma, hisz a megállt és általa kitaposott vadat - maradjunk a fácánál -, csak a parancsára hozhatná el. Így nem fordulhat elő, hogy a féktelenül beugró kutya sólymos fácánt apportáljon.

Azért írtam a Magyar Vizsláról mert Magyar vagyok. Nem díszmagyar, vagy divat magyar csak Magyar, mégis ha lehet én ezt a fajtát képviselem, mert egyébként szinte mindent tud amit a többi kontinentális kollégája. Hisz kevertünk bele az idők során sok mindent, ezért megnőtt a tempója, a kitartása, ha kell vízből is szívesebben hoz, mint annak előtte, esetleg ha kell sólymos fácánt is!?

Kívánom, hogy mindenki aki elolvassa ezt a kis gyűjteményt, találjon benne olyan részletet bármilyen aprócskát is, ami elgondolkodtatja, esetleg az eddigi tanítási, módszereinek megváltoztatására sarkalja. Ha pedig volnának olyanok is, akik hasonlóan képezték eddig is a kutyájukat mint ahogy azokat leírtam, az lenne az igazán nagy öröm számomra...

Szívesen válaszolok minden feltett kérdésre és nagy figyelemmel venném mások más irányú tapasztalatait is természetesen a 06 30/9930412-es telefonon, vagy a maroti.bela@h-maroti.hu email címen.

Solymászüdvözlettel

Maróti Béla

RAGADOZÓ MADÁR ÉS SOLYMÁSZÁBRÁZOLÁSOK MAGYAR PÉNZEKEN

A magyar solymászat történetéből ismert, hogy a honfoglaló elődeink magukkal hozták az Őshazából a solymászat tudományát, sőt egyesek szerint a korabeli Európát – az arabok mellett – a magyarok ismertették meg kalandozásaik során a lovas solymászattal. Ezt követő időszakban pedig a királyi, főúri udvari élet részévé vált. Az általános műveltséghez hozzá tartozott a solymászat olyan mértékben, hogy aki nem tudott róla történeteket mesélni, azt kinézték az udvari körökből. Ismert az is, hogy a lovaggá válás egyik feltétele éppen a solymászatban való jártasság volt.

A régmúlt korok magyar solymászati tárgyi emlékeiből eddig elég kevés került elő. Írásos emlékeink jelentős része a Kárpát-medencében gyakori háborúkban, rablásokban pusztult, veszett el. Ezért nagyon becsesek azok az emlékeink, tárgyaink, amelyek fennmaradtak. Megjegyzendő, hogy a régészek, kutatók csak ritkán hívták fel a figyelmet egy-egy lelet, írás tudományos feltárásakor, elemzésekor annak esetleges solymászati jelentőségére. Ez valahol érthető is. Aki nem foglalkozott solymászattal, az nem biztos, hogy felismeri az adott emlékekben annak solymászati vonatkozásait. Ezért lehet izgalmas feladat a még fel nem tárt leletek, iratok mellett a már ismert olyan emlékek újbóli értékelése, amelyek a solymászat szempontjából érdeklődésre tarthatnak számot.

Múltunk történelmének feltárásához jelentős mértékben hozzájárultak a hivatásos és amatőr numizmatikusok, az érmeikkel, pénzekkel foglalkozók. Kissé közelebbről vizsgálva a tudományágat, nagy jelentősége abban van, hogy az egyes fémpénzek kora nagy biztonsággal meghatározható. Az uralkodó képmása, neve legtöbbször szerepel az érmén, továbbá gyakran a kibocsátás évszáma és a pénzverde nevét jelentő rövidítés is. Ezek olyan adatok, amelyek alapján egyértelmű ki, mikor, és hol verethette az érmét. Ezen túlmutatnak az érméken levő további ábrázolások, ugyanis ezekből következtetni lehet az adott uralkodó, vagy az adott kor, társadalom által fontosnak ítélt dolgokra. A pénzekben lévő ábrák nagyon sokfélék voltak a történelem folyamán, de amik számunkra fontosak lehetnek, azok a ragadozó madár és solymászarábrázolások.

A pénzérméket határozó könyvekben dolgozták fel külföldön és hazánkban egyaránt. A magyar határozókönyvek közül a Réthy-féle Corpus Nummorum Hungariae (éremjelölés: CNH), a Huszár-féle Éremhatározó (éremjelölés: H) és az Unger-féle Magyar Éremhatározó (éremjelölés: ÉH) a legismertebb. Az érmeik megkülönböztetésére, meghatározására használatosak a felsorolt rövidítések és mellé rendelt sorszámok. A következőkben ismertetett pénzérméknél az azonosítás végett általában a Magyar Éremhatározó szerinti azonosítókat tüntettem fel, szükség esetén használtam csak más határozók jelöléseit.

Az érméken megjelenő madárábrázolásoknál általában kerültem azok faji meghatározását, mivel a ragadozó madárra utaló jegyek általában felismerhetők, de a faji bélyegek már kevésbé. Az érméken ábrázolt szituációk azonban - solymászati szemszögből - adhatnak információkat a madarak faji hovatartozására.

Első magyar királyunk, Szent István (997-1038) már veretett pénzeket (ezüst denárokat), de ezek között solymászatra utaló ábrázolások annak ellenére sem találhatók, hogy akkoriban solymászfalvak sora jött létre hazánk területén.

1.

Árpád-házi királyaink közül - akik a turtól származtatták magukat - elsőként III. Béla (1172-1196) pénzén található solymászattal kapcsolatba hozható ábrázolást. Egyik ezüst bracteátáján lovon vágató király látható, jobb karján ragadozó madárral (ÉH-121), Huszár szerint sólyommal. Megállapítása valószínű, ugyanis a királyi vadászmadarak általában sólymok voltak. A bracteátákra jellemző, hogy egyoldalúak, így az érme másik oldalán az ábra negatívban jelenik meg. A pénz érdekessége - mint azt Huszár állítja -, hogy megelőzi korának hasonló külföldi érmeit, így kizárható a külföldi érme utánzása, tehát eredeti érméről van szó (1. kép). Korhűnek tekinthető a solymászó király ábrázolása, ugyanis a keleti lovas népeknél, így a magyaroknál is a sólymot a jobb kézen hordozták, míg bal kézzel a lovat irányították.

2.

II. András (1205-1235) pénzerméin ragadozó madár ábrázolással és solymászábrázolással is lehet találkozni. Egyik denárján ragadozó madár látható (ÉH-150) és gyakorlatilag ugyanez a madár látható a kisebb méretű, bronzból készült obulusán (ÉH-151) is. Ezüst denárján (ÉH-154) és bronz obulusán (C1-308) is a trónuson ülő király látható, jobb karján ragadozó madárral, valószínűleg sólyommal (2. kép). Másik ezüst denárján két ragadozó madár néz szembe egymással (H-281).

IV. Béla (1235-1270) pénzerméin gyakran előfordulnak ragadozó madár ábrázolások és solymász jelenetek is. Egyik denárján (ÉH-235) kitárt szárnyú ragadozó madár látható, mely Zolnay szerint sas. Az állítás solymászati szempontból vitatható, ugyanis az Árpád-házi királyaink címermadara a turul - sólyom - volt, továbbá a legkedveltebb vadászmadarak is a sólymok voltak. Ezüst obulusa (ÉH-236) hasonló ragadozó madarat ábrázol (kép: 3). Nála is megjelenik a király, mint solymász, vágtazó lovon, jobb karján a sólyommal (ÉH-239) (4. kép).

Uralkodása alatt jelennek meg pénzein először a solymász-vadász jelenetek. Egyik denárján nyulat fogó ragadozó madár látható (ÉH-241). A madár Huszár szerint sólyom, Zolnay szerint sas. A madár méreteit és a kor szokásait tekintve valószínűbb a sólyom, bár a madár csőre valóban sasra emlékeztet (5. kép). Ehhez nagyon hasonló az obulusa (ÉH-242), amely ugyan kisebb méretű, de ugyanolyan solymász-jelenet van rajta. Megjegyzendő, hogy három pénzermén (CNH-260, 261, 262) is megtalálható ugyanaz a nyulat fogó vadászmadár. A nálam lévő pénzerméken a katalógus számok növekedésével elnagyoltabbá vált a kidolgozásuk (6. kép). Két további denárján (ÉH-243, 244) és obulusán (ÉH-245) is ragadozó madár ábrázolás látható.

V. István (1270-1272) egyik ezüst denárján (ÉH-268) (kép: 7) és obulusán (ÉH-269) két szembe néző ragadozó madár képe látható, ezek Zolnay szerint sólymok.

IV. László (1272-1290) egyik denárja (ÉH-299) kitárt szárnyú ragadozó madarat ábrázol, egy másik denáron (ÉH-304) a trónuson ülő király bal karján sólyom áll. A Huszár-féle katalógus ebből a pénzerméből három veretet is megkülönböztet, melyeken a solymásként ábrázolt király ugyanaz, de az érem másik ol-

dalán a kép háromféle (címer, címer+csillagok+félhold, szárnyas griff). Más katalógus szerint még egy pénzérme létezik (ÉH-291, CNH-330), ahol az egyik oldalon három vár torony közül a két szélsőn (ragadozó) madarak láthatók, míg a másik oldalon egy kitárt szárnyú ragadozó madár. A korabeli írásokban előfordult, hogy sólyomfészkeléseket tartottak számon a várak falain, melyekből a várurak fiókákat ajándékoztak uralkodóknak, főuraknak, főpapoknak. A pénzérme rajza figyelemre méltó hasonlóságot mutat az előbbi történettel.

6.

III. András (1290-1301) pénzérméi közül az egyik denáron (ÉH-326) ragadozó madár található, kitárt szárnyal, szemből ábrázolva. Egy másik denáron (ÉH-341) oldalnézetben látható a madár.

Árpád-házi királyaink uralkodása 1301-el befejeződött. Ezt követően a magyar trónra idegen országokból, az Árpád-házi királyainkkal többé-kevésbé rokonságban lévő királyok kerültek.

Vencel (1301-1305) a cseh király fiaként 13 évesen került a magyar trónra. Ezüst denárján (ÉH-342, CNH-382) a lovon ülő király karddal van ábrázolva, míg a hátoldalon kitárt szárnyú ragadozó madár látható, valószínűleg sas.

7.

Ottó (1305-1307) bajor herceg, akinek nagyapja IV. Béla volt, egyik ezüst denárján (ÉH-348) két, szembe néző ragadozó madár található, melyek Zolnay szerint stilizált sólymok.

Károly Róbert (1307-1342) Anjou uralkodónk egyik ezüst denárján (ÉH-370) kitárt szárnyú ragadozó madár látható. Másik érméjének (ÉH-369) előlapján a király trónuson ül, míg a hátoldalon felirattal körbevéve kitárt szárnyú ragadozó madár van ábrázolva. A madár

rövid görbe csőre és a mellén lévő keresztsávózás öreg tollruhás vándorsólyomra emlékeztet. Hasonló az a pénzérme (ÉH-399), amelyiknek a hátoldalán szintén kitárt szárnyú ragadozó madár van, de körfelirat nélkül. Vannak ebből a korból olyan ezüst denárok is, pl. az 1339 - 42-es évjáratúak, melyek hátoldalán egyesek szerint strucc, mások szerint

sas látható. Véleményem szerint a madár hosszú nyakán lévő kis feje és egyenes, kissé tátott csőre nem emlékeztet sasra, inkább struccra.

Zsigmond (1387-1437) Csehországból származó királyunk arany forintjának (ÉH-445) és ezüst denárjainak (ÉH-448-449) címerpajzsában két stilizált ragadozó madár látható.

A lengyel Ulászló (1440-1444) aranyforintjának (ÉH-466) címerében egy kitárt szárnyú ragadozó madár található. Ezüst denárjának (ÉH-470) egyik oldalán a magyar címer, másik oldalán kitárt szárnyú ragadozó madár látható. Másik denárján (ÉH-475) (8. kép) hasonló ábra található ragadozó madárral és évszámmal: 1444, melyet Budán vertek. Két obulusának (ÉH-478-479) hátlapján kitárt szárnyú koronás ragadozó madár van. Valószínű, hogy a madarak sasok, emlékeztetve a király lengyel származására.

V. László (1440-1457) Habsburg-házi király által veretett aranyforint (ÉH-493) hátoldalán körben felirat van, a közepén ragadozó madár, mellén címerpajzzsal, feje felett koronával. Pénzei (ÉH-515, 519, 520) címerpajzsában is megtalálható a kitárt szárnyú ragadozó madár, más címermotívumok mellett. Denárján is megjelenik címer alkotórészként a stilizált ragadozó madár (ÉH-526). Valószínű, hogy itt már a Habsburgok sas szimbóluma került a pénzérmére.

Hunyadi Mátyás (1458-1490) pénzein nincsenek ragadozó madarak annak ellenére, hogy egyike volt a solymászatot leginkább kedvelő uralkodóinknak. Helyette a holló, a Hunyadiak címermadara található az összetett (ország alkotó) címerekben és a hátoldalon már megjelenik Szűz Mária a Kis Jézussal.

II. Ulászló (1490-1516) aranyforintjának (ÉH-584) címere közepén ismét megtalálható a kitárt szárnyú ragadozó madár a négy címer mellett. Az egyéb pénzérméin általában a király látható, hátoldalán Madonnával és a Kis Jézussal. Egy arany obuluson (ÉH-625A) és egy tallérvereten (ÉH-626-627), továbbá vastag veretű garason (ÉH-635), denárokon (ÉH-639-től, ÉH-646-ig) szintén megtalálható a négy részből álló címer, közepén ragadozó madárral. Hasonlók a ragadozó madár ábrázolások az obulusokon is (ÉH-648-tól, ÉH-652-ig).

II. Lajos (1516-1526) királyunkról ismert, hogy kedvelte a solymászatot, feleségével, Habsburg Máriával együtt. Pénzerméin azonban nem jelentek meg ilyen témájú ábrázolások. Mindössze - II. Ulászlónál már ismert - címereket tartalmazó pénzérme (pl. ÉH-672-681) közepén található meg a kitárt szárnyú ragadozó madár (9. kép), illetve vannak olyan pénzek is, ahol a középről a bal alsó címernegyedbe került át a madár (ÉH-682-683). A madár valószínűleg „Habsburg sas”.

I. Ferdinánd (1526-1564) Habsburg-házi uralkodó tallérjain szintén megjelenik a ragadozó madár, esetenként pajzson (ÉH-719), illetve úgy, hogy a madár mellén van az öt címerből álló pajzs (ÉH-718-tól, 722-ig, ill. 724-727-ig). Ez a madár is a Habsburg címerekből már ismert sas.

Miksa (1564-1576) tallérjain jelenik meg először a kétfejű sas (ÉH-757a-tól, 762a-ig), aminek már semmi köze sincs a valódi ragadozó madarakhoz és vonul végig a Habsburg-házi királyaink uralkodásán át, egészen IV. Károlyig (1917-1918), az utolsó magyar királyig.

A két világháború közötti időszak fémpénzein nem találhatóak ragadozó madarak. A második világháború után, 1977-ben jelent meg a Magyar Nemzeti Múzeumnak az a 200 Ft névértékű emlékpénze, amelynek hátoldalára egy stilizált („rakamazi”) turulábrázolás került (10. kép). 1993. június 21-én bocsátották ki a ma is forgalomban lévő 50 Ft-os pénzérmét, melynek hátoldalán természetesen megmintázott kerecsensólyom látható (11. kép).

Duhay Gábor
Fotók: Duhay Gábor

Irodalom

1. Huszár Lajos: Solyom-ábrázolások középkori pénzeinken. Aquilla, 1960/61. Madártani Intézet kiadványa Budapest.
2. Magyarország fizetőeszközei. Magyar Nemzeti Bank kiadványa.
3. Dr. Réthy László: Corpus Nummorum Hungariae. Magyar Egyetemes Éremtár. Magyar Tudományos Akadémia kiadása. Bp., 1899.
4. Dr. Unger Emil: Magyar Éremhatározó I-II-III kötet. Ajtósi Dürer Könyvkiadó. Budapest, 1997-2001.
5. Zolnay László: Vadászatok a régi Magyarországon. Natura. Budapest, 1971.

Fotó: M.A.

SOLYMÁSZFESZTIVÁL

III. NEMZETKÖZI SOLYMÁSZ FESZTIVÁL 2011.

Harmadszor rendezték meg 2011. december 10-18. között a Nemzetközi Solymász Fesztivált. A házigazda szerepét ezúttal az Egyesült Arab Emírségek vállalta, és az eseményre az Al Ain-ban található Dzsahili erőd parkjában került sor.

Az egyhetes rendezvényre szinte a világ minden tájáról érkeztek vendégek és solymászok. A fesztivált megelőzően, a hivatalos programok előtt, a meghívottak három napos szabadon választott programokon vehettek részt, amelyeket a vendéglátók főleg Dubaiba és Abu Dhabiba szerveztek. Ezzel egy időben lehetőség nyílt a sivatagi táborban megrendezett sólyomtréning bemutatókon, agár- és tevéversenyeken való részvételre is. A legszerencsésebbek pedig valódi hagyományos arab solymászatot vehettek részt: tevehátról nyúlra vadászva. Számunkra azt hiszem a modell repülőkkel tréningezett sólymok bámulatos teljesítménye nyújtott maradandó élményt.

*Bogyay Katalin, az UNESCO Közgyűlésének elnöke magyar solymászok -
Prágay István, Lóki György és Mónus Anita - társaságában*

A sivatagi táborban a fesztivál ideje alatt végig alapos ízelítőt kaptunk a hagyományos arab vendégszeretetből, és nem utolsósorban megkóstolhattuk az arab konyha egyik-másik „sivatagi” specialitását is. A fesztivál szerves részét képezte az IAF küldöttek naponta-

tárgyaló konferenciája. A fesztivál hivatalos megnyitójára az Al Ain-i Rotana Hotel halljában került sor, amelyet Mr. Mohammed Al Bowardi nyitott meg. Mr. Al Bowardi beszélt a solymászat és ragadozómadár védelem szerepéről, valamint méltatta a 2004-ben elhunyt elnök Sheik Zayed bin Sultan Al Nahyan által teremtett solymászati örökséget.

A megnyitót követően Bogyay Katalin nagykövet, az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete, az UNESCO Általános Közgyűlésének elnöke, Magyarország állandó UNESCO-képviselője beszélt a solymászat hagyományának az egész világot átfogó kulturális értékéről és védelmének fontosságáról.

A megnyitó után elfoglaltuk standjainkat. A hagyományhoz hűen ismét jurtában táborozott a magyar csapat, ahol vendégünk volt Bogyay Katalin, valamint Gyuris János Magyarország Abu Dhabiba akkreditált nagykövete.

A napi programok részét képezte a részt vevő nemzetek felvonulása hagyományos viseletükben, ahol Lőrentei Zoli és Vozár Jani közbenjárásával büszkén hordhattunk természetes kerecseneket öklünkön, a lengedező magyar zászló alatt, miközben Lóki Gyuri karikás ostorának pattogása hívta fel a figyelmet a magyar solymászok közeledtére. Az egy hétig tartó fesztivál december 17-én este fejeződött be egy utolsó, nagyszabású felvonulással, zászlóhajtással tisztelegve a helyi méltóságok és politikusok tribünje előtt.

A fesztivál ideje alatt sok, az emirátusokban dolgozó magyarral találkoztunk, de mégis az egyik legkellemesebb meglepetés akkor ért minket, mikor a szudáni Magyaráb törzs egyik tagjával és népes családjával volt szerencsénk megismerkedni.

Arab solymászok

Külön szeretnénk megköszönni Lőrentei Zolinak és Vozár Janinak, hogy lehetővé tették számunkra a sharjahi sólyompiac meglátogatását, valamint a világon talán egyedülálló Fujairah Falcon center megtekintését.

A fesztiválon a Magyar Solymász Egyesületet képviselte:

Tóth János és családja,

Csenkey Gábor és családja,

Lóki György,

Lőrentei Zoltán és családja,

Mónus Anita,

Prágay István,

Szappan László,

Vozár János

*Prágay István
Szappan László*

A BÉKE ÉS NYUGALOM OÁZISA

SIVATAGI KALANDOZÁSOK

Vakító napsütésbe és szinte érezhetően növekvő hőségbe ütközöm a szabadba kilépve. Így fogad 2011. december 1. reggele Dubai repülőterén. Néhány órája még a mínuszok röpködtek körülöttem, hóban- fagyban autóztam. Most pedig itt állok, karnyújtásnyira a forró sivatagtól!

Vozár Jani, régi solymászbarátom vár, aki az egyik közeli sólyomtenyésztő farmon dolgozik, ahol naponta tartanak bemutató show műsort is.

Az itteniek le sem tagadhatnák, hogy náluk szinte minden a solymászatról szól. Főleg a Nemzetközi Solymász Fesztivál előtti napokban. Már a repülőtér üvegfalain is kerecsenek köszöntöttek.

Magyarok a sivatagban

(Vozár János solymász és Nagy Judit állatorvos)

Az arab solymászat híre, már régen eljutott hozzám is. Elhatározásom, hogy ide jöjsek, hosszú ideje érlelődött, majd gyorsan döntöttem. Beszámolók, videó filmek a sivatagi solymászatokról, hubara-vadászatokról, a sólyompiacokról, a tenyésztekről. Ezeket egyszer látni kellene! - jutott eszembe többször is. Egyik ismerősöm, Dorogi Fruzsina egyetemi szakdolgozatát elolvasva pedig, amelyet az arab solymászatról írt, még kíváncsibbá tett! Ráadásul tudtam, hogy decemberben itt rendezik meg a következő Nemzetközi Solymász-

fesztivált. Még egy indok, egy támpont a döntéshez.

De hogyan kezdjek hozzá az előkészítéshez? Érdeklődni kezdtem. Véletlenek pedig nincsenek, tartja a mondás. Ezt igazolni látszik, hogy éppen akkortájt üzenetet kaptam Vozár Jancsitól: a szabadsága alatt eljön meglátogatni. Amikor megérkezett, már az esti sütögetés közben mindent meg is beszéltünk. Eldöntöttem: megyek Dubaiba! Mennyi időre is? Két hét kevés lehet, legyen inkább három! Az időpontot pedig úgy alakítottam, hogy ottlétem egy része a solymászfesztivál idejére essen.

A solymászaton kívül még más után is vágytam: a sivatagra! Kicsit bóklászni, ismerkedni vele. A nyári forróság számomra nem lenne kellemes, jobb lesz a téli időszak. Bár ennek hátránya és előnye egyben, hogy az engem érdeklő kígyók, skorpiók nem aktívak ilyenkor, de persze azért nem mind alszik téli álmod ilyenkor.

ARAB SOLYMÁSZAT MA

Talán nincs még egy olyan országa a Földnek, ahol ekkora lenne a solymászat és a sólymok kultusza. Már a repülőtéren falain sólymok, különféle solymászjelenetek képei fogadtak. Az itteni papírpénzeket kerecsenek díszítik, és még sorolhatnám a hasonló példákat.

Az első Dubaiban töltött este a Falcon Centert látogattuk meg, ami egy kisebb kastélyszerű épület. A falak óriási festményein madarak és vadászjelenetek. A középső csarnokban, körben végig üzlethelységek. A boltok tömve a solymászatához, a vadásztáborozásokhoz szükséges kellékekkel, felszerelésekkel. A magasállványokon élő, felsapkázott sólymok ülnek. Itt láttam először azokat a repülőmodelleket, amelyekkel Dubaiban a sólymokat tréningezik. Itt minden a solymászat körül forog! Felejthetetlen élmény volt számomra ez az esti látogatás.

Táborhely a sivatagban

Dubaiban a röpdék is légkondicionáltak. Alul padlószőnyeg, melyet rendszeresen cserélnék, mosnak. Minden röpdének 3 garnitúra szőnyege van. A fiatal madarak számára külön röpde, monumentális méretű és természetesen klimatizált. Csak ámulok-bámulok, hogy mi pénzt áldoznak a madarakra! Mutattak 50 ezer dollárért vásárolt sólymot! Az itteni arab solymászok bármit megvesznek, amire szüksége van a madaraknak! Az etetésükre takarmányfélék sora áll rendelkezésre: fűj-, egér-, patkány-, hörcsögtenyészetek,

külön volierekben pedig galambok és baromfik. Minden tiszta, higiénikus. A telepen kitűnően felszerelt orvosi rendelő a sólymoknak altatóval és műtővel.

Ám most jön a de. A nagytermetű, északi sólymokat kedvelik, csakhogy ezeknek a madaraknak ez az éghajlat nem megfelelő, és ezt még légkondicionálás sem pótolja számukra. Erről bővebben János tudna beszélni. Elszomorít, hogy nagyon sok madár pusztul el. Valahogy érthetetlen számomra ez a helyzet. A pénzt nem sajnálják, de a madarakat sem? Nem szeretik őket szívből, csak egy fogyóeszköz a számukra? Kevés tapasztalatom alapján nem ítélem meg a helyzetet, de ezek az első benyomásaim.

A III. NEMZETKÖZI SOLYMÁSZ FESZTIVÁL

Talán kevesen tudják, hogy itt az országban már nincs mire vadászni, így az Emírátsokból, így Dubaiból is, Pakisztánba járnak solymászni, főként 1-1 hónapos vadásztúrákra. Bár legnagyobb sajnálatomra ilyenén nem állt módomban részt venni, ebből a táborozásból azért némi ízelítőt adott a solymászfesztivál idejére felállított sivatagi tábor, a Desert Camp.

Dubaitól délre, a sivatagban, egy korábbi hubara visszavadító telepen állították fel. Lakósátrak, egy nagy étkező sátor, és természetesen a madarak számára is sátrak álltak rendelkezésre. A komfort érdekében ragyogóan tisztán tartott fürdő és WC konténerek egészítették ki a sátrakat.

Hűtött üdítők, ivóvíz, és más frissítők korlátlan mennyiségben a „nappali „ és egyben étkező sátorban álltak rendelkezésre. Külön élmény volt a helyi szokásoknak megfelelő étkezés. Az „étterem” szőnyeggel borított. Belépés csak cipő nélkül! Körben a sátor fala mentén ülő, hát, és könyöklő párnák. Személyzet szolgálta fel a teát, kávét, üdítőt. Az étkezéshez középen, még egy kör alakú szőnyeget terítettek le. Erre került az ételek kiadós választéka. Beduin szokás szerint evőeszköz nem használatos. A jobb kezünk hüvelyk, mutató és középső ujjá épp megfelel erre a célra. A kenyerük palacsinta vastagságú, alakú. Ebből kell letépni darabokat, majd vele lehet felcsippenteni a szószos ételleket. A főtt tojáson és a rántottán kívül más étel elnevezését nem tudom megnevezni, de minden ízlett! Jellegzetes teájuk - aromája miatt - nekem csak kis mennyiségben fogyasztva jött be.

Másutt, a városokban, utcai büfékben, éttermekben helyi ételeket fogyasztottam. Ott is jól főztek, szeretik a csípőset, erőset.

REGGELI TRÉNING

Sivatagi vándor

A Desert Camp mellett pirkadatkor halk motor zúgására figyeltem fel. Hoppá! Repülőgépes sólyomtréning! A kis gép méteres hosszúságú lehet. Az terepjáróból szárnyak nélkül kerül elő. A szerelő összeállítja, feltankolja, és a start helyre viszi. A gép után kötve egy 20 m-es zsinór, a végére egy frissen leölt galamb van erősítve a sólyom számára. A motorba felül kevés indítót spriccel, majd következik a motor próbája, felpörgetése. A gépet, a távirányítót, már egy bokáig fehér ruhás Arab veszi át és kezeli. Indítja a repülőt.

Felszállás után egy másik segéd engedi a sólymot. Látványos és kiváló tréning a madarak számára. Irány és sebesség változtatásával, a cselező préda mozgását imitálva, a sólymot folyamatos gyors repülésre ösztönzi. Nagy előnye, hogy a repülőt irányítva, a madár mindig látótávolságon belül, a közelünkben marad. A megfelelő pillanatban, a sólymász a távkioldó segítségével, elengedi a galambot. A sólyom a zsákmányát megragadva leereszkedik. A zsinór végén kis ejtőernyő biztosítja annak feszességét, meggátolva, hogy a madárra csavarodjon.

Mások ballonos tréninggel szoktatják madaraikat a magasba emelkedéshez. A tollbuzást leginkább botra kötött bábúval végzik.

A napfelkelte után gyorsan melegedett a levegő és a tréningek aznapra véget is értek. Ami engem érdekelt megnéztem. A továbbiakban nem volt kedvem a társadalmi élethez, inkább vonzott a magányos túra a sivatagban. Palackozott vízzel felpakolva, néhány napra elmentem barangolni.

Visszatértemkor a solymász tábor még zsúfoltabb lett. A tábor is „modernizálódott”: bezárt az arab étkezősátor, helyette svédasztal nyílt - evőeszközökkel. No meg a sok ember. A fesztiválra érkező vendégek a város szállodáiban laktak, és külön busszal közlekedtek a hotel és a tábor között. Örömmel találkoztam néhány régen látott ismerőssel, így mindekelőtt a német Vogt házaspárral. Az ő és Uli Voell közös tenyészetéből származik tojó szirti sasom, Vera. A mama sas már 35 éves és jó egészségnek örvend.

Délután agárverseny szerepelt a programon. Az őshonos Salukik versenyét megnéztem, majd indultam vissza a sivatagba. Másnap autóstoppal elmentem Al Alainba a fesztivált megnézni. Busszal is mehettem volna, de minnek, ez érdekesebb volt. Délután érkeztem meg, majd reggel megnéztem a pavilonokat és az Erődöt. Ez utóbbi nagyon tetszett. A sok ember miatt a déli nap már az úton talált. A sivatagban eltöltött röpké kis idő után már nehezen viseltem a város nyüzsgését.

SIVATAGI RAGADOZÓ MADÁR BEMUTATÓ

Sólyomboltban

A sólyomtenyésztő farm részeként, Lörentei Zoli saját madár parkját és show műsorát is bemutatja: baglyok, vércsék, sólymok, sasok, keselyűk szerepelnek a programban. Látványos, közvetlen hangvételű, és a közönség bevonásával zajlik. Az amerikai tarka vércsék a gyerekek fejére szállnak, a baglyok a kesztyűs karokra. A harrisek plüss nyúl bábura támadnak, amelyet a gyermek közönség tagjai közül választott büszke és bátor jelentkező húz maga után. A fehérfejű rétisas a halász technikáját mutatja be egy kis medencé-

nél, majd a program a madarak kézre adásával ér véget. Sajnálattal tapasztaltam, hogy a helybélieket a show kevésbé érdekli.

AZ EMIRÁTUSOK

Megszokhattuk, hogy a városok szélét kertes házak, villák övezik. Itt is így van ez, csak kicsit másképp. A kertes házak voltaképpen hatalmas farmok, a villák pedig kastély méretűek. Mindegyik sokhektáros területen fekszik, magas fallal bekerítve. A fal nem annyira a biztonság miatt kell, mint inkább azért, hogy a kíváncsi tekintetek elől elrejtse a kertben

időző nőket és gyerekeket. Amikor a tulajdonos családotól megy ki a farmra, elküldik az ott dolgozókat, és csak a saját otthoni személyzete lehet jelen. A Dubai környéki farm negyed hatalmas területen fekszik, nincsenek utcanevek, házszámok.

Élvezettel figyelem a számomra még idegen környezetet. Rövid autózás után megállunk egy kőfallal övezett vaskapu előtt. Behajtunk a lassan nyíló kapun egy gyönyörű parkba. Kis tó, flamingók, récék, pávák. Zöld pázsit között pálmákkal szegélyezett gyalogutak vezetnek a házakhoz, röpdékhez. Hátul datolyaliget ad otthont antilopoknak.

A tenyésztés vezetője, Lörentei Zoltán régi ismerősöm, itt él családjával. Már korábban megismerkedtem feleségével. A telep volt a törzshelyem, innen indultam kalandozni.

Majd két hetet, magányos vándorlással töltöttem, de azért bekukkantottam a civilizáció csodáit is megnézni.

A VILÁG LEGNAGYOBB PLÁZÁJA

Itt félttem, hogy eltévedek. Két szépet láttam. Az első, egy óriási tengeri akvárium. Lehetett vagy két emelet magas, a hossza 30-40 m. Akinek kedve van és nem fél a cápáktól, búvárkodhat is benne. Ez bent volt a pláza épületében. Az „udvarán” jókora mesterséges tó. A 820 m magas, legnagyobb épület szomszédságában. A tó látványossága a fél óránként bemutatott szökőkút. Na, ezt az elnevezést én inkább nem használom. A látvány, ami fogadott, döbbenetesen gyönyörű „vízi balett”! Megszámlálhatatlan vízszugár tört fel a tóból, és ezek hajladoztak, forogtak, táncoltak, balettoztak fényjáték kíséretében. Hozzá illő, romantikus dal kísérte a játékot. Hirtelen csend állt be. De csak egy pillanatra. Tűzijáték? Nem. A fellőtt víz nyalábok ropogtak, dübörögtek, szikráztak. Felejthetetlen.

Autózás a dubai éjszakai csúcsforgalomban.

Indul a saluki verseny

Meglátogattam a Wild Life Centert. Kutató központ és egy látogatható része állatkerthez hasonlít. Csak itt az emberek vannak bezárva. Üvegfalú folyosók, üvegfalú presszó. Kint az állat, bent az ember.

Eljutottam egy állatkereskedő farmra is, egy magyar állatorvosnő, Judit munkahelyére. (Vozár Janival ők kalauzoltak Dubaiban és segítettek az eligazodásban.) A hullámos papagájtól a zsiráfing szinte mindent kapni. Emellett jártam egy kisállat-kereskedő „plázában”, és láttam a híres Falcon Centert. Megnéztem egy igazi teve telepet 3000 állattal. Tejtermelésre álltak be. Egy sejk építette, mert szereti a tevet. Az üvegfalal elválasztott szobájából nézi a fejét. Ittam is palackozott tevet.

A lehetőségekhez képest minél több helyi ételt, gyümölcskoktélt igyekeztem megkóstolni.

Az alkohol fogyasztása tilos! Kivéve a szállodákat, de ittasan nem lehet távozni. Elvileg. Aki akar, mindent olcsón beszerezhet. A város szélén azért még állnak a vegyes boltok. Megmártóztam a tengerben is.

Igazi sivatagi erődben sétáltam. (A Rejtő-film forgatása előtt megnézheték volna!)
A benzin átszámítva kb. 50 Ft/l.

AZ ARAB EMBEREK

Vad Beduinok kivont karddal vágatnak a sivatagban és lerohanják az utazókat. Hát ilyen nem volt. Helyette terepjárók, homokfutók, quadok, de kardok és dühös arabok nem. Kedves, mosolygós, segítőkész emberek. Ilyenek ma a beduinok, az őslakók az Egyesült Arab Emírátságokban.

Éjszakai kvadosok

Ott tartózkodásom alatt végig a szabadság, a nyugalom, a biztonság érzete töltött el. Nem tolakodóak, nem erőszakosak. Szeretnek kijárni a sivatagba. Az utak közelében gyakori látvány a sátor, a tűz. Kedvenc időtöltésük, a homokon rodeózni járműveikkel, főleg éjszaka. Talán a hőség miatt. Soha nem jöttek oda a táborhelyemhez közködni. Illetlenség más magánéletébe beleavatkozni. Ha már állt a sátram, és néhanem egy beduin jött arra, meg sem állt, csak mosolyogva köszönt.

Egy este, a sivatagi túráim után, az országút mellett vártam Jani barátomra. Oda jött hozzám két srác. Nem értettem nyelvüket, de érezni lehetett a segítőkész szándékot. Angolul valahogy elgagyogom, hogy a barátomat várom, és minden OK. Erre egyikük felajánlja a quadját, próbáljam ki.

Más. Három napos vándorlás után Janival a „megbeszéltem”, útszakaszon, valahol a sivatagban volt a találkozásunk. Itt álltam a hátizsákom mellett a forróságban. Elhalad mellet-

tem egy autó. Majd fékez, visszatolat. Nincs valami baj, elvigen? Röviden. Ha úgy látják, hogy valaki segítségre szorul, akkor segítenek, de a magánéletbe nem avatkoznak bele. Az, hogy én vándorolok, táborozok, az az én magánügyem, ahhoz senkinek semmi köze. Oda megyek, ahová akarok. Mi a szabadság, ha nem ez? Az hogy a közbiztonság ilyen jó, szerintem nem a törvényeken, hanem az embereken múlik. Ausztriában is jó a közbiztonság, nyugodtan túrázok, az autóm napokra otthagyhatom az erdőszélén. Táborozni viszont általában tilos.

A közbiztonságról jutnak eszembe a régi szibériai élmények. Amikor géppisztolyosok fognak körbe a városban, majd udvariasan kikísérnek egy elhagyatott reptérre... Más alkalommal a társam útlevelét jó pénzért „megtalálta” a helyi maffia.

Itt, a Dubai melletti sivatagban nyugodtan hajthattam álomra a fejem.

Az egész országon meglátszik a gazdagság. Fények. Az autópályákat kivilágítják. A fontosabb útvonalak hét (!) sávusak. Datolyapálmák az elválasztó sávon. Kétoldalt is minden zöld. A leajtóknál valóságos parkok vannak. Ezeken túl, mindenütt homok. Hogyan? Egyszerűen. Öntözéssel. Minden pálma tövében kis csövön csordogál a víz.

A buszmegállók is légkondicionáltak. A nyári hőséget másképp nem lehetne elviselni.

Minden hatalmas, tágas. Nincs zsúfoltság, nincsenek szűk utcák.

Városnézésre itt nem érdemes gyalog elindulni. Dubaiban épültek a világ legnagyobb épületei, plázái. Ez nem az én világom, de egyszer meg kellett nézni. Judit és János elvittek egy kis esti városnézésre. A plázában nevetve mondtam nekik, fogják a kezem, el ne veszítse, mert én innen két hétig nem találok ki. A sivatagban nem tévedtem el, de itt...

A forró égővi éghajlaton jellemző az éjszakai élet. No, nem a mulatókra gondolok. Késő este még bárhová lehet menni vásárolni. Volt olyan eset, hogy éjjel telefonált a vevő, hogy meg akarja nézni a fiatal sólymokat.

VÁSÁRLÁSI SZOKÁSOK

Oszkár Dubaiban

Nézi a fiatal sólymokat. Az egyik különösen megtetszik neki. Megkapja ajándékba, pedig nem két fillér. Erre ő, megveszi az összes többi.

Láttam olyan sólymot, aminek az ára 50 ezer dollár!

Kis üzletek, vegyes boltok, büfék. Megáll az autós, dudál. Szalad ki a segéd és felveszi a rendelést, majd hozza az árut. A sofőr a kocsijában ülve fizet.

Meglátogattunk egy nagy állatkereskedést, áruházat. Hosszú épület, középen a közlekedő út, kis parkkal. Kétoldalt az

üzletek. Kicsi helység, tele állatokkal, magasállványon ülő sólymokkal, felszerelésekkel. A

boltos mosolyog, székeket hozat, mit kérünk inni? Tea, kávé, üdítő? A segéd már szalad is. Beszélgetés, mit akarunk venni. Egy helyben vadon fogott kerecsen sólymot a kezemre ültet. Hoznám is magammal, csak hát...

Vásárlás, fizetés. Az alkudozás mondhatni kötelező.

Taxinál is. A sofőr megmondja, mennyit kér, az utas meg, hogy ő mennyit fizet és az a vége.

ÁRNYAK

Mint másutt, itt is vannak.

A sólymász az életük fontos része. Ennek ellenére a madarakat mintha nem szeretnék tiszta szívből, csak magát a sólymászatot. A sólyom inkább csak eszköz. Státusz szimbólum?

A szemét. A városok néhány 10 km-es körzetébe kijárnak rodeózni, táborozni. Minden szemetet otthagynak. Pedig másrésről a tisztaság a jellemző. Nem csak a plázákban. A Desert Camp-ben a mosdók, ragyogtak a tisztaságtól. Pedig itt mindentől távol egy ideiglenes tábort építettek fel.

Nehéz szavakba öltönnem. Nem akartam visszajönni Európába. Az itt érzett béke, nyugalom nagyon magával ragadt.

Sági Oszkár

A SOLYMÁSZAT
TÖRTÉNETE

AZ ARAB SOLYMÁSZAT TÖRTÉNETE³

ELŐZMÉNYEK: MEZOPOTÁMIA ÉS KIS-ÁZSIA SOLYMÁSZATA

Mezopotámia és Kis-Ázsia solymászata jóformán egyidős a térség civilizációival: arab források említik, hogy időszámításunk előtt 3500 évvel Mezopotámiában, a mai Irak területén már széles körben gyakorolták. Az ókori Gilgames eposz is arról tudósít, hogy az i.e. 2700 körül élt sumér király uralkodása idején solymásztak. A babiloniak pedig már külön divánt, azaz hivatalt is felállítottak a sólymokkal kapcsolatos ügyek intézésére.

Az iszlám előtti korok arab solymászata a nomád beduinok életmódjában gyökerezett: felfigyeltek a ragadozókra és zsákmányaikra, majd pedig minden ősszel befogták a költöző madarak nyomában érkező kerecsen, vándor és Feldegg sólymokat. Megszelídítették és betanították őket a számukra fontos sivatagi nyúl, a galléros túzok és az ugartyúk elejtésére, így egészítve ki szűkös téli ételmüket. A beduinok tavasszal, miután a sólymok megtették a magukét, szabadon engedték madaraikat. Vagyis mai szemmel nézve a beduinok a fenntartható fejlődés előfutárai voltak, hiszen csak olyan mértékben, és csak annyi időre vették igénybe a természet erőforrásait, a vadászmadarokat, amíg erre tényleg szükségük volt. Így, miután a sólymok megtették kötelességüket, újra a természet körforgásának részévé váltak.

AZ ARAB SOLYMÁSZAT EREDETMONDÁJA

Az arab hagyomány úgy tartja, hogy az iszlám előtti úgynevezett pogány korszak egyik arab főembere, Al Harit bin Muawijja volt az első, aki sólyommal vadászott. A legenda szerint gyakran figyelte, ahogy egy madarász hálójával kisebb madarokat igyekezett fogott be.

³ Készült a szerző - Dorogi Fruzsina Laura - az ELTE BTK Arab Tanszékén 'Az arab solymászat' címmel 2011-ben megvédett szakdolgozata alapján.

Egy alkalommal, amikor az illető megint ezen ügyködött, hirtelen feltűnt egy sólyom, amely rátámadt a háló felé tartó kisebb madárra. Ebből kisebb kavarodás támadt, ami azzal végződött, hogy mindkét madár a háló fogja lett. Al Harit tágra nyílt szemmel nézte a történeteket, majd a madarásztól megvette a hálóba keveredett sólymot. Hazavitte, majd szelídítgette, hordozgatta. Egy alkalommal, amint kezén a sólyommal sétált, az észrevett egy galambot: elrúgta magát gazdája kezéről, és megfogta a galambot. Al Haritnak nagyon megtetszett a mutatvány, és tovább tanítgatta madarát, amely egyre ügyesebben és magabiztosabban zsákmányolt. Az újfajta vadászatnak hamar híre ment a szomszédságban, de még távolabbra is. Szép lassan egyre többen kezdtek sólymokkal foglalkozni. Így vált a sivatagi élet elválaszthatatlan részévé a solymászat.

SOLYMÁSZAT AZ ISZLÁM FELVÉTELE UTÁN

Az iszlám megszületése után perzsa, bizánci, és türk hatásra az arab solymászat helyzete és szerepe fokozatosan átalakult. Akkoriban ugyanis e népeknél a solymászat már kifejezetten fejedelmi vadászatnak számított, a rangot, a hatalmat és a gazdagságot jelképezte. Így a solymászat lassan-lassan beköltözött a kalifák és szultánok, a nemesek és jómódúak udvarába, hogy évszázadokon át – a legfőbb uralkodók egyik fő kedvteléseként – ott is maradjon, és korábban nem tapasztalt fejlődésnek induljon.

A solymászat gyakorlására és továbbélésére döntő fontossággal hatott, hogy az iszlám vallás szent könyve, a Korán is engedélyezte az igazhitűek számára az idomított ragadozók zsákmányának elfogyasztását – így közvetve a solymászat gyakorlását is. Minderről a Korán 5. - Asztal (Medinai kinyilatkoztatás) - szúra 4. Verse utal:

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ ۖ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ
 الْجَوَارِحِ مُكَلَّبِينَ يُعَامُونَ ۖ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ
 وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ ۖ وَأَنْقُوا لِلَّهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤﴾

„Kérdeznek (Ó Muhammad), mi engedett meg nekik, mondd: Megengedettek nektek a jók. S mit betanítottatok a ragadozókból, mint a vadászkuttyát, hát tanítsátok meg nekik, mire tanított titeket Allah, s egyetek abból, mit elfognak számotokra és említsétek meg azon Allah nevét. Féljétek Allahot! Íme! Allah a gyors Számvető.”⁴

⁴ Dr. Mihályfy Balázs fordítása

AZ ARAB SOLYMÁSZAT FELVIRÁGZÁSA – AZ OMAJJÁD KORSZAK

A történehez tartozik, hogy kezdetben a muszlim nemesek a lovaglás élvezete miatt vettek kezükre ragadozó madarat, mivel egy-egy röpítés – még nem a vadászat! – kitűnő alkalmat teremtett a szélesebb vágtaikhoz. Csak később került előtérbe és nyert önálló létjogosultságot maga a solymászat – a vadászat látványának és izgalmának köszönhetően.

A próféta halálát (i.sz.632.) követő időszak jeles solymászaként tartják számon Jazid bin Muawija damaszkuszi kalifát, aki 680-ban került hatalomra. Arról nevezetes, hogy alig három éves uralkodása alatt építtetett egy kizárólag solymászati célokat szolgáló épületet, a damaszkuszi solymászházat, mert annyira fontosnak tartotta a vadászatot, a madarak elhelyezését és a velük való törődést. Ezt az építményt azután számos, őt követő damaszkuszi uralkodó is használta. Azt is feljegyezték róla, hogy rajongott a zenéért, a szép ragadozó madarakért, a vadászakutyákért és a gepárdokért. (Ekkoriban ugyanis a kalifák gepárdokat is tartottak, hogy velük is vadásszanak.)

Nem sokkal később önálló hivatalt, „solymász divánt” kapott a solymászat Hisám bin 'Abd al-Malik kalifának köszönhetően. Ez a diván kizárólag a solymászat ügyeivel, mindennapos teendőivel, így a madarak beszerzésével és ételmezésével, betanításával és gondozásával, a vadászatok előkészítésével foglalkozott. A madarak és alkalmazottak száma, a solymászat méretei elérték azt a nagyságot, amikor háttér napi működtetéséhez önálló szervezet szükségeltetett.

AZ ABBÁSZIDA KOR SOLYMÁSZATA

Az abbászida kalifák dinasztiája idején az arab solymászat tovább erősödött és gazdagodott, mivel egyre magasabb szinten művelték az idomítást és a vadászatot.

Az igazi, ugrásszerű fejlődés a máig leghíresebb és legismertebb bagdadi kalifa, a legendától övezett Harún ar-Rasid személyéhez fűződik, aki tudós és költő, de kitűnő vadász is volt egy személyben. 785-ben kezdődött uralkodása hozta el a bagdadi abbászida kalifátus fénykorát. A rendkívüli tehetséggel megáldott, olvasott és kiművelt, a művészeteket és a tudományokat pártoló uralkodó számos kedvtelése mellett hódolt a solymászatnak is, és a krónikák szerint ebben is kiemelkedett kalifatársai sorából. Azt a nézetet vallotta, hogy a solymász számára saját képességeinek a fejlesztése az elsődleges, amely a művészi színvonal, vagyis a tökéletes és harmonikus solymászat elérését célozta. Uralkodása idején vált a solymászat az arab diplomáciai eszköztár részévé: a krónikák feljegyezték ugyanis, hogy ajándék sólymokat kapott és küldött más uralkodóknak.

Harún ar-Rasid fia és örököse al-Muhtaszim kalifa a IX. század első felétől még magasabbra emelte a solymászat renoméját és parancsára az udvari költségvetésben egy elkülönített keretet /mai szakkifejezéssel önálló költségvetési sort/ hoztak létre az udvari solymászat fenntartására és működtetésére. Ezzel a solymászat beépült az állami tevékenységek sorába! A kalifátus napi költségeinek állítólag egy százalékát fordították a vadászmadarakra! Ebben természetesen benne foglaltatott a solymászok és a kisegítő személyzet bére, a madarak táplálásának költsége.

Ekkoriban a kalifák udvarában egyre divatosabbá vált az idomított vadállatokkal folytatott vadászat, ami óriási pénzüsszegeket emésztett fel. Külön gondozókat fizettek például, akik a gepárdokat, a ragadozó madarakat, a kutyákat gondozták. Egy-egy vadászat alkalmával pedig számos más „szakember” is közreműködött: például a nyomkeresők, akik ismerték a zsákmányállatok csapásait, követésük és felkutatásuk fortélyait.

AZ ARAB SOLYMÁSZAT TÉRHÓDÍTÁSA

Az arab birodalom hódításaival párhuzamosan a solymászat az Arab-félszigetről a Maghreb térsége, vagyis Afrika északi, Földközi-tengeri partvidéke, majd a mai Spanyolország területe felé terjedt tovább. Eközben helyi jellegzetességekkel gyarapodott: Tunéziában például a költöző énekes madarakra, főként fürjekre vadásztak, így az őket követő karvalyokat fogták be az őszi madárvonulás idején. A karvalyok befogásának „titkos” helyszíneit olyan nagy becsben tartották, hogy szinte apáról fiúra öröklődtek.

A karvalyt rögtön idomítani kezdték: rövid, bőrből készített béklyót helyeztek a lábaira, ahogy a sólymok esetében is, amellyel a solymász az öklén ülő madarat tartja. Ehhez a béklyóhoz csatlakozott a bőrből készített póráz, amellyel a madarat az ülőkéjéhez kötik le. A béklyóhoz kötötték az idomítás elején szükséges, akár 20 méteres röpítő zsinórt.

A felbéklyózott madarat behordták, vagyis jószerivel mindenhova magukkal vitték, hogy szokja az ember közelségét.

A világ számos térségébe arab közvetítéssel jutott el a solymászat, mindenekelőtt az iszlám országokba. Az arab solymászat tradíciói és módszerei, valamint az arab szakirodalom jelentős befolyást gyakorolt a solymászat egészének fejlődésére.

A hagyomány szerint arab hatásra terjedt el a sapka használata, a sapkázás módszere, de ugyanígy a tollbábué, a bábuzásé is. Az európai lovagok a keresztes hadjáratok során tanulták el ellenfeleiktől sapkázás és bábuzás fortélyait.

A SOLYMÁSZAT JELENTŐSÉGE ÉS HATÁSA

Egy arab babona szerint, aki vadászmadarat lát, az nagy vagyonhoz fog jutni! Egy másik pedig arról szól, hogy az áldott állapotban lévő asszony, ha vadászkutyát, párducot vagy sólymot lát, bátor gyermeket hoz a világra. Egy harmadik szerint pedig, ha a várandós nő sólymot lát, az nagy szerencsét jelent, mert fiúgyermeknek ad majd életet!

A solymászat népszerű szórakozássá válásában látványossága mellett szerepet játszott az is, hogy a ragadozó madárral történő vadászat során a kiszemelt prédának lehetősége és esélye van arra, hogy megküzdjön támadójával, hogy saját ügyességét kihasználva elmeneküljön előle. Ami gyakorta meg is történik! Ezáltal a solymászat a természetben is meglévő esélyegyenlőséget kínálja.

E népszerűségben kétségtelenül fontos szerepet játszott az is, hogy a sólymok, a sasok - más ragadozó állatokhoz hasonlóan - a társadalmi fejlődés kezdeteitől lenyűgözték az embert: a pompa, a hatalom, az erő, a győzelem és az uralkodás jelképeivé váltak. A középkorban már a diplomáciában is szerepet játszottak, mivel az uralkodók gyakorta sólymokkal, főleg a drága, fehér színű és nagytestű északi vadász sólymok ajándékozásával fejezték ki tiszteletüket, vagy éppen hódoltak meg a másik előtt.

Sajátos szerepre tett szert a solymászat az európai uralkodók arabok elleni szentföldi keresztes hadjáratai idején: a szembenálló felek nem egyszer éppen sólymaik miatt függesztették fel a csatározást, és küldték el egymáshoz követeket. Vagyis a solymászat egy olyan szimbolikus köteléket, összetartó rendszert alakított ki, amelyen keresztül a szembenálló felek gyors úton megértették egymást.

Jól példázza ezt a Szentföldön 1190 és 1192 között harcolt Oroszlánszívű Richárd (I. Richard angol király) esete, aki követet küldött az őt ostrom alatt tartó Szaladin egyiptomi szultánnak, hogy élelmet szerezzen éhező sólymainak. Szaladin azonnal kosarakkal küldte a baromfit, de kikötötte: kizárólag a sólymok táplálására!

Egy másik alkalommal, 1190-ben, Akkó várának ostrománál Fülöp francia király egyik kedvenc vadász sólyma elszakította pórázát és a várfalat átrepülve az ellenségénél szállt le. Fülöp megrettent, és azonnal küldöttet menesztett a városba, hogy visszakövetelje madarát. Ezt azonban ebben a formában nem teljesítették. Ám amikor díszes kísérettel, trombitászó és zászlók kíséretében küldte el újra követét a várba Szaladinhoz, ráadásul még ezer aranykoronát is felajánlott az elszökött madárért cserébe, sikerült visszacapnia sólymát.

AZ ARAB SZAKIRODALOM

A solymászatban az arab nyelvterületen felhalmozódott vadászati tapasztalat és tudás, valamint a külföldi - perzsa és bizánci - szakirodalom megismerése, együttesen eredményezte, hogy a kalifák és szultánok udvarában megszülessenek az első solymászati értekezések. Az arab nyelvű szakirodalom nem csupán a madarak idomításával és tartásával, a vadászatokkal foglalkozott, de tudományos igényű munkák láttak napvilágot a ragadozó madarak különféle betegségeiről és azok kezeléséről, gyógyításáról is.

A legelső solymászati szerzők egyike volt a kor egyik nagy tudósa, al-Maszúdi, aki elősorban történészként és földrajztudósként alkotott maradandót a IX. században. Rengeteget utazott tengeren és szárazföldön egyaránt, és igen távoli vidékekre, például a Kaukázuson túlra is eljutott. Élményeit, megfigyeléseit később papírra vetette. Történelmi és földrajzi munkái mellett foglalkozott a solymászattal és a madarak befogásával, noha ő maga sohasem solymászott. Tőle tudjuk viszont, hogy már akkoriban is az északi fehér vadászsolymot (*Falco rusticolus*) tartották a legtöbbször a solymászok.

A 869-ben jelent meg „Az állatok könyve”, amely minden idők arab nyelvű irodalmának egyik legkiemelkedőbbnek tartott kötete. A kor neves szerzője, al-Dzsahiz könyvében számos más téma mellett a solymászatról szólva leírta, hogy míg az arabok sólymokkal vadásznak, addig a perzsák, törökök és indiaiak inkább héjával.

Vadászati témájú értekezés fűződik a költő és csillagász Kusadzsím nevéhez is. Írása valószínűleg 961 és 971 között látott napvilágot Cserkészés és csapdázás címmel, és a későbbi arab szakirodalomban az egyik leggyakrabban említett forrássá vált.

Az arab solymászati szakirodalomban a sort a *Kitab al-Bayzara* - A solymászat könyve - című értekezés folytatta, amelynek szerzője ismeretlen. Annyi tudható csupán, hogy al-Aziz fátimida kalifa uralkodás idején, becslések szerint 975 és 996 között íródott.

A IX. századtól az abbászida kalifátus összeomlásáig, azaz Bagdad 1258-as mongol elfoglalásáig megközelítőleg 30 különféle solymászati könyvet vagy értekezést írtak arab

nyelven. Ezután az oszmán és mogul uralom alatt az arab solymászat hanyatlásnak indult, és csak szórványosan élt tovább az arab félszigeten.

AZ ARAB SOLYMÁSZATI SZAKIRODALOM HATÁSA

Kétségtelen tényként könyvelhetjük el, hogy az arab solymász tudomány ösztönözte az európai solymászati szakirodalom megszületését is.

II. Frigyes német-római császár a keresztes hadjáratok során ismerkedett meg a solymászattal. Olyannyira megtetszett neki e vadászati mód, hogy magával hozott Európába egy arab nyelvű értekezést, a latinos formában Moamin néven emlegetett szerző solymászati kézikönyvét. Ezt udvari tudósával, Antiochiai Teodorral lefordíttatta latinra és „De Scientia Venandi per Aves” (A madarakkal való vadászat tudománya) címen vált Európában az első - latin nyelvű - solymászatról szóló könyvvé.

II. Frigyes udvarába invitálta Szaladin egyik rokonának solymászát, a perzsa származású al-Farizit, aki el is utazott Szicíliaba, hogy segítse elmélyíteni a császár solymászati tudását. Segítségével Frigyes kiváló solymásszá képezte magát. Olyannyira, hogy később maga is könyvet írt a solymászatról „De Arte Venandi cum Avibus” (A madarakkal való vadászat művészete) címmel, amely máig az európai solymászati szakirodalom alapműve. Ebben már saját tapasztalatait és kora európai solymászati tudását is megörökítette. (Korszakalkotó művét fiának, Manfrédnak, a későbbi szicíliai uralkodónak ajánlotta. A kódex eredetiben nem maradt fenn ugyan, de Manfréd királynak köszönhetően több, kiegészített másolatát is őrzik Európában. A legértékesebb és egyben a legszebbnek tartott kötet a Vatikán könyvtárában található.)

A MAI ARAB SOLYMÁSZAT

A solymászat egyik sajátosságosan mai arab vonása, hogy amikor a sivatagban galléros tűzokra (hubara), vagy ugartyúkra (kurwan) vadásznak, gyakran használnak tapasztalt, öreg és ravasz úgynevezett „megfigyelő”, pontosabban felderítő kerecsensólymot. Az ilyen madár a fiatalabbakkal ellentétben még a legkiválóbban rejtőzködő zsákmánymadarakat is szinte azonnal észreveszi: a sapka levétele után a solymász ökléről végigpásztázza, fejét le és felfelé mozdítva felderíti a horizontot.

Amikor pedig tollazatát összehúzza, és mereven néz egy irányba, akkor már tudni lehet, hogy megvan a célpont! Ekkor indítják a fiatalabb sólymot, hogy megfogja a zsákmányt.

A solymászat egy olyan, máig ható és élő hagyománnyá vált az arabság körében, amely elválaszthatatlanul összenőtt identitásukkal, az arab kultúrával, az úgynevezett arab lélekkel. Napjainkban, a sivatagtól már elszakadt arabság számára a természethez való kötődést, a beduin gyökerek és hagyományok ápolását jelenti.

A beduinok sivatagi sátrai előtt mind a mai napig teljesen megszokott, mondhatni természetes a sólyomtuskón ülő ragadozó madarak látványa. Az arab állami vezetők manap-

ság magas rangú vendégeiknek is előszeretettel mutatják meg a beduin táborn, benne a sólymokkal.

A sólymász az arábiai és öböl-menti régió civilizációjának egyik szimbólumává alakult, sokkal inkább, mint bárhol másutt a Földön. Manapság a világ sólymászainak fele a közel-keleten és az arábiai régióban hódol e szenvedélyének. Az errefelé igen elterjedt filozófiai tétel azt mondja, hogy az ember a sólymász révén türelmet, kitartást, önfegyelmet és bátorságot tanulhat a ragadozó madaraktól.

Az arab országokban, de például a Mongólia nyugati részén élő muszlim kazahok körében is, a sólymász a mai napig családon belül hagyományozódó örökség: vagyis a szó szoros értelmében apáról fiúra száll. A sólymászok magukkal viszik fiaikat a sivatagba, hogy ott elsajátíthassák a mesterség fogásait, megismerjék madaraikat, megőrizzék a sólymász több ezer évre visszanyúló hagyományait és kultúráját.

Dorogi Fruzsina Laura

Felhasznált irodalom:

- Akasoy, A., Montgomery, J. E., Pormann, P. E. Islamic Crosspollinations - Interactions in the Medieval Middle East. Gibb Memorial Trust, 2007.
- Allen, Mark. Falconry in Arabia. London, 1984.
- Ceballos, Javier. Falconry: Celebrating a living Heritage. Dubai, 2009 De Chamerlat, Christian Antoine. La fauconnerie et l'art. Paris, 1986.
- Chenu, J. C., des Murs, O. La Fauconnerie ancienne et moderne. Paris, 1862. - Nabu Public Domain Reprints, laVergne, TN USA, 2010.
- Enderson, Jim. Peregrine falcon. Austin (USA) 2005.
- Ferguson-Lees, James. Christie, David. A., Raptors of the World. London 2005.
- Ford, Emma. Falconry. London 1995 Macdonald, Helen. Falcon. London 2006.
- Magnus, Albertus. Le Livre du Roi Dancus. Paris 1883. - Nabu Public Domain Reprints, laVergne, TN USA, 2010.
- Remple, David. Gross, Christian. Falconry and Birds of Prey in the Gulf. Dubai, 2007.
- Saint Hilaire, Alain. Fabuleux Royaumes d'Arabie. Paris 1971.
- Upton, Roger. Arab Falconry - History of a Way of life. Abu Dhabi 2010.
- Walker, Adrian. The Encyclopedia of Falconry. Longden (UK) 1999.
- Фёдоров, В.М. МАЛЮВ, О.Л., Соколинная охота. Москва 2005.
- Хиняят, Б. Исабеков, К.М. Саят. Казахская традиционная охота. Алматы 2007.
- Muhammad Manazir Ahsann, A Note on Hunting in the Early 'Abbasid Period: 1Some Evidence on Expenditure and Prices. Journal of the Economic and Social History of the Orient, Vol. 19, No. 1 101-105 (Feb., 1976)
- Lewicka-Rajewska, Urszula. Falconry in Muslim Countries during the Tenth Century in the light of Murug ad-Dahab by Al-Masudi. Rocznik Orientalistyczny, T.L.Z. 2. 1997.
- Viré, François, Falconaria Arabica. Glanures Philologiques. Arabica, T. 8, Fasc. 3 (Sep., 1961), pp. 273-293.
- Nomination file No. 00442, Intergovernmental Committee for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage - Fifth session, Nairobi, Kenya, November 2010. <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00442>

* A cikk illusztrációja Roger Upton: Arab Falconry - History of a Way Of Life című könyvéből származik - a National Library Abu Dhabi Authority for Culture and Heritage jogtulajdonoshoz benyújtott kérvény alapján.

A TURULMADÁR

„Emese álma századokon át összefogta, eggyé kovácsolta és fenntartotta a magyarságot. Ezért olyan fontos, hogy ma is tudjuk, mi az a Turulmadár. Ne hagyjuk emlékét elveszni!” (Dúcz László)

Az egyik legnagyobb solymász-írónk, Dúcz László szavai ma, a hagyományoktól és a mítoszoktól egyre inkább elszakadó „multi-kulti” világában aktuálisabbak, mint valaha. Az a nemzet ugyanis, amelyik hagyja magát elvágni gyökereitől, menthetetlenül felolvad Európa globális tengerében. Ezért is fontos, hogy a sólyomra ne csak, mint kiváló és rendkívüli képességekkel felvértezett ragadozó madárra tekintsünk, hanem ismerjük meg, mit jelképezett a természettel még harmóniában élő lovasnomád népek számára, és hogyan maradhatott fenn mítosza a magyarság lelkében napjainkig.

A TURUL MONDA

Az Árpád dinasztia eredetmondája, a Turul monda Anonymus Gesta Hungarorumában (13. század) és a 14. századi krónikakompozícióban őrződött meg. Mindkét változat egy korábbi ősforrásból meríthetett és a dinasztiaalapító Álmos fejedelem mitikus születését meséli el, szimbólumok felhasználásával:

„Az Úr megtestesülésének 819. esztendejében Ügyek... hosszú idő után Magóg király nemzetségéből volt Szkítia legnemesebb vezére, aki feleségül vette Dentümogyerben Eunedubelianus vezér lányát, Emese nevezetűt. Tőle született Álmos nevű fia. Őt egy isteni közbeavatkozás révén nevezték el Álmosnak, mivel várandós anyjának álmában egy sólyomforma isteni látomás jelent meg, aki mintegy hozzáérkezvén megtermékenyítette, és feltárta előtte, hogy méhéből folyam indul, és ágyékából dicsőséges királyok származnak, de nem saját földjén fognak sokasodni...” (Anonymus)

Az Árpádok dicsőséges uralkodását megjövendülő Turul mondával a 18. század második felében kezdett el foglalkozni a történeti kutatás. 1746-ban jelent meg nyomtatásban Anonymus Gesta Hungaroruma Bécsben, Schwandtner György kiadásában, s a forrásgyűjtemény rövidesen az őstörténeti kutatások középpontjába került. A korszakban Anonymus gestáját főként a kritikai történetírás tükrében vizsgálták, mitológiai szempontból szinte alig foglalkoztak vele. Az egyedüli kivétel a piarista szerzetes Desericzky Ince volt, aki „Emese álmát” mitikus hagyományként kezelte és a jelképek értelmezésére is vállalkozott. A tudós szerzetes által megkezdett kutatásokat közel száz év múlva Ipolyi Arnold folytatta, majd az elmúlt két évszázadban a Turul monda értelmezéséhez többek között olyan kiemelkedő kutatók járultak hozzá, mint pl. Thury József, Sebestyén Gyula, Róheim Géza, Hóman Bálint, Solymossy Sándor, Györffy György, Pais Dezső, László Gyula és Dümmerth Dezső.

Az Árpádok eredetmítoszában a szent madár, a Turul az isteni hatalmat és az égi származást jelképezi. A magyar krónikás hagyomány azt tartotta, hogy az Álmos-Árpád dinasztia fél évezredes regnálása alatt csaknem mind a 28 uralkodója Isten földi helytartójaként (*electus divinitus princeps*), az Ég fiaként ült a trónon. Természetesen az álomban szereplő Turul nem a közvetlen őst jelképezi (Anonymus Ügyeket és Emesét nevezi meg szülőknél, míg a 14. századi krónikakompozíció Elődöt és az Eunodbilia leányt), hanem a Turul nemzetség ősapját, aki Anonymus szerint a születendő gyermekben, Álmosban éledt újjá. A mondában a már várandós nőnek álmában jelent meg a „solyom formájú” madár, de lényeges különbség, hogy Anonymusnál „mintegy reá szállva teherbe ejtette” „Emesét”, míg a krónikakompozícióban csak tudomására hozta a várandós „Eunodbilia lánynak”, hogy „méhéből folyam indul” és „ágyékából dicsőséges királyok” fognak származni.

A Turul monda is ékes bizonyítéka annak, hogy a honfoglaló magyarok szellemi műveltsége nem csak a sztyepei civilizáció népeinek hagyományaihoz, hanem a nagy ókori kultúrákhoz is szervesen kötődött. Hérodotosz, a történetírás atyja jegyezte fel a médek egyik királyáról, Istumeguról (Kr. e. 6. sz.), hogy álmában lánya méhéből folyót látott kiáradni, amely elárasztotta az egész földet, egy másik álmában pedig egy szőlőt, ami hatalmas fává nőtt. Csóka J. Lajos, a tudós bencés szerzetes ugyanakkor egy másik figyelemre méltó párhuzamra is rávilágított. A Turul mondát az Újszövetség „szeplőtelen fogantatásával” rokonította, amelynek során „Szűz Mária a Szentlélektől fogant, a Szentlélek gyakran használt jelképe pedig egy madár, a galamb.” Gyakran idézik a Turul monda párhuzamaként a szibériai burját törökök egyik mondáját is, amely szerint az égi szellemek az első sámany sasmadár alakjában küldték le a földre, hogy az embereket oltalmazza. Ez a sasmadár az egyik földi asszonyt álmában teherbe ejtette, s az fiúgyermeket szült, aki az első földi sámany lett. E monda másik változatában az asszony lesz sámany, mert a sas neki adta a hatalmát. A párhuzamok arra engednek következtetni, hogy Emese, a Turul nemzetség „ősanyja” kiválasztott lehetett, aki arra hivatott, hogy méhéből uralkodó dinasztia fakadjon.

Hogy még tisztábban kirajzolódjon előttünk a Turul monda jelentése, érdemes egy kicsit elidőznünk az Árpádok ősanja, Emese nevének vizsgálatával. Pais Dezső a régi magyar *em*=anya szó -s kicsinyítő képzős változatának tartja, és „anyácska” jelentést tulajdonít neki. László Gyula szerint viszont a szibériai török népeknél a szarvasűnő neve az Eneche. A kiváló régész-történész arra is felhívta a figyelmet, hogy a sztyepei népek anyagi kultúrájában létezik egy olyan jól körülhatárolható ábrázolásforma, amelyen szarvas és ragadozó madár együttese látható. László Gyula az egyik ilyen jellegzetes tárgyat, a hun korból származó Noin-ulai szőttest (Belső-Mongólia, Kr.e. 1. század vége-Kr. u. 1. század eleje) elemezve úgy vélte, hogy a szarvas ősanja és a turulsolyom nászát örökítették meg rajta. Ezt a gondolatot tovább szöve a Turul mondával hozták kapcsolatba pl. a nagyszentmiklósi kincs 2. számú korszójának ún. „égbe ragadási jelenetét”, vagy a honfoglaló magyar leletanyag Rakamazi és Zempléni hajfonatkorongjait. Ezek az ábrázolási formák a szkíta

kortól jelen vannak a sztyeppén és szinte változatlan formában tovább élnek a hun-avar-magyar leletanyagban is.

A noin-ulai hun szőttes párzási jelenete (Kr. e. 1. század vége-Kr.u. 1. század eleje)

A „SZENT MADÁR” A TÖRTÉNETI FORRÁSOK TÜKRÉBEN

A turul nevet „Astur” alakban a 13. századi krónikaíró, Kézai Simon örökítette az utókorra, majd több mint fél évezreddel később, a régi magyar hitvilág kutatója, Ipolyi Arnold azonosította a turullal. Kézai Gesta Hungarorumában azt is feljegyezte, hogy az Árpádok a Turul nemzetségből származtak („Geycha de genere Turul”) és a magyarok hadi jelvénye Attila hun nagykirálytól Géza fejedelem idejéig a koronás turulmadár volt. A kutatások kimutatták, hogy az Árpád kori magyar előkelők nemzetségei között valóban létezett a Turul nemzetség, és a középkorban a Turul magyar személynévként és helynévként is előfordult. A 19. század végén Nagy Gyula figyelt fel arra, hogy a Bécsi Képes Krónika ábráin a hét vezér ugyanannak a madárnak a képét viselte a pajzsán, ami arra utal, hogy a turul nem csak a fejedelmi család címere volt, hanem az egész nemzet hadi jelvénye is.

Az Árpádok címerén ábrázolt turult Kézai szerint már a hun korban is használták, amit régészeti leletek is megerősítenek. Az ahluhajdengi hun koronán (Belső-Mongólia, Kr. e. 4-3. század) a ragadozó madár a korona tetején, vagyis az uralkodó fején ült, míg a Képes Krónika Atillájának már a zászlajára került. A kutatások szerint ez azzal az ismert heraldikai folyamattal áll összhangban, amely szerint a címereket kezdetben a sisakokon viselték és csak később kerültek a zászlókra és a pajzsokra. A ragadozó madárral díszített koronák nem csak a hunok, hanem a kusán, pártus, türk és a szasszanida királyok emlékéanyagában is megtalálhatók. Egyes feltételezések szerint Közép-Ázsiában, a kusán nagykirályok regnálása alatt (Kr.e. 3. század-Kr.u. 3. század), az ún. „baktriai iskolában” jelent meg először a kiterjesztett szárnyú ragadozó madár alakjának ábrázolása, amely az istentől kapott hatalmat jelképezte.

MILYEN MADÁR A TURUL?

A magyar őstörténettel foglalkozó kutatókat Ipolyi Arnold astur=turul azonosítása óta foglalkoztatja, hogy milyen madár is rejtőzik a turul név mögött? A megoldáshoz szinte az összes ragadozó madarat felvonultatták, sőt, akadtak olyanok is, akik a turult a daruval vélték azonosnak. Thury József 1886-ban elsőként mutatott rá arra, hogy a turul szó török eredetű és magyarul sólymot jelent. Thury azt is kiemelte, hogy a turul madár a kora középkori oguz török nemzetségeknél is totemmadárként szerepelt és a magyarhoz hasonlóan címerállat is volt. Ezen kívül gyakran fordult elő személynévként is, pl. a dinasztiaalapító Oszmán apját Er-Togrulnak (Hős Turulnak) hívták. A turul név azonban az írott források szerint már jóval korábban ismert volt a sztyeppén, erre az a perzsa krónika is utal, amelyben az egyik uralkodó, V. Bahram Gur (Kr. u. 5. század) Észak-Kínából egy „Thugral”-t, vagyis solymásmadarat kapott ajándékba.

A Kobjakovói fejdísz
(Kr. u. 1. század vége- 2. század eleje)

Thury József történeti kutatásait néhány évtizeddel később, az 1930-as években Vönöczky Schenk Jakab támasztotta alá hiteles madártani megfigyelésekkel. Szerinte a turul az altáji havasi sólyommal, a *Falco rusticolus altaicus*-sal azonosítható. A Madártani Intézet egykori főigazgatója kutatásaiban azt is kiemelte, hogy az altáji sólyom elterjedési köre teljesen azonos azzal a területtel, ahol a turul szó is honos volt. Ezen a területen, a sztyeppe övezetben a kora középkortól törökségi népek, oguzok, ujugurok, szeldzsukok, majd a helyükbe telepedő tatárok éltek. Az Altáj hegységben olyan helyeken fordul elő, amelyeket még a 19. század elején is Dzsetti Oguznak, azaz Hét Oguznak neveztek. Vönöczky tételeit a későbbi megfigyelések kissé módosították, mert kiderült, hogy a *Falco rusticolus altaicus* valójában a *Falco Cherrug* (kerecsensólyom) egyik alfaja. Ennek ismeretében Ducz László már úgy vélte, hogy a turul a kerecsensólyom mitikus megfelelője. A kerecsensólyom külön érdekessége, hogy a Kárpátoktól nyugatabbra már nem fordul elő. A 13. századi krónikaíró, Kézai szerint egyébként a mesebeli griffet a középkori Magyarországon kerecsennek nevezték.

MIRŐL MESÉLNEK A RÉGÉSZETI LELETEK?

A ragadozó madarak már évezredekkel korábban fontos vallási és hatalmi jelképek voltak keleten. A Kr.e. 4. évezred előtt a sumer napmadár, a Dugud - amely a meleget adó

napnak, azaz az Istennek volt a jelképe – már ismert volt Elő-Ázsiában. Az egyiptomi fáraók korában a sólyom szintén a Napistent (Rhé) jelképezte.

Az ásatások során előkerült leletek tanúsága szerint a ragadozó madaraknak a sztyepei civilizációban is szakrális szerepük volt. A griff egyes elemei (sas, sólyom, oroszlán, párduc) a Kr. e. 12. században tűntek fel a preszkítának nevezett Karaszuki (Kr.e. 12-7. század) és Tagári (Kr.e. 8-5. század) műveltségben. A belső-ázsiai eredetű szkíta kultúra egyik legrégebbi griffes ábrázolásai az Altájból, az arzsani kurgánokból (Kr. e. 9-8. század) kerültek elő. A griff olyan fantázialény, amelyik a sas, az oroszlán, a sólyom és a párduc különféle verziójú ötvöződéseiből jött létre. Az Altáj-hegység központi szerepét a szkíta hitvilágban régészeti adatok is megerősítik, a híres paziriki és bereli kurgánokból (Kr. e. 5-4. század) előkerült ragadozó madaras, griffes (és szarvasos, életfás) ábrázolások nagy száma a vallásos képzetekben betöltött fontos szerepre utalnak. A ragadozó madarak és a griffek (kiegészülve a csodaszarvassal és az életfával) motívumai az ázsiai, illetve az európai hunok, a párthusok, kusánok, szarmaták, majd pár évszázad múlva a kárpát-medencei avarok emlékhagyományában is megtalálhatók. Az eurázsiai szkíta művészet alapvető elemei tehát továbbéltek a szkíta „utódnépek” körében is, ami az azonos hitvilágbeli gyökerekre, tágabb értelemben egy egységes sztyepei civilizációra utalnak.

A nagyszentmiklósi 2. számú korszó ún. égbe ragadási jelenete

A honfoglaló magyar sírokból előkerült tárgyakon az indadíszítés az uralkodó, az állatalakos motívumok száma viszont csekély. Közöttük többségben vannak a ragadozó madarak, amelyek főként hajfonatkorongokat díszítenek. A ragadozó madarakat nemcsak természetűen, hanem absztrakt formában is megjelenítették, utóbbit a szakirodalom

„griffes ábrázolásnak” nevezi. A honfoglaló magyarok természetű madárábrázolásainál a külső morfológiai jegyek alapján a sólyom többnyire egyértelműen felismerhető (pl. Karosi övdísz). Ducz László figyelte meg, hogy az elvont, művészi megformálásokon gyakran az ún. sólyomfog is jól kivehető (pl. a nagyszentmiklósi kincs 7. számú korszójának madarán), amely kizárólag a sólyomfajták egyik sajátos morfológiai jegye. Az absztrakt művészet tetőpontját a honfoglaló magyarok „hajfonatkorongjai” jelentik, ahol már csak nehezen ismerhető fel a növényi ornamentikával átszőtt griffmadár (pl. Sárrétudvar, Gálospetri, Tiszaeszlar).

A TURUL ÉS A GRIFF

A fenti jellemzésekből kitűnik, hogy a turul egy olyan mitológiai madár, amelynek természetfölöttiségét az ábrázolásokon is érzékeltették.

A „szkíta állatstílus” mitikus madara, a griff és az Árpádok turulja közötti összefüggést Horváth Izabella elemezte. Szerinte a különböző griff félek alapelemeitől, a ragadozó madártól az oroszlánon át egészen az emberfejű, négy lábú griffig való átváltozását kell figyelemmel kísérni. Ezek a griff félek gyakran egymásba mosódnak, mert az egyes ábrázolások több szerepkört is hordozhatnak, attól függően, hogy milyen célt szolgált a tárgy, amit a griff díszített. A díszítés tartalma, a tárgy célja, a tárgy holléte, mind szorosan összefügg a sztyepei civilizáció vallási és politikai szerkezetével.

Horváth Izabella szerint a turul és a mesebeli griffmadár szervesen egymáshoz tartoznak és a sztyepei civilizáció hitvilágának és társadalmi rendszerének egyes felfogását is tükrözik. Így a füles- vagy kétfejű ragadozó madarak az égi világon fészkelő főistent, vagy a fejedelem égi leszármazását; a négy lábú griff a szakrális fejedelem égi és földi hivatottságát; az állatküzdelmek párzást, vagy a viaskodó táltosok lelkét ábrázolják. Az emberfejű, négy lábú griff félek, néha agancsokkal ellátva valószínűleg a szakrális fejedelem táltos mivoltát mutatják. Az isteni hatalommal felruházott fejedelem nemcsak arra hivatott, hogy népe oltalmazója legyen, hanem közvetítő is volt az ég és a föld között. Ezzel összhangban a magyar krónikák Álmost és Árpádot is áldozatot bemutató, szakrális, táltos fejedelemnek írták le. Horváth Izabella szerint az Álmos-Árpád dinasztia turul madara, illetve kapcsolata a griffekkel arra utal, hogy ugyanabból a nemzetségből tartotta számon a származását, amelyikből a szkíták, az avarok, a hunok és a törökök fejedelmi nemzetségei: nevezetesen az égi Turul, illetve más összefüggésben a griffes nemzetségből.

A KERESZTÉNY MAGYARORSZÁG TURUL MADARA

A „szent királyok nemzetségének” (az Árpádok önelnevezése a 12. századtól) turul madara a kereszténység felvétele után is megőrizte eredeti jelentését. A monarchia címéből ugyan eltűnt, de mítosza tovább élt; az Árpád-ház szakrális eredetét, isteni eredetű hatalmát volt hivatott kifejezni. A Turul nemzetség regnálása alatt mítoszát nemcsak a

krónikások (Anonymus, Kézai Simon), hanem valószínű, hogy az énekmondók, regösök is fenntartották.

Az Árpád-dinasztia kihalása után (1301) az idegen eredetű királyi hatalmaknak már nem állt érdekében a mítosz fenntartása. Ducz László megfogalmazása szerint *„A múlt, a történelem igazolja, hogy a Turul-mítosz eltűnése, az Árpád-ház kihalása indította meg ... a magyar önállóság megszűnését. Azóta egyetlen magyar király sem tudta a folytatást úgy biztosítani, mint az, amit ez a látszólag lényegtelen kis legenda, Emese álma képviselt. Hiszen a sok nyugatról érkezett, akik főúri székbe jutottak, gyökér nélküliek voltak. Széthúzás lett az összetartás helyén, ami nem „magyar betegség”, hanem az idekerültek más gondolatvilága okozta.”*

A nép hagyományvilágából azonban sosem tűnt el a turul, „őr lény” szerepe továbbra is megmaradt. Erről egy újabb keletű magyar monda is tanúskodik, amelyben Rákóczi Ferencet a turulmadár védelmezi az ellenségtől. A turul szót a „19. század regöse”, Arany János hozta vissza a köztudatba, aki nemcsak a csodaszarvast, hanem „Kevházá” című versében az Árpádok szent madarát is megénekelte.

A turul a 19. század végén, a millennium idején vált az ország ezeréves jelképévé. A Kárpát-medencei magyar jogfolytonosság és az ország területi integritásának őrzőjeként lépett ismét előtérbe. Ábrázolásában is új formákat öltött. Míg pl. a Képes Krónikában Árpád fejedelem turulos zászlóján a madár csukott szárnnal pihen, a Millennium idején kitárt szárnyú, a magyar hazát oltalmazó madár képében született újjá. Utóbbiak között az első világháborús emlékművek kitárt szárnyú turulja a hazát védelmező, illetve a lélekmadár szerepkörre utal. Az 1919-es vörös terror alatt több turulos szobrot is megrongáltak, ugyanakkor érdekes momentum, hogy a turul a Vörös Őrség jelvényében is szerepelt. Trianon után, a két világháború közötti Horthy-korszakban a turul az országegyesítő gondolat kiemelt szimbólumává vált. Csőrében vagy karmaiban kardot tartva, kitárt szárnnal védően borult az ország területi integritását jelképező Szent Korona fölé. A turult több közéleti, politikai szervezet is a jelképének választotta, 1919 nyarán az egyetemi ifjúság egyik tömörülésének, a Turul Szövetségnek adott nevet.

A második világháború után a kommunista hatalom a „fasiszta” jelképek közé sorolta, igyekezett eltüntetni a közterekről és a nemzeti emlékezetből is. A nemzeti szervezeteket, mint a „fasiszta ideológia hirdetőit” feloszlatták és betiltották, köztük a Turul Szövetséget is. A tiltás ellenére a közgondolkodásban mindvégig jelen volt, főként irodalmi és művészeti alkotások tartották életben a mítoszt. A rendszerváltozás után a turul hivatalosan nem került vissza a magyar nemzeti jelképek, a Szent Korona, a zászló és a címer mellé, mégis egyre szélesebb körben tekintenek rá ismét úgy, mint a nemzeti összetartozás szimbólumára. Napjainkban identitáskifejező- és erősítő szerepe ismét felértékelődik, s ezt jelzi, hogy az országban és az elszakított területeken a közelmúltban több helyen is állítottak turulszobrokat. 2008 tavaszán visszaszállt eredeti helyére a munkácsi turul is.

Lezsák Gabriella

TAGOK, TAGJELÖLTEK

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET RENDES TAGJAI

Ambrózy Árpád	Horváth Zoltán II.	Rajnik Ferenc
Angalét Béla	Kagyerják Pál	Rimaszécsi László
Aradi János dr.	Kakánek József	Rimóczi József
Bagyura István †	Kalácska Gábor	Rostás Attila
Bagyura János	Kaló László (Bandi) †	Salamon Endre
Basa István	Kis Árpád	Sárkány Pál
Bató Miklós	Kiss Róbert	Schmidt Pál
Békési Ferenc	Kiss Tamás	Sinkovits Ferenc
Bérces János	Kiss Tibor	Skerlecz Balázs
Bereczki István	Kópiás Balázs	Ster Erika
Berkesi József	Kovács István I.	Szabó László I.
Billege Balázs	Kó Péter	Szabó László II.
Bögyös Attila	Kőszegi János	Szakács József
Chalupa László	Krekács Zoltán	Szakonyi Norbert
Csáki Imre	Krucsó Balázs	Szalay Sarolta
Csenkey Gábor	Kubista Nóra	Szalontai Zsolt
Csurcsia Imre	Kulcsár Zoltán	Szappan László
Czifrák Gábor	Lakos István dr.	Szemző Péter
Dorogi Sándor	Lóki György	Szloboda Béla
Dózsa Attila	Mák Lóránt	Szőcs Tímea dr.
dr. Aradi Jánosné	Malya Pál	Tóth Gábor I.
Dudás Miklós	Martin Rezső	Tóth János I.
Duhay Gábor	Mayer János	Tóth János II.
Egyed István	Medgyesi György	Tóth Norbert
Ertinger Géza	Mizser Tamás	Tóthné Szikszai Annamária
Fehér Csaba	Molnár Béla	Turcsányi Zoltán
Farkas Béla	Molnár György	Váczai József
Fekete Sándor	Molnár Imre	Varga István
Ferenc Árpád	Molnár László Krisztián	Wrábel György
Fodor Tibor	Molnár Mátyás Gergely	Zátonyi László
Földvári István	Mónus Anita	Zatureczki László
Földvári József	Nánási Tibor	Zornánszky Richárd
Fördös Zsolt dr.	Németh Máté	Zsenit Ákos
Fülöp Attila	Olajos Csaba	Zsigri László
Gasztonyi Dániel	Pálfı Antal	
Gerzsei Gábor	Papp István	
Gilly Kornél	Papp Zoltán	
Glavanovits Tamás	Pataki Zsolt	
Glázer András	Perness János	
Güntner Ferenc	Pintz Tibor	
Gyórfy Villám András	Popa Zoltán	
Heringer Gábor	Prágay István	
Hermecz Tamás	Puskás László ifj.	
Holics Árpád	Rab László	
Horváth Ildikó	Rácz Zsolt dr.	

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET ÖRÖKÖS TAGJA

Káló Ferenc
Bogyai Frigyes
Déri János dr.

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET PÁRTOLO TAGJAI

Kányi József
Kisteleki Gergely
Kőszegfalvi Péter
Lelovics Krisztina
Lüttger Ernst
Pintér György
Török István
Vancsó Géza
Varga Gábor
Wilfried Guder

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET TISZTELETBELI TAGJAI

Adrian Williams
Dr. Beregi Attila
Garry Morris
Josef Hiebeler
Morgans Douglas
Ralf Pfeffer

A MAGYAR SOLYMÁSZ EGYESÜLET TAGJELÖLTJEI

Béres Zsolt Levente	Kiss Richárd	Potháczky Lajos	Vozár János
Dobos Laura	Kovács István	Révész György	Zolnai Imre
Erdődy Mihály Csaba	Kovács Tibor	Rózsa Márkó	Agócs Péter
Fenesi Gabriella dr.	Majoros Gergely	Schäffer Tamás	Kohár László
Gál József	Mákos M. József	Sipos Mihály	Éles Gergő Péter
Golács Gábor	Maróti Béla	Sumicz Gábor	Iván Ákos
Hegedüs Péter	Micskei János	Szabados István	Millei Ilona
Horvát Zsolt dr.	Mudri Edit	Szalai László	Gál Kyra
Hutás István	Nagy Bence	Szécsényi György	
Imre István	Neu Dávid	Szentpéteri Levente	
Jalcs Attila	Obszidián Károly	Tóth Márton	
Káta Péter	Percze Gabriella Ilona	Varga Szilveszter	
Kiss Iván	Pillmayer Mihály	Visnyik László Ferenc	

III. NEMZETKÖZI SOLYMASZ FESZTIVAL
2011. DECEMBER 10-18.
AL AIN, EGYESÜLT ARAB EMIRÁTUSOK

